

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra tělesné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Fotbal ve výuce tělesné výchovy na 2. stupni základních škol v porovnání
s výukou na středních školách

Football in the teaching of physical education at the 2nd grade of primary
schools compared to teaching in secondary schools

Bc. Petr Gyárfás

Vedoucí práce: PeaDr. Ladislav Pokorný
Studijní program: Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň základní školy a střední školy
Studijní obor: TV – ZSV

Prohlášení

Odevzdáním této diplomové práce na téma Fotbal ve výuce tělesné výchovy na 2. stupni základních škol v porovnání s výukou na středních školách potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužil nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. 4. 2025

.....

Bc. Petr Gyárfás

Poděkování

Tímto bych rád vyjádřil své upřímné poděkování vedoucímu mé diplomové práce váženému PaedDr. Ladislavu Pokornému za ochotu vést moji práci, za jeho připomínky a cenné rady, které mi poskytl při psaní této diplomové práce. Dále tímto děkuji i členům mé rodiny, mé přítelkyni, ale i přátelům, kteří mě podpořili při psaní této práce. Poděkování samozřejmě patří i všem respondentům, kteří byli ochotni vyplnit dotazník k mému výzkumu.

ABSTRAKT

Tato práce se zaměřuje na význam fotbalu jako sportu v kontextu školní tělesné výchovy a jeho integraci do výuky na základních a středních školách. Fotbal je jedním z nejpobulárnějších sportů na světě a jeho začlenění do školního kurikula přispívá nejen k rozvoji fyzických dovedností, ale také k výchově žáků v týmové spolupráci, fair play a zdravém životním stylu.

Cílem této práce je analyzovat rozdíly ve výuce fotbalu na základních a středních školách a zjistit, jak tento sport vnímají samotní žáci. Výzkum byl zaměřen na metody výuky, didaktické přístupy učitelů tělesné výchovy a úroveň zapojení žáků do fotbalových aktivit během hodin. Dále byla zkoumána motivace žáků k fotbalu a vliv školního prostředí na jejich vztah k tomuto sportu.

Výsledky ukázaly, že na základních školách je fotbal častěji zařazován do výuky než na středních školách. Základní školy mají lepší prostorové podmínky pro výuku fotbalu, s vyšším podílem škol disponujících venkovním fotbalovým hřištěm. V oblasti materiálního vybavení obě kategorie škol většinou disponují dostatečným počtem fotbalových míčů a pomůcek, jako jsou kužely a rozlišovací dresy. Dále bylo zjištěno, že na základních školách je o fotbal větší zájem, přičemž více žáků uvedlo, že je tento sport baví, zatímco na středních školách byl zájem nižší.

Další rozdíly se projevíly v blokovém zařazování fotbalu do výuky 1 - 2 měsíce v roce, kdy na středních školách bylo častější než na základních. Na základních školách je naopak častější pořádání školních turnajů ve fotbale, což může podporovat větší angažovanost žáků.

Fotbal je více podporován na základních školách, kde je větší zájem a lepší materiální vybavení. Na středních školách je zájem o fotbal nižší, což naznačuje potřebu zlepšení motivace a častějšího zařazování fotbalu do výuky.

Tato zjištění poskytují cenné informace pro zlepšení výuky fotbalu na školách, zejména s ohledem na motivaci žáků a efektivnost výuky na různých typech škol.

KLÍČOVÁ SLOVA

fotbal; výuka; tělesná výchova; základní škola; střední škola

ABSTRACT

This study focuses on the significance of football as a sport in the context of school physical education and its integration into teaching at primary and secondary schools. Football is one of the most popular sports in the world, and its inclusion in the school curriculum contributes not only to the development of physical skills but also to the education of students in teamwork, fair play, and a healthy lifestyle.

The main goal of this study is to analyze the differences in football teaching between primary and secondary schools and to explore how students perceive the sport. The research focused on teaching methods, the didactic approaches of physical education teachers, and the level of student involvement in football activities during lessons. Additionally, the study examines students' motivation for football and the impact of the school environment on their relationship with the sport.

The results showed that football is more frequently included in lessons at primary schools than at secondary schools. Primary schools generally have better spatial conditions, with a higher proportion of schools having access to outdoor football fields. In terms of material equipment, both types of school have a sufficient number of footballs and equipment, such as cones and jerseys. It was also found that primary school students showed greater interest in football, with more students reporting that they enjoy the sport, whereas interest was lower at secondary schools.

Other differences were observed in the block scheduling of football lessons for 1 – 2 months per year, which was more common at secondary schools than at primary schools. On the other hand, primary schools more frequently organized football tournaments, which may help increase student engagement.

Football is more supported in primary schools, where there is greater interest and better material facilities. In secondary schools, interest in football is lower, which indicates the need for improved motivation and more frequent inclusion of football in the curriculum.

These findings provide valuable insights for improving football education in schools, particularly in terms of student motivation and the effectiveness of teaching at different school levels.

KEYWORDS

football; teaching; physical; education; primary school; secondary school

Obsah

Úvod	8
1 Teoretická část.....	9
1.1 Charakteristika fotbalu	9
1.2 Historie fotbalu	10
1.3 Vybraná základní pravidla fotbalu.....	10
1.3.1 Hrací plocha	11
1.3.2 Míč	17
1.3.3 Hráči.....	18
1.3.4 Výstroj hráčů	20
1.3.5 Rozhodčí	22
1.3.6 Doba hry	25
1.3.7 Zahájení hry.....	25
1.3.8 Míč ve hře a míč ze hry	26
1.3.9 Dosažení branky.....	27
1.3.10 Ofsajd	27
1.3.11 Přestupky a provinění.....	29
1.3.12 Standartní situace.....	31
1.3.13 Přímý volný kop	31
1.3.14 Nepřímý volný kop	31
1.3.15 Kop od branky.....	32
1.3.16 Kop z rohu.....	32
1.3.17 Vhazování	32
1.3.18 Pokutový kop	32
1.3.19 Míč rozhodčího	33
1.4 Sportovní hry v kurikulu školní tělesné výchovy	33
1.4.1 Didaktika sportovních her.....	33
1.4.2 Pojetí sportovních her v Rámcovém vzdělávacím programu.....	34
1.4.3 Klíčové kompetence.....	36
1.5 Školní tělesná výchova.....	37
1.5.1 Charakteristika věkové skupiny u pubescentů a adolescentů.....	38
1.5.2 Cíle školní tělesné výchovy.....	39
1.5.3 Didaktika školní tělesné výchovy	40
1.5.4 Vyučovací jednotka.....	40
1.5.5 Žák ve výchovně vzdělávacím procesu tělesné výchovy	41
1.5.6 Učitel tělesné výchovy	42

1.5.7	Typologie vyučovací jednotky.....	43
1.5.8	Rozdělení vyučovacích jednotek dle zařazených sportů	43
1.5.9	Struktura vyučovací jednotky	44
1.5.10	Zásady školní tělesné výchovy	45
1.5.11	Organizační formy ve školní tělesné výchově.....	46
1.6	Systematika ve fotbale	47
1.6.1	Didaktika fotbalu.....	48
1.6.2	Základní rozestavení hráčů ve fotbale.....	48
1.6.3	Herní činnosti jednotlivce	49
1.6.4	Herní kombinace	57
1.6.5	Herní systémy	59
1.7	Aktuální stav poznatků.....	61
1.7.1	Didaktické metody ve výuce fotbalu	61
1.7.2	Psychologické aspekty výuky fotbalu.....	62
1.7.3	Fyzické přínosy výuky fotbalu	63
1.7.4	Bezpečnost a prevence úrazů.....	63
1.8	Rešerše tématu	63
2	Cíle a úkoly práce	66
2.1	Cíle práce	66
2.2	Úkoly práce	66
3	Výzkumné otázky	67
4	Praktická část	68
4.1	Metodika	68
4.1.1	Metody zpracování dat	70
4.1.2	Postup práce	70
4.1.3	Charakteristika výzkumného souboru.....	71
5	Výsledky	72
5.1	Výsledky dotazníkového šetření – pohled učitelů	72
5.2	Výsledky dotazníkového šetření – pohled žáků	80
6	Diskuze	84
7	Závěr.....	90
	Seznam literatury.....	93
	Seznam zkratk	97
	Seznam obrázků	97

Úvod

Fotbal je jedním z nejpobulárnějších sportů na světě a jeho výuka je nedílnou součástí tělesné výchovy na školách. V rámci školní tělesné výchovy se fotbal zařazuje na základních i středních školách, přičemž podmínky a přístupy k jeho výuce se mohou mezi těmito typy škol lišit. Cílem této práce bylo zkoumat a porovnat výuku fotbalu na 2. stupni základních škol a na středních školách, zaměřit se na prostorové a materiální podmínky, četnost zařazování fotbalu do výuky a na zájem žáků o tento sport.

Tato studie se také zaměřila na dopad fotbalu na sociální dovednosti žáků. Jako týmový sport fotbal podporuje komunikaci, spolupráci a vzájemný respekt mezi spoluhráči. Prostřednictvím týmových aktivit se žáci učí řešit konflikty a efektivně spolupracovat při dosahování společných cílů, což jsou cenné dovednosti nejen na hřišti, ale i v každodenním životě.

Na základě shromážděných údajů bylo hodnoceno, zda a jak se přístup k výuce fotbalu liší mezi základními a středními školami, a jaké faktory mohou ovlivnit atraktivitu tohoto sportu pro žáky. Výsledky práce mohou přispět k lepší didaktické přípravě učitelů tělesné výchovy a optimalizaci výuky fotbalu ve školním prostředí.

1 Teoretická část

1.1 Charakteristika fotbalu

Fotbal je kolektivní míčová hra, ve které proti sobě hrají dvě družstva po jedenácti hráčích, z nichž jeden musí být brankář. Nejčastěji se hraje na travnatém hřišti, jehož plocha musí mít obdélníkový tvar. Hlavním cílem této hry je vstřelit soupeři co největší počet branek a zároveň jich co nejméně obdržet. Branky je dosaženo v okamžiku, kdy míč úplně přejde brankovou čáru mezi brankovými tyčemi a pod brankovým břevnem. Branka platí, pokud se útočící družstvo nedopustí v průběhu akce porušení pravidel.¹

Fotbal je nejpobulárnější a nejrozšířenější sport na světě. Po celé Zemi ho hrají pravidelně stovky miliony lidí, kterým přináší radost a úsměv do tváří. Fotbal může hrát prakticky kdokoliv, nezáleží na věku ani aktuální fyzické kondici. Popularita fotbalu je do značné míry způsobena tím, že ho může díky jednoduchosti pravidel hrát úplně každý. K hraní fotbalu stačí prakticky pouze míč, a proto se hraje i na nejdlehljších místech planety. Jen v České republice je registrováno více než 350 tisíc fotbalistů a fotbalistek, kteří hrají ve více než 3000 klubech.²

Při hře je střídán intenzivní sprinterský úsek a chůze či poklus s nízkou intenzitou. Fotbalový výkon hráče zahrnuje široké spektrum pohybových činností a charakterizuje ho střídání pohybového zatížení. Fotbal patří mezi jedny z nejméně náročných her, co se týče realizaci.³

Fotbal je hra, která rozvíjí základní motorické dovednosti: rychlost, sílu, výdrž, specifické dovednosti. Využití prostředků specifických pro fotbalovou hru v hodinách tělesné výchovy na středním stupni má za cíl zlepšení motoriky a zefektivnění výchovně vzdělávacího procesu. Prostředky specifické pro fotbal, které se používají, jsou jednoduché, přehledné, vhodné pro dívky i chlapce, aby bylo dosaženo vynikajících výsledků v hodinách tělesné výchovy.⁴

¹ NYKODÝM, Jiří a kol. *Teorie a didaktika sportovních her*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4042-4.

² FAČR. Online. Dostupné z: <https://www.fotbal.cz/search/hledej?q=charakteristika+fotbalu>. [cit. 2024-06-07].

³ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2.

⁴ BRÎNDESCU, Sorin a DATCU, Remus. Improving motor skills of children in secondary school by using means specific to football game. Online. Timisoara Physical Education and Rehabilitation Journal. 2014, roč. 7, č. 13, s. 32-38. ISSN 2065-0574. Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/tperj-2015-0005>.

1.2 Historie fotbalu

První zprávy o míčových hrách, ze kterých přirozeným vývojem postupně vznikl fotbal, jsou z období asi 3000 let př. n. l. z Číny. Jednalo se o hru čínských císařských vojáků, přesná pravidla se nedochovala a jako míč se používala kožená koule vyztužená vlasy a ptačími pery. Hráči mohli hrát rukama i nohama. Za určitý přelom lze považovat vývoj v 18. a především v 19. století v Anglii. Míčové hry podobné fotbalu byly součástí výchovy a studia na školách. Datem vzniku původních pravidel je uváděn rok 1840. K založení prvního fotbalového svazu na světě došlo 26. října 1863, kdy 11 zástupců klubů a škol založilo v Londýně v hospodě „Free Mason's Tavern“ fotbalovou asociaci „Football Association“. ⁵

Roku 1904 byla založena Mezinárodní fotbalová federace FIFA. Co se týče prvního MS ve fotbale, tak to se konalo v roce 1930 v Uruguayi.

V Čechách a na Moravě se fotbal začal hrát koncem 19. století v cyklistických a veslařských klubech a také ve studentských kroužcích. Později roku 1901 vznikl Český fotbalový svaz a začali se zakládat i fotbalové kluby jako je např. AC Sparta Praha nebo SK Slavia Praha. V roce 1922 byla založena Československá asociace fotbalu (ČSAF), která roku 1993 kvůli rozdělení Československé federace zanikla a hlavním fotbalovým orgánem se tak stal Českomoravský fotbalový svaz (ČMFS). Tento svaz byl v roce 2011 přejmenován na Fotbalovou asociaci České republiky (FAČR).⁶

1.3 Vybraná základní pravidla fotbalu

V této kapitole budou představena aktuálně platná pravidla fotbalu, která jsou vhodná i do školního prostředí. Pro pedagoga základní, nebo střední školy postačí znalost základních pravidel fotbalu. Tyto pravidla může pedagog využít při řízení fotbalového utkání v hodině tělesné výchovy.

⁵ VOTÍK, Jaromír. *Trenér fotbalu "B" UEFA licence*. Druhé vydání. Praha: Olympia, a. s., 2005. ISBN 80-7033-921-7.

⁶ VOTÍK, Jaromír a ZALABÁK, Jiří. *Fotbalový trenér Základní průvodce tréninkem*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3982-3.

Je důležité, aby všichni hráči pravidla fotbalu dobře ovládali, protože jen tak mohou plně využít všech možností k předvedení svých fotbalových dovedností, kreativity i fyzických dispozic, aniž by přitom ohrozili zdraví a bezpečnost jiných hráčů.

Dobrá znalost pravidel fotbalu je důležitá i pro trenéry a funkcionáře, neboť ti jsou povinni vést hráče ke slušné hře a k tomu, aby i ve vypjatých situacích, které fotbal zákonitě přináší, nezapomínali na úctu k soupeři a naplnění významu slov fair-play.

Krása fotbalu spočívá mimo jiné i v tom, že tato pravidla jsou univerzální všude na celém světě, ať již jde o finálové utkání mistrovství světa či utkání soupeřů nejnižší soutěže okresů. Přesto s postupným vývojem hry, se zdokonalováním herních stylů a hledáním nových taktických variant nastane čas od času situace, kdy je nutno úpravami pravidel nebo jejich odlišným výkladem na vývoj hry reagovat, a to je jeden z hlavních důvodů, proč Fotbalová asociace České republiky pravidelně vždy po dvou letech Pravidla fotbalu vydává.

FIFA vydává Pravidla fotbalu ve čtyřech oficiálních jazycích, angličtině, němčině, francouzštině a španělštině. Při překladech dbá nejen na přesnou terminologii, ale i na zachování všech významových odstínů v těchto jazycích. Podobný přístup byl uplatněn i při překladu do češtiny, který byl přizpůsoben tradiční a zavedené fotbalové terminologii.

Pravidla fotbalu jsou základní normou, kterou se řídí všechny soutěže v celém fotbalovém světě, a tedy i v České republice.⁷

1.3.1 Hrací plocha

Povrch hrací plochy

Hrací plocha fotbalového hřiště musí mít přírodní nebo, je-li pravidly soutěže povoleno, umělý hrací povrchu, kromě případů, kdy pravidla povolují integrovanou kombinaci umělých a přírodních materiálů (hybridní systém). Barva umělých povrchů musí být zelená.

Vyznačení hrací plochy

Hrací plocha musí mít obdélníkový tvar a být jasně vyznačena nepřerušenými čarami. Tyto čáry nesmí představovat žádné nebezpečí pro hráče. Na přírodních hracích plochách lze

⁷ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 6-7.

k jejich vyznačení využít materiál (běžný) pro umělé povrchy, avšak pouze za předpokladu, že neohrožuje bezpečnost hráčů.

Hrací plocha je ohraničena čtyřmi základními čarami:

- Pomezí čáry – dvě delší ohraničující čáry (vymezují šířku hrací plochy)
- Brankové čáry – dvě kratší ohraničující čáry (určují její délku).

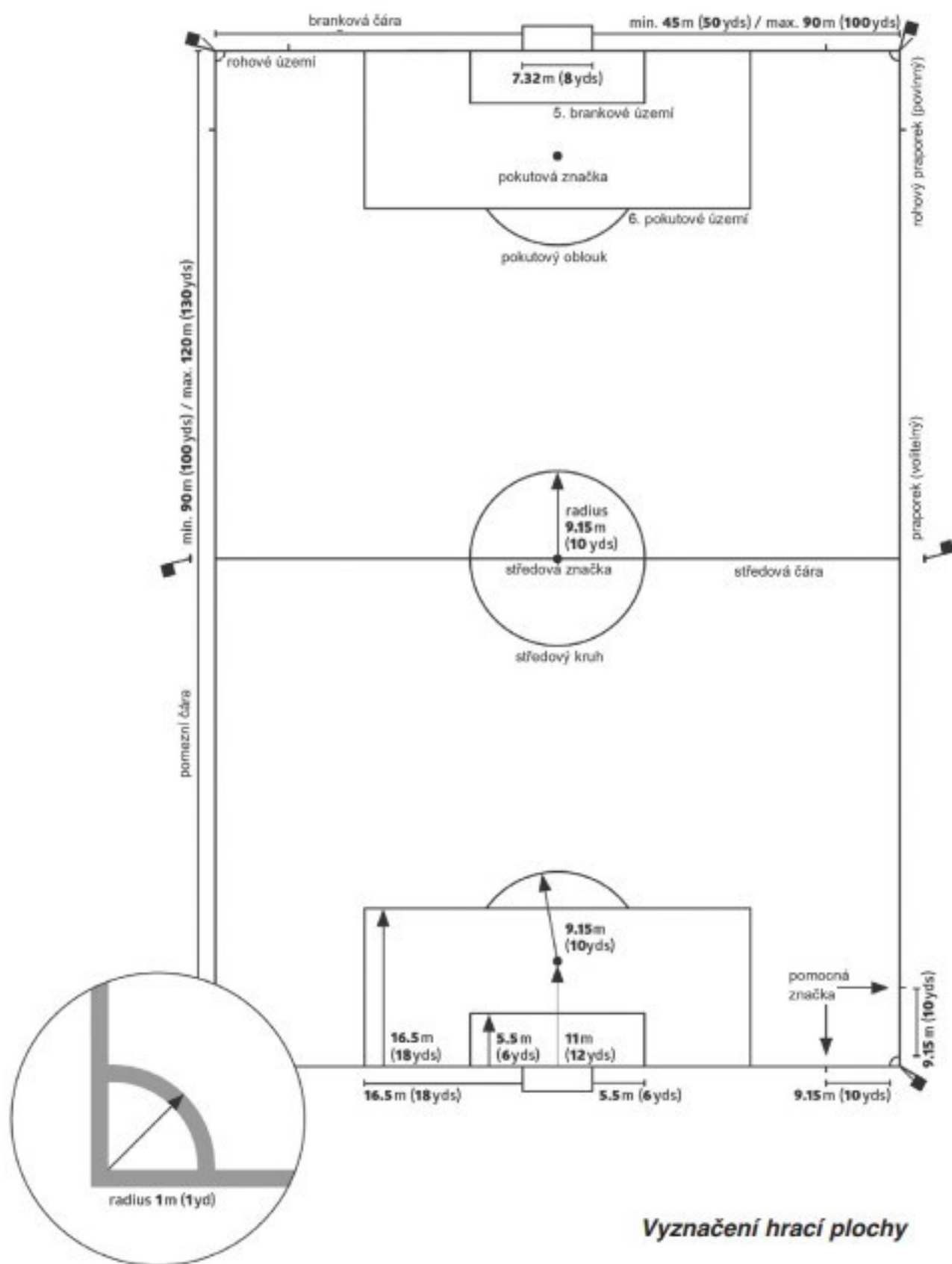
Fotbalové hřiště je rozděleno na dvě poloviny středovou čarou, která spojuje středy obou pomezí čar. Přesně uprostřed této čáry je vyznačena středová značka, kolem níž se nachází středový kruh o poloměru 9,15 m (10 yardů).

Mimo hrací plochu by měli být ve vzdálenosti 9,15 m (10 yardů) od každého rohového čtvrtkruhu kolmo k brankové čáře a k pomezí čáře vyznačeny pomocné čáry, pro usnadnění dodržení předepsané vzdálenosti hráčů.

Všechny vyznačené čáry na hřišti musí mít jednotnou šířku, která nesmí přesáhnout 12 cm (5 palců). Šířka brankové čáry musí být stejně široká jako brankové tyče a brankové břevno. Všechny vzdálenosti na hřišti se měří od vnějšího okraje čar, které patří k vymezenému území.

Na hřištích s umělým povrchem mohou být vyznačeny i jiné čáry pro odlišné sporty, ale musí mít odlišnou barvu a nesmějí se plést s čarami vyznačující hrací plochu pro fotbal.⁸

⁸ *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022.* České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 18.

Obrázek 1: Vyznačení hrací plochy

Zdroj: Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022, s: 19

Rozměry hřiště

Délka pomezí čáry musí být vždy delší než délka brankové čáry.

Rozměry hřiště jsou následující:

- Délka pomezí čáry:
 - minimální délka 90 m (100 yardů)
 - maximální délka 120 m (130 yardů)

- Délka brankové čáry:
 - minimální délka 45 m (50 yardů)
 - maximální délka 90 m (100 yardů).

Brankové území

Brankové území se nachází před každou brankou a vymezuje prostor, ve kterém má brankář zvláštní práva.

Kolmo ke každé brankové čáře se ve vzdálenosti 5,50 m (6 yardů) od vnitřní strany brankových tyčí vyznačí čáry směrem do hrací plochy o stejné délce. Tyto čáry jsou na svých koncích propojeny čarou rovnoběžnou s brankovou čarou. Výsledný obdélník se nazývá brankové území.⁹

Pokutové území

Pokutové území je klíčovými částmi hřiště, ve kterém může být odpískán pokutový kop. Ve vzdálenosti 16,50 m (18 yardů) od vnitřní strany každé brankové tyče jsou kolmo k brankové čáře vyznačeny čáry se stejnou délkou, které směřují do hrací plochy. Koncové body těchto čar jsou propojeny čarou rovnoběžnou s brankovou čarou. Tento prostor se nazývá pokutové území.

V každém pokutovém území je na pomyslné kolmici vedené ze středu brankové čáry vyznačena pokutová značka, která se nachází 11 m (12 yardů) od vnějšího okraje brankové čáry. Vzdálenost se měří od vnějšího okraje brankové čáry do středu pokutové značky. Kolem středu pokutové značky, ale i mimo pokutové území, je vyznačen oblouk o poloměru 9,15 m (10 yardů), který se nazývá pokutový oblouk.

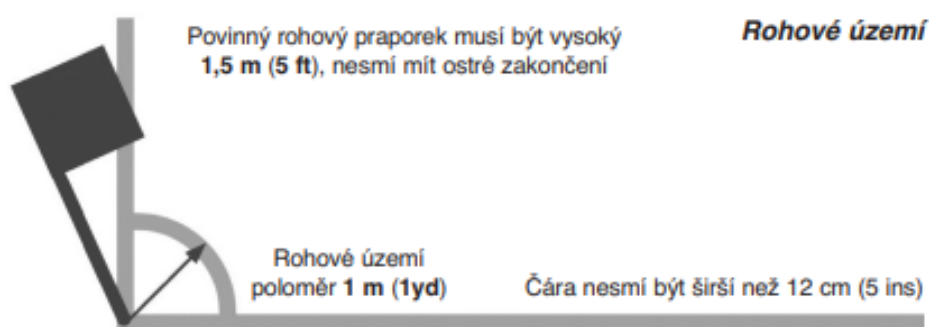
⁹ *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022*. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 6-7.

Rohové území

V každém rohu hrací plochy se nachází rohové území, které je vyznačeno čtvrtkruhem o poloměru 1 m (1 yard) měřeným od rohového praporku.

Praporky

Na hrací ploše musí být v každém rohu umístěna nejméně 1,50 m (5 stop) vysoká a nahoře zaoblená tyč, na které je připevněn praporek. Stejná tyč s praporkem se může umístit na každé straně hrací plochy proti středové čáře ve vzdálenosti nejméně 1 m vně od pomezí čáry.¹⁰

Obrázek 2: Rohové území

Zdroj: Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022, s: 21

Technická zóna

Je vymezena pro utkání, která se konají na stadionech, a slouží pro vyhrazení míst k sezení pro náhradníky a realizační tým. Je vyznačena 1 m na obě strany od laviček a 1 m od pomezí čáry. Počet osob, které se mohou v technické zóně zdržovat v průběhu zápasu určuje řád příslušné soutěže.

Branky

Branka musí být umístěna uprostřed každé brankové čáry.

Každou branku tvoří dvě svislé brankové tyče postavené ve stejné vzdálenosti od rohových praporků, které jsou nahoře spojeny vodorovným břevnem. Brankové tyče a břevna musí být vyrobeny ze schváleného materiálu a nesmí být pro hráče nebezpečné. Brankové tyče

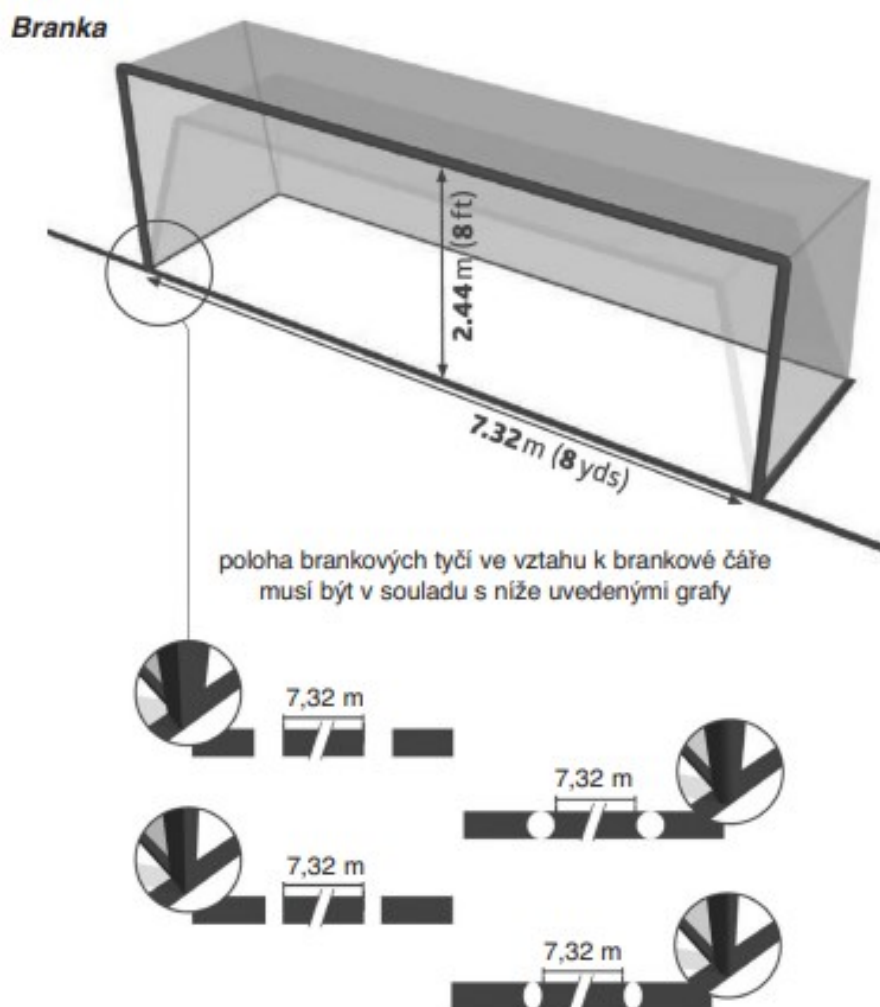
¹⁰ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 20.

a břevno obou branek musí mít stejný tvar, který musí být čtvercový, obdélníkový, kruhový nebo oválný nebo kombinace těchto možností.

Doporučuje se, aby všechny branky použité v oficiálních soutěžích, organizovaných v rámci FIFA nebo konfederací, splňovaly požadavky programu kvality FIFA pro fotbalové branky.

Vzdálenost mezi brankovými tyčemi je 7,32 m (8 yardů), vzdálenost spodního okraje břevna od země je 2,44 m (8 stop).

Obě brankové tyče a břevno musí být bílé a musí mít stejnou šířku a hloubku, ne větší než 12 cm (5 palců)¹¹.

Obrázek 3: Rozměry fotbalové branky

Zdroj: Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022, s. 22

¹¹ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s. 22.

Dojde-li (při utkání) k posunutí nebo zlomení břevna, je hra přerušena až do okamžiku, kdy dojde k opravení nebo výměně. Nelze-li břevno opravit, musí být utkání předčasně ukončeno. Břevno nemůže být nahrazeno lanem nebo jakýmkoliv pružným nebo nebezpečným materiálem. Hra je navázána míčem rozhodčího.

Sítě mají být upevněny na brankových tyčích, na břevně a na zemi za brankou; přitom musí být vhodně vypnuty tak, aby neomezovaly pohyb brankáře.

Bezpečnost

Branky (včetně přenosných) musejí být pevně ukotveny k zemi.¹²

1.3.2 Míč

Vlastnosti a rozměry

Všechny míče musí:

- být kulaté,
- být vyrobeny z vhodného materiálu,
- mít obvod mezi 68 cm až 70 cm,
- mít na začátku utkání hmotnost mezi 410 g až 450 g,
- mít tlak v rozmezí 0,6 – 1,1 atm (600-1100 g/cm²) měřeno na úrovni moře.

Všechny míče používané v soutěžních utkáních konaných federací FIFA nebo konfederací musí splňovat požadavky a být opatřeny jednou ze značek programu kvality FIFA pro fotbal.

Výměna poškozeného míče

Jestliže dojde k poškození míče:

- hra je přerušena
- hra se naváže míčem rozhodčího

Jestliže dojde k poškození míče v okamžiku provedení výkopu, kopu od branky, kopu z rohu, volného kopu, pokutového kopu nebo vhazování, navázání hry se opakuje.

¹² *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022.* České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 23

Jestliže dojde k poškození míče v průběhu provádění pokutového kopu nebo kopů z pokutové značky, poté co se míč pohnul dopředu, ale dříve, než se míč dotknul jiného hráče, brankové tyče nebo břevna, je pokutový kop opakován. Míč nesmí být v průběhu utkání vyměněn bez souhlasu rozhodčího.

Náhradní míče

Náhradní míče, které odpovídají požadavkům, mají být umístěny okolo hrací plochy a jejich použití podléhá kontrole rozhodčího.¹³

Obrázek 4: Fotbalový míč

Zdroj: sportfotbal.cz

1.3.3 Hráči

Počet hráčů

Fotbalové utkání hrají dvě družstva, každé družstvo má nejvýše jedenáct hráčů, z nichž jeden musí být brankář. Utkání nesmí být zahájeno nebo pokračovat, jestliže některé z družstev má méně než sedm hráčů.

Pokud má družstvo méně než sedm hráčů, nebo jeden nebo více hráčů úmyslně opustilo hrací plochu, není rozhodčí povinen přerušit hru a může ponechat výhodu ve hře, ale hra nesmí pokračovat, pokud míč opustil hrací plochu a družstvo nemá minimálně sedm hráčů.

Počet střídání

Soutěžní utkání

Počet náhradníků nesmí být vyšší než pět, kteří mohou být nasazeni v jakémkoli utkání hraném v oficiální soutěži, určuje FIFA, konfederace nebo národní fotbalový svaz.

¹³ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 29.

Toto pravidlo platí od roku 2020 v mezinárodních soutěžích FIFA a UEFA, které bylo zavedeno kvůli vlivu pandemie Covid-19 na fotbalový kalendář a zdraví hráčů.¹⁴

V soutěžích utkání mužů a žen, týkajících se prvních družstev klubů v nejvyšších úrovních soutěží nebo A družstev dospělých na mezinárodní úrovni, kde soutěžní řád povoluje nasazení nejvýše pěti náhradníků, každé družstvo:

- má maximálně tři možnosti střídání
- může dodatečně střídat v poločase.

Opakovaná střídání

Opakované střídání je možné použít pouze se souhlasem příslušné asociace, konfederace nebo FIFA a je povoleno jen v utkáních mládeže, veteránů, postižených a v nejnižších úrovních amatérského fotbalu.

Procedura střídání

Před zahájením utkání musí být rozhodčímu oznámena jména náhradníků. Náhradník, jehož jméno nebylo v daném čase rozhodčímu sděleno, se nesmí účastnit utkání.

Při střídání hráče náhradníkem rozhodčí musí být o střídání předem informován.

Výměna brankáře

Kterýkoli hráč si smí vyměnit místo s brankářem, jestliže

- rozhodčí bude o výměně předem informován
- výměna se provede v době, kdy hra bude přerušena.

Vyloučení hráče a náhradníka

Hráč, který byl vyloučen:

- před předáním ZoU rozhodčímu nesmí být uveden v ZoU v jakékoli funkci
- po předání ZoU rozhodčímu, ale před zahájením utkání, může být nahrazen náhradníkem; počet náhradníků z tohoto důvodu nemůže být doplněn; počet povolených střídání se nesnižuje
- po zahájení utkání, nesmí být nahrazen náhradníkem.

¹⁴ Pravidla fotbalu. Online. Dostupné z: <https://www.sporteo.cz/micove-sporty/podrobny-pruvodce-zakladnimi-pravidly-fotbalu/#top%209>. [cit. 2024-07-02].

Náhradník, který byl vyloučen před začátkem nebo po zahájení utkání, nesmí být nahrazen jiným náhradníkem.

Kapitán družstva

Kapitán družstva nemá žádné zvláštní postavení nebo výsady, ale má určitou míru odpovědnosti za chování jeho družstva.¹⁵

1.3.4 Výstroj hráčů

Bezpečnost

Hráč nemá dovoleno používat výstroj nebo nosit cokoliv, co je nebezpečné.

Všechny typy šperků (náhrdelníky, prsteny), náramky, náušnice, a podobně, jsou zakázané a musí být odstraněny. Použití pásky k zakrytí šperků není dovoleno.

Hráči musí být zkontrolováni před začátkem utkání a náhradníci před tím, než vstoupí na hrací plochu. Pokud hráč nosí nebo používá nepovolenou nebo nebezpečnou výstroj nebo šperky, rozhodčí musí hráči nařídit, aby:

- takovou výstroj odložil
- při nejbližším přerušení hry opustil hrací plochu, pokud nemůže nebo nechce uposlechnout.

Hráč, který odmítne uposlechnout nebo použije tuto výstroj znovu, musí být napomenut.

Povinná výstroj

Mezi povinnou výstroj hráče řadíme:

- dres s rukávy
- trenýrky (brankáři mohou nosit tepláky)
- stulpny; páska nebo jakýkoliv materiál zakrývající stulpny musí mít stejnou barvu, jako ta část stulpen, kterou zakrývá
- chrániče holení (musí být vyrobeny z vhodného materiálu, aby poskytly dostatečnou ochranu a musí být zakryty stulpnami)
- obuv (kopačky, popřípadě jiná sportovní obuv).

¹⁵ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 35

Hráč, který náhodně ztratí kopačku nebo chránič, musí výstroj uvést do pořádku co nejdříve, avšak nejpozději při nejbližším přerušení hry; pokud dříve, než tak učiní, zahraje hráč míčem nebo vstřelí branku, rozhodčí branku uzná.¹⁶

Barvy

- obě družstva musí použít takové barvy oblečení, které se vzájemně liší, nejen od oblečení hráčů, ale i rozhodčích
- každý brankář musí nosit barvy, které ho odlišují od ostatních hráčů a rozhodčích
- pokud dresy obou brankářů mají stejnou barvu a žádný z nich nemá jiný dres, umožní rozhodčí utkání sehrát

Spodní tričko musí mít jednu barvu, která je stejná jako hlavní barva rukávu nebo vzor či více barev, které přesně odpovídají barvám rukávu.

Spodní kalhoty nebo punčochy musí mít stejnou barvu jako je hlavní barva trenýrek nebo jako spodní část trenýrek. Hráči stejného družstva musí nosit stejnou barvu.

Ostatní výstroj

Hráči mají povoleno nosit bezpečné ochranné pomůcky, například pokrývky hlavy, obličejové masky, chrániče kolen a ramen vyrobené z měkkého lehkého polstrovaného materiálu, stejně tak i brankářské čepice a sportovní brýle.

Pokrývka hlavy

Jsou-li používány pokrývky hlavy (s výjimkou brankářské čepice), pak musí:

- mít černou barvu nebo barvu stejnou jako dres (hráči stejného družstva musí mít pokrývku stejné barvy)
- být v souladu s profesionálním vzhledem hráčské výstroje
- být spojeny s dresem
- nesmí představovat nebezpečí pro hráče, který je nosí, ani pro ostatní hráče
- nesmí mít žádné z povrchu vyčnívající části (např. bambule apod.).¹⁷

¹⁶ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 35

¹⁷ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 43

1.3.5 Rozhodčí

Utkání řídí jeden hlavní rozhodčí, který je oprávněn kdykoliv přerušit hru pro přestupky hráčů, nařizovat herní a udělovat osobní tresty. Pomáhají mu dva asistenti, jejichž úkolem je především signalizovat ofsajd, přechod míče mimo hrací plochu a určovat, které družstvo má provést vhazování, kop od branky, nebo kop z rohu.¹⁸

Pravomoc rozhodčího

Každé utkání řídí rozhodčí, který má neomezenou pravomoc uplatňovat Pravidla fotbalu v souvislosti s utkáním.

Rozhodnutí rozhodčího

Rozhodčí rozhoduje podle svých nejlepších schopností a možností, v souladu s Pravidly fotbalu a „v duchu hry“. Přijímá opatření, která v rámci pravidel fotbalu vycházejí z jeho názoru k dané situaci.

Rozhodnutí rozhodčího, které se týkají se skutečností souvisejících s hrou, včetně toho, zda bylo či nebylo dosaženo branky a výsledku utkání, jsou konečná. Rozhodnutí rozhodčího a všech ostatních rozhodčích musí být vždy respektována.

Rozhodčí nesmí změnit své rozhodnutí o způsobu navázání hry, uvědomí-li si, že je nesprávné nebo na základě sdělení některého z ostatních rozhodčích, pokud hra již byla navázána nebo rozhodčí signalizoval konec prvního nebo druhého poločasu (vč. prodloužení doby hry k určení vítěze) a opustil hrací plochu nebo rozhodčí utkání předčasně ukončil.

Práva a povinnosti

Rozhodčí

- uplatňuje Pravidla fotbalu
- řídí utkání ve spolupráci s ostatními rozhodčími
- měří dobu hry, dělá si poznámky o utkání a poskytuje příslušnému řídicímu orgánu zprávu o utkání, včetně informací o disciplinárních opatřeních a jakýchkoliv jiných mimořádných událostech, ke kterým došlo před, během nebo po utkání
- signalizuje způsob navázání hry a dohlíží na navázání hry

¹⁸ TÁBORSKÝ, František. *Sportovní hry*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0875-2., s 100

Výhoda ve hře

Umožňuje pokračovat ve hře, pokud došlo k porušení pravidel nebo k přestupku, a družstvo, které se neprovinilo, může z výhody získat prospěch; pokud ponechaná výhoda neměla předpokládaný účinek do několika sekund, potrestá původní porušení pravidel nebo přestupek.

Zranění

- pokud byl hráč zraněn pouze lehce, rozhodčí nechá pokračovat ve hře, dokud míč nebude ze hry
- přeruší hru, pokud je hráč vážně zraněn a zajistí, aby hráč opustil hrací plochu

Výbava rozhodčího

Povinná výbava

- píšťalka
- hodinky
- červená a žlutá karta
- notebook nebo jiné prostředky k uchovávání záznamů o utkání

Ostatní výbava

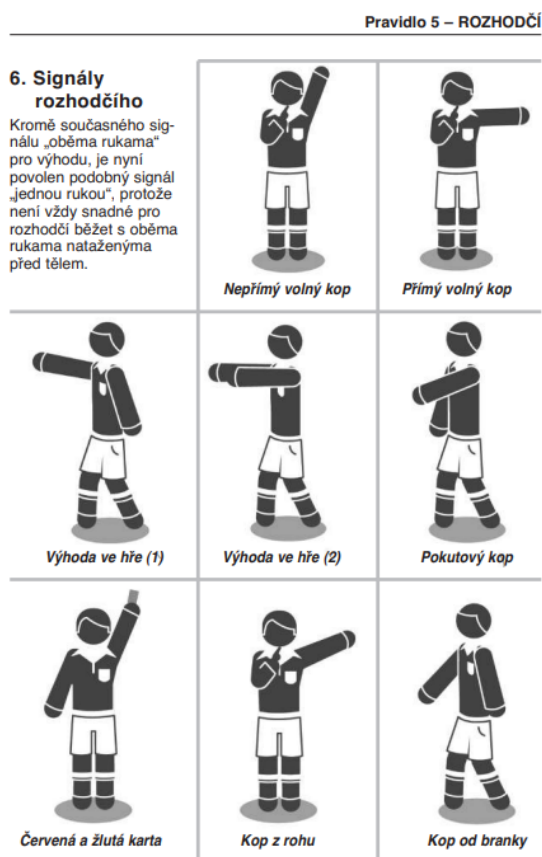
Rozhodčím mají povoleno používat:

- zařízení pro komunikaci s ostatními rozhodčími – komunikátory atd.
- zařízení k monitorování fyzického výkonu.

Rozhodčím a ostatním rozhodčím je zakázáno nosit šperky nebo jiná elektronická zařízení včetně kamer.¹⁹

¹⁹ *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022.* České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 52

Signály rozhodčího

Obrázek 5: Signály rozhodčího

Zdroj: Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022, s. 53

Odpovědnost rozhodčích

Rozhodčí nebo ostatní rozhodčí nesmí být činěni odpovědnými za:

- žádná zranění hráčů, funkcionářů, nebo diváků
- žádné škody na majetku jakéhokoli druhu
- jiné újmy jakýchkoli jednotlivců, klubů, společností, asociací či jiných orgánů, které vznikly nebo mohly vzniknout v souvislosti s jeho rozhodnutími při řízení utkání, a která rozhodčí učinil podle pravidel fotbalu nebo jiných platných herních řádů.²⁰

²⁰ Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 54

1.3.6 Doba hry

Rozdělení doby hry

Utkání se hraje na dva poločasy po 45 minutách, které mohou být zkráceny pouze po dohodě mezi rozhodčím a oběma družstvy učiněné před začátkem utkání, a pokud je to v souladu s Pravidly fotbalu.

Poločasová přestávka

Hráči mají nárok na poločasovou přestávku, která trvá nejvýše 15 minut. Krátká přestávka na občerstvení je povolena v poločasu prodloužené doby hry k určení vítěze utkání a neměla by přesáhnout jednu minutu.

Nastavení promeškané doby hry

Rozhodčí nastaví každý poločas o celou dobu, která v něm byla promeškána při

- střídání hráčů
- ošetřování nebo při odchodu zraněných hráčů
- zdržování hry
- udělování osobních trestů atd.

1.3.7 Zahájení hry

Před utkáním

Před začátkem utkání se losuje mincí a družstvo, které vyhraje los, si vybere, na kterou branku bude v prvním poločase útočit. Druhé družstvo zahájí utkání výkopem. Družstvo, které vyhrálo los, zahajuje výkopem druhý poločas utkání. Po poločasové přestávce si družstva vymění poloviny hrací plochy.

Výkop

Výkop je způsob zahájení nebo navázání hry

- na začátku utkání,
- po dosažení branky,
- na začátku druhého poločasu utkání.²¹

²¹ HORA, Jan et al. *Pravidla fotbalu platná od 1.1.1999*. Praha: Olympia, a. s., 1999. ISBN 80-7033-571-8., s 54

1.3.8 Míč ve hře a míč ze hry

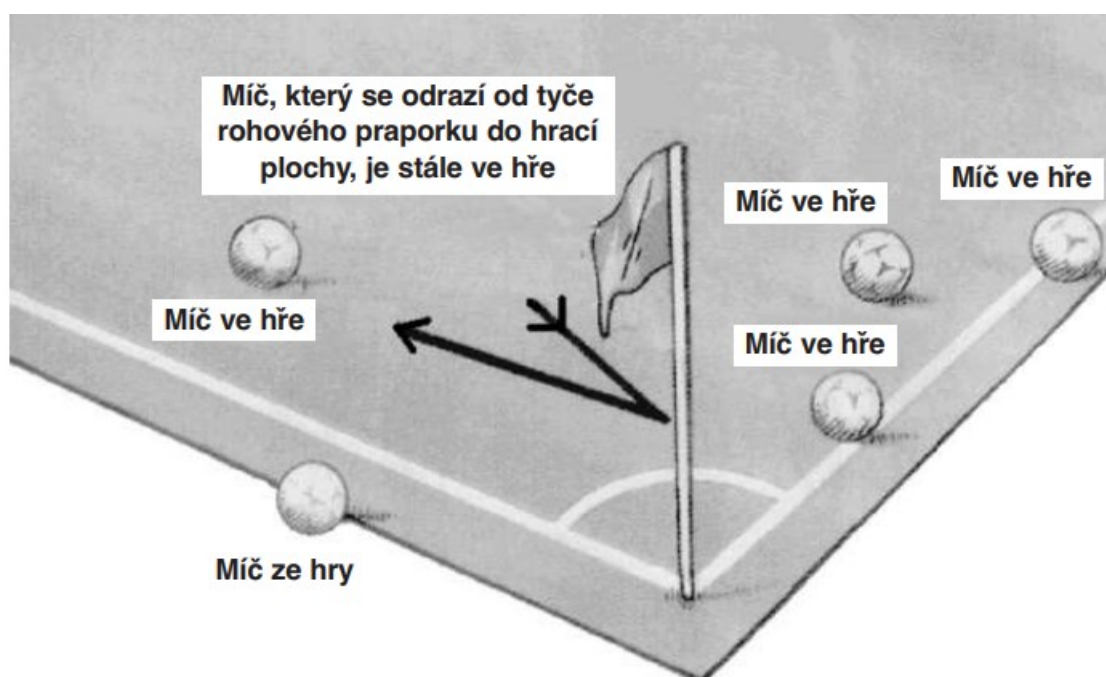
Míč ze hry

Míč je ze hry je tehdy, jestliže:

- přejde po zemi nebo ve vzduchu celým objemem brankovou nebo pomezí čáru
- rozhodčí přeruší hru.

Míč ve hře

Míč je ve hře ve všech ostatních případech, viz. obr. 6.

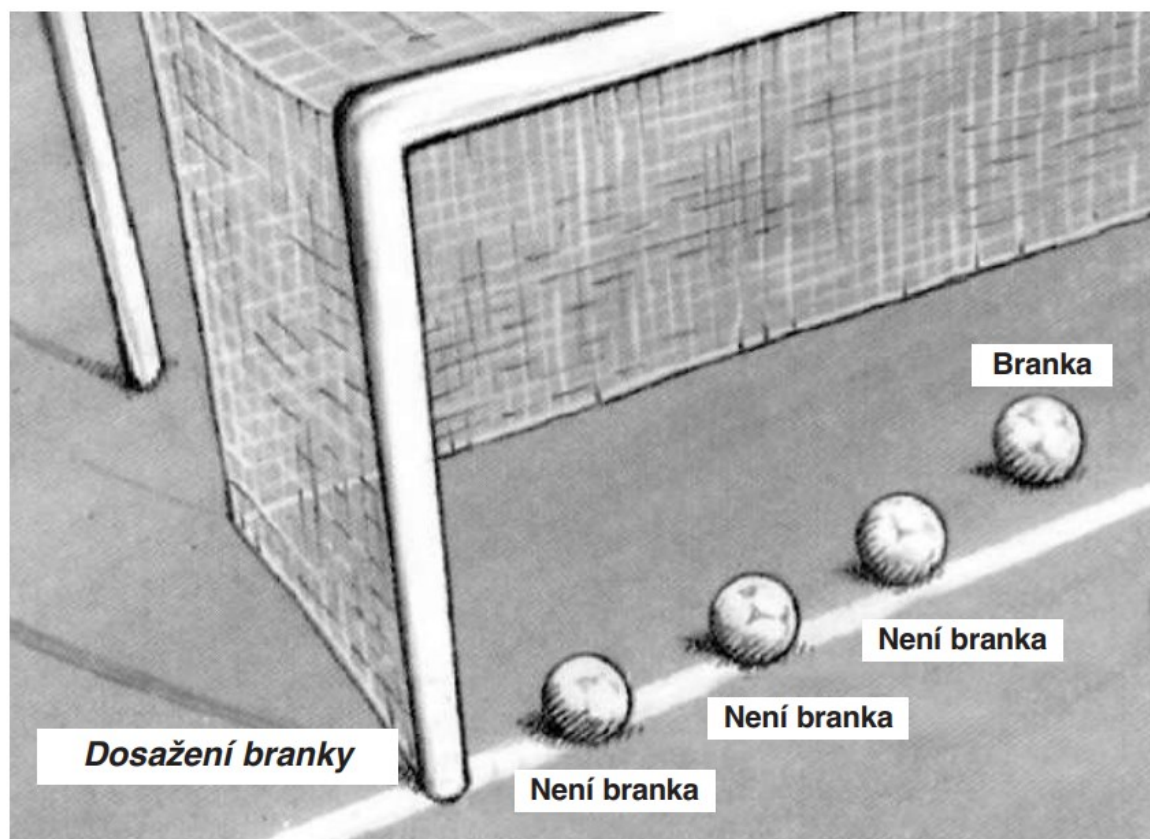
Míč ve hře a míč ze hry

Obrázek 6: Míč ve hře a míč ze hry

Zdroj: Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022, s.: 85

1.3.9 Dosažení branky

Branky je dosaženo, pokud míč úplně přejde brankovou čáru mezi brankovými tyčemi a pod brankovým břevnem a útočící družstvo předtím neporušilo žádné pravidlo.²²

Obrázek 7: Dosažení branky

Zdroj: Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022, s.: 89

1.3.10 Ofsajd

Ofsajdová pozice

Ofsajdová pozice není sama o sobě porušením pravidla.

Hráč je v ofsajdové pozici, když:

- kterákoliv část hlavy, těla nebo nohy je na polovině soupeře (kromě středové čáry)
- kterákoliv část hlavy, těla nebo nohy je blíže k brankové čáře soupeře než míč a než předposlední hráč soupeře.

²² HORA, Jan et al. *Pravidla fotbalu platná od 1.1.1999*. Praha: Olympia, a. s., 1999. ISBN 80-7033-571-8., s 61

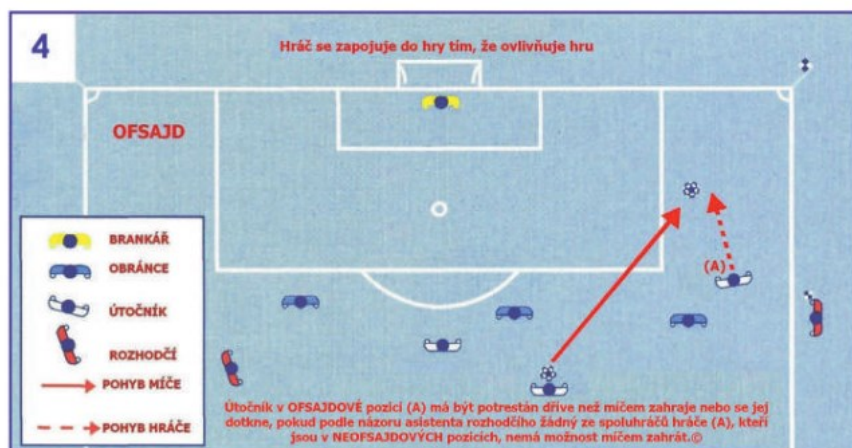
Ofsajd

Hráč, který je v ofsajdové pozici, bude potrestán za ofsajd jen tehdy, jestliže v okamžiku, kdy míčem zahraje nebo se míče dotkne některý z jeho spoluhráčů a je aktivně zapojen do hry tím, že ovlivní hru tak, že zahraje míč nebo se dotkne míče, který mu přihrál spoluhráč atd.

Není ofsajd

O ofsajd se nejedná, pokud hráč získá míč přímo:

- z kopu od branky
- z vhazování
- z kopu z rohu.²³

Obrázek 8: obr. 3 není ofsajd, obr.4 je ofsajd

Zdroj: Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022, s.: 100

²³ *Laws of the Game*. Online. Dostupné z: <https://downloads.theifab.com/downloads/laws-of-the-game-2022-23?l=en>. [cit. 2024-07-04].

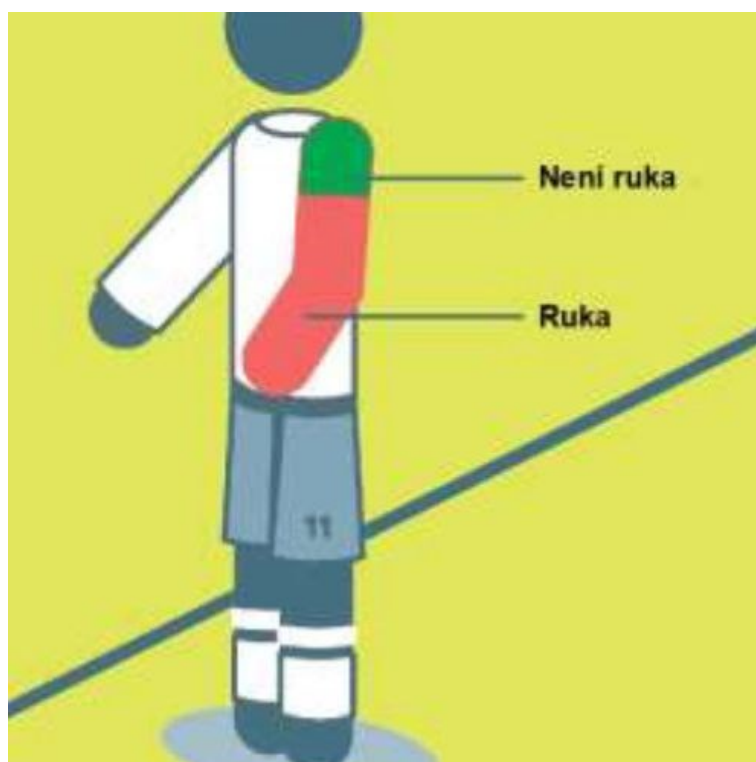
1.3.11 Přestupky a provinění

Přestupky a provinění chápeme jako porušení pravidel hráče během utkání, která obvykle vedou k udělení volného kopu.

Za porušení pravidel se považuje například: hraní míče rukou, zdržování hry, fauly ohrožující bezpečnost soupeře, nesportovní chování, surová hra, bránění soupeři v pohybu bez fyzického kontaktu apod.²⁴

Hraní míče rukou

V průběhu fotbalového utkání se žádný hráč nesmí úmyslně dotknout míče rukou. Pokud se tomu tak stane, bude následovat trest v podobě přímého volného kopu nebo pokutového kopu. V případě neúmyslné hry rukou ve chvíli, kdy je ruka u těla se ve hře pokračuje. Výjimku má pouze brankář, který rukou smí zahrávat, ale pouze v pokutovém území.²⁵

Obrázek 9: Hraní míče rukou

Zdroj: <https://isport.blesk.cz/clanek/fotbal>

²⁴ *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022*. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4., s 43

²⁵ VOTÍK, Jaromír a ZALABÁK, Jiří. *Fotbalový trenér Základní průvodce tréninkem*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3982-3.

Osobní tresty

Rozhodčí má pravomoc udělovat hráčům osobní tresty během utkání i po skončení základní hrací doby. Udělení trestu se týká nejen hráčů v poli, ale i náhradníků, včetně realizačního týmu.

Pokud se hráč, nebo člen realizačního týmu dopustí provinění na hrací ploše, nebo mimo ni, bude podle závažnosti přestupku potrestán.

Rozhodčí je oprávněn dle své rozvahy udělovat:

Napomenutí

Hráč dostává od rozhodčího napomenutí v podobě žluté karty, pokud se dopustí jednoho z těchto přestupků:

- chová se nesportovně
- slovy projevuje nespokojenost
- zdržuje hru
- soustavně porušuje pravidla
- nedodrží předepsanou vzdálenost při provádění volného kopu, apod.

Vyloučení

Hráč, který od rozhodčího obdrží červenou kartu je ze zápasu vyloučen. Vyloučení nastává, pokud se hráč dopustí jednoho z těchto přestupků:

- hraje surově
- chová se nesportovně
- plivne na soupeře
- zabrání soupeři dosáhnout branky tím, že úmyslně zahraje rukou, nebo ho zastaví nedovoleným způsobem, za který je nařízen přímý volný kop, nebo pokutový kop
- během utkání je podruhé napomenut žlutou kartou apod.²⁶

²⁶ KUREŠ, Jiří et al. *Pravidla fotbalu: platná od 1.7.2009*. Praha: Olympia, a. s., 2009. ISBN 8073761750.

1.3.12 Standartní situace

Standartní situace se nařizují ve prospěch družstva soupeře, pokud se hráč, náhradník, vystřídaný nebo vyloučený hráč, nebo funkcionář družstva proviní vůči pravidlům fotbalu.²⁷

Druhy standartních situací

Jde o herní situace, mezi které patří nejen přímý a nepřímý volný kop, ale i zahájení hry, kop od branky, kop z rohu, vhazování míče, pokutový kop a míč rozhodčího.²⁸

1.3.13 Přímý volný kop

Jde o standartní situaci, ze které je možné míč kopnout přímo do soupeřovy branky. Při zahrávání tohoto kopu musí bránící hráči stát nejméně 9,15 metů od míče.

Přímý volný kop rozhodčí nařídí, jestliže se hráč dopustí některého z následujících přestupků vůči soupeři způsobem, který je podle názoru rozhodčího nedbalý, nebo bezohledný:

- vrazí do soupeře
- skočí na soupeře
- kopne nebo se pokusí kopnout soupeře
- strčí do soupeře
- udeří nebo se pokusí udeřit soupeře
- nedovoleně zastaví soupeře
- podrazí nebo se pokusí podrazit soupeře
- hraje míč rukou
- drží soupeře
- brání soupeři v pohybu, přičemž dojde ke kontaktu.

1.3.14 Nepřímý volný kop

Při rozehrání této standartní situace není možné vstřelit branku střelou přímo na branku, pokud se tak stane, rozhodčí nařídí kop od branky. Pro platné vstřelení branky přímo z tohoto kopu se míče musí dotknout po rozhrávajícím hráči i jiný hráč.

Při zahrávání tohoto kopu musí bránící hráči stát nejméně 9,15 metů od míče, stejně jako u přímého kopu.

²⁷ *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022*. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4.

²⁸ ONDŘEJ, Oldřich. *Malá škola fotbalu*. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-001-5.

Nepřímý volný kop je nařízen, pokud hráč:

- hraje nebezpečným způsobem
- brání soupeři v pohybu, aniž by došlo ke kontaktu
- projevuje nesouhlas s rozhodnutím rozhodčího, používá útočné, urážlivé nebo vulgární výrazy, gesta nebo chování
- brání brankáři v rozehrání míče nebo kopne či pokusí se kopnout do míče v okamžiku, kdy jej brankář rozehrává.

1.3.15 Kop od branky

Kop od branky rozhodčí nařídí, pokud míč, kterého se jako poslední dotkl hráč útočícího družstva, přešel po zemi nebo ve vzduchu celým svým objemem brankovou čáru a nebylo přitom dosaženo branky.

1.3.16 Kop z rohu

Kop z rohu, nebo také „rohový kop“, jak se ve fotbale nazývá rozhodčí nařídí, pokud míč, kterého se jako poslední dotkl hráč bránícího družstva, přešel po zemi nebo ve vzduchu celým svým objemem brankovou čáru a nebylo přitom dosaženo branky.

1.3.17 Vhazování

Ke vhazování dochází ve chvíli, kdy míč celým objemem opustí hrací plochu přes pomezí čáru, ať již po zemi nebo vzduchem. Míč do hřiště vhazuje družstvo, jehož hráč se jako poslední nedotkl míče.

Přímo z vhazování nemůže být dosaženo branky, pokud se přímo z vhazování míč dostane:

- do soupeřovy branky, nařídí rozhodčí kop od branky
- do vlastní branky, nařídí rozhodčí kop z rohu.

1.3.18 Pokutový kop

Pokutový kop rozhodčí nařizuje, pokud se hráč dopustí přestupku, za který se nařizuje přímý volný kop ve vlastním pokutovém území nebo mimo hrací plochu. Přímo z pokutového kopu může být dosaženo branky.²⁹

²⁹ *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022.* České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4.

1.3.19 Míč rozhodčího

Jde o neplánované přerušení hry, kdy je rozhodčí nucen utkání přerušit. Důvodem přerušení mohou být například povětrnostní podmínky, které neumožňují dále pokračovat ve hře, vážné zranění hráče, kterému nepředcházelo porušení pravidel, míč se dotkl rozhodčího apod.

Míč se opět uvádí do hry tím způsobem, že rozhodčí, aniž by musel dát signál písknutím do píšťalky, míč volně pustí před sebe na zem. Ve hře se dále pokračuje z prostoru, ve kterém došlo k přerušení, družstvem, které mělo míč naposledy.³⁰

Do standartních situací se řadí i zahájení hry, které jsou rozepsané v kapitole 1.3.7.

1.4 Sportovní hry v kurikulu školní tělesné výchovy

Kurikulum je seznam vyučovacích předmětů a jejich časové dotace pro pravidelné vyučování na daném typu vzdělávací instituce.³¹

Pro kurikulární cíle, a zejména, ale ne výlučně, jsou v zemích s vyššími příjmy netypické ty, které zahrnují kognitivní (znalosti/vědění), psychomotorické (dovednosti/konání) a afektivní (postoje/hodnoty) výsledky spojené se zdravou, aktivní životní filozofií a spojené s tělesnou gramotností a představou tělesně vzdělaného člověka. Dalším rysem probíhajících změn je zvyšující se pozornost věnovaná koncepcím a programům kvalitní tělesné výchovy.³²

1.4.1 Didaktika sportovních her

Didaktiku sportovních her chápeme jako teoretický obor, který se zabývá výukou sportovních her. Tento obor zahrnuje:

- vyučování – činnosti učitele
- učení – aktivita žáků

³⁰ *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022*. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4.

³¹ SCHUBER, Rudolf; BARÁNKOVÁ, Naděžda a DUŠEK, Antonín. *Evropský pedagogický thesaurus (EET): Anglická a česká verze = European Education Thesaurus (EET) : English and Czech version*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1993. ISBN 80-211-0156-3.

³² HARDMAN, Ken, et al. *World-wide survey of school physical education*. 2013.

- obsah výuky – předmět výuky (učivo).

Didaktika sportovních her lze interpretovat dvojím způsobem, o kterém je pojednáno v následujících kapitolách.³³

1.4.2 Pojetí sportovních her v Rámcovém vzdělávacím programu

Sportovní hra je moderní, soutěživá a emocionálně zábavná činnost, ve které se dva soupeřící týmy nebo jednotlivci snaží dokázat svou převahu nad soupeřem lepším ovládnutím společného objektu a získáním více bodů, branek či jiných hodnot. Tento proces probíhá za neustále se měnících podmínek, které často vyžadují rychlou reakci.

Předchůdcem sportovních her jsou pohybové hry, které svým obsahem připomínají dnešní sportovní hry.

Cílem sportovních her je podporovat různé formy pohybové aktivity, a to jak v rámci volnočasových, tak i organizovaných činností. Umožňují prokázat vyšší úroveň tělesné zdatnosti a duševní pohody, či dosahovat konkrétních výkonů v soutěžích na různých úrovních. Kromě toho hrají sportovní hry klíčovou roli ve vytváření a posilování sociálních vazeb. Poskytují také příležitost zapojit žáky s různými hendikepy, čímž jim umožňují zažít sportovní aktivitu a rozvíjet své schopnosti.³⁴

Sportovní hry v Rámcovém vzdělávacím programu

Sportovní hry jsou klíčovou součástí tělesné výchovy, jak je definováno v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. (RVP ZV).

V rámci tohoto vzdělání si škola vybírá alespoň dvě sportovní hry, ve kterých musí být obsaženy herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy a utkání podle pravidel žákovské kategorie. Školní vzdělávací program přizpůsobuje obsah výuky základním činnostem jednotlivce a družstva ve vybraných sportovních hrách podle podmínek školy. Mezi tyto hry nejčastěji patří házená, kopaná, košíková, odbíjená, softbal, lední hokej.

³³ PSOTTA, Rudolf a VELENSKÝ, Michael. *Základy didaktiky sportovních her*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1694-0.

³⁴ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2., s. 239

Sportovní hry se významně podílejí na rozvoji motorické složky osobnosti žáka. Je prokázáno, že kromě pohybových dovedností se v procesu motorického učení současně rozvíjejí i poznávací, emocionální a morálně-volní stránky osobnosti.³⁵

RVP obecně

Rámcový vzdělávací program představuje moderní přístup, který podporuje rozvoj klíčových kompetencí, jejich vzájemnou propojenost a spojení teorie s praxí. Tento program klade důraz na celoživotní vzdělávání a vymezuje požadovanou úroveň vzdělávání pro absolventy jednotlivých etap.

V rámci RVP je tělesným aktivitám a péči o zdraví vyhrazena oblast Člověk a zdraví, která je přizpůsobena věku žáků a uskutečňuje se prostřednictvím předmětů Výchova ke zdraví a Tělesná výchova.

Rámcově vzdělávací programy stanovují povinný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů ve všech typech škol, a to v oblasti předškolního (RVP PV), základního (RVP ZV), základního uměleckého (RVP ZUV), jazykového a středního vzdělávání (RVP SOV). Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Rámcové vzdělávací programy (RVP) určují konkrétní cíle, formy, délku a obsah vzdělávání, včetně organizační uspořádání, profesního profilu a podmínek pro průběhu a ukončení vzdělávání. Stanovují také podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními potřebami a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

Školní vzdělávací programy (ŠVP) jsou dokumenty, které školy vytvářejí na základě rámcových vzdělávacích programů (RVP). Musí být v souladu s RVP a mohou obsahovat předměty nebo jiné části učiva. ŠVP vydává ředitel školy, je zveřejněn na přístupném místě ve škole a je veřejně dostupný pro nahlédnutí nebo kopírování.

ŠVP stanoví konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán výuky. Určuje podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podpory žáků se

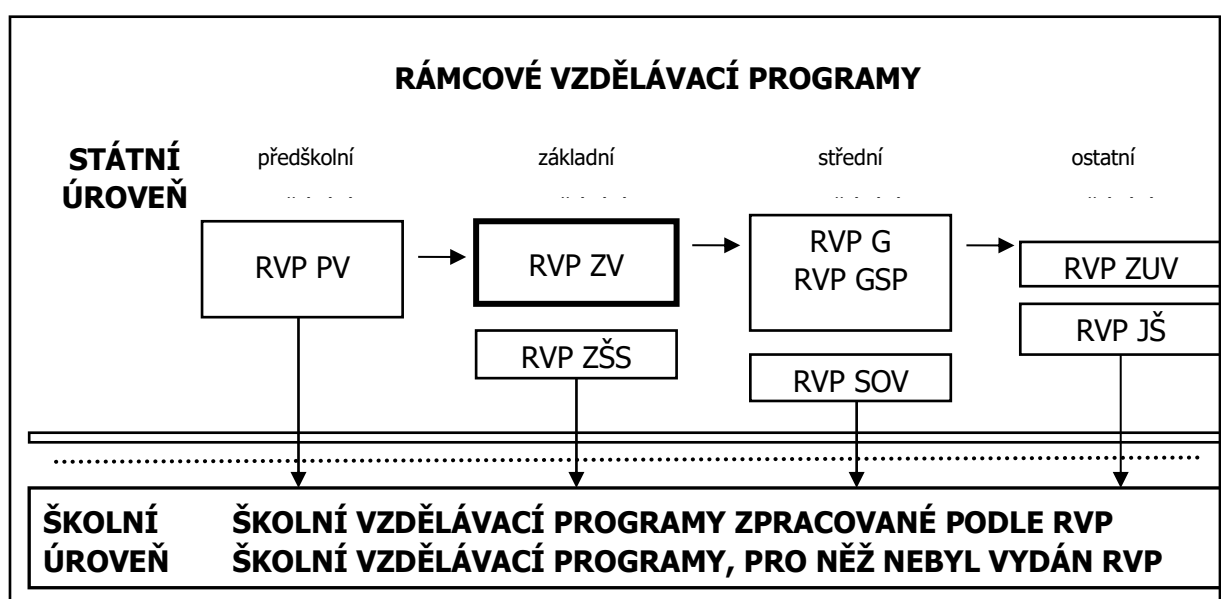
³⁵ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2., s. 241

speciálními potřebami. Definuje také doklad o ukončeném vzdělání, materiální, personální a ekonomické podmínky, a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.³⁶

Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – **státní** a **školní**.

- **Státní úroveň** – rámcové vzdělávací programy (RVP), které stanovují povinné rámce vzdělávání pro jeho různé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.
- **Školní úroveň** – školní vzdělávací programy (ŠVP), podle kterých se realizuje vzdělávání na konkrétních školách.

Obrázek 10: Systém kurikulárních dokumentů

Zdroj: <https://msmt.gov.cz/file/60263/>

1.4.3 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou zásadní pro osobní rozvoj a uplatnění jednotlivce ve společnosti. Jejich výběr a pojetí vycházejí z hodnot, které jsou ve společnosti obecně uznávané, a z představ o kompetencích, které přispívají ke vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování občanské společnosti.

³⁶ RVP – Rámcové vzdělávací programy. Online. Dostupné z: <https://edu.gov.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>. [cit. 2025-03-22].

Cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Osvojování těchto kompetencí je dlouhodobý a náročný proces, který začíná v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se vyvíjí i v průběhu života. Na konci základního vzdělávání není úroveň těchto kompetencí považována za konečnou, ale získané dovednosti a znalosti tvoří pevný základ pro celoživotní učení, vstup do života a pracovního procesu.³⁷

Za klíčové kompetence žáka jsou považovány:

- kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikační, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence k práci, kompetence k podnikavosti a odborné kompetence.³⁸

1.5 Školní tělesná výchova

„Téměř 130 let je školní tělesná výchova součástí výchovy a vzdělání na školách v českých zemích“ (RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7., s.8).

Pod tělesnou výchovou rozumíme cílevědomou výchovnou a vzdělávací činnost působící na tělesný a pohybový vývoj člověka, upevňování jeho zdraví, zvyšování tělesné zdatnosti a pohybové výkonnosti.

Hlavní, specifické úkoly tělesné výchovy jsou:

- osvojování, zdokonalování a upevňování pohybových návyků a dovedností
- rozvíjení pohybových a koordinačních schopností
- získávání vědomostí z tělesné výchovy a sportu
- utváření trvalého vztahu lidí k pohybové aktivitě.³⁹

³⁷ JEŘÁBEK, Jaroslav a TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program*. Online. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>. [cit. 2024-07-10].

³⁸ ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 2. vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5511-3.

³⁹ VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. 2. vydání. Brno, 2009. ISBN 978-80-210-4936-9., s12

1.5.1 Charakteristika věkové skupiny u pubescentů a adolescentů

V této kapitole se zaměříme na období pubescence, které bývá označováno jako starší školní věk, do něhož obvykle patří žáci 2. stupně základních škol a období adolescence, které je typické pro žáky středních škol.

Období pubescence (11-15 let)

Období pubescence je charakteristické výraznými biologickými, psychologickými i sociálními změnami ve vývoji osobnosti a značných problémů v rodinné, ale i školní výchově. Dochází k pohlavnímu dozrávání, rychlému růstu a proměnám tělesných proporcí. U dívek začíná první puberta zpravidla dříve než u chlapců. V současných podmínkách to bývá přibližně v období od 13 do 15 let. Tyto změny u obou pohlaví bývají spojeny s výraznými individuálními rozdíly. V tomto vývojovém stádiu bývá typická i citová nevyrovnanost, zvýšená vnímavost na podněty související s jejich hodnocením, kolísání nálad a také tendence k uzavřenosti.

Pubescenti často prožívají i období emoční lability, při které se střídá aktivita s apatií. U sportovců bývá tento vývoj méně dramatický, protože sport pomáhá kompenzovat psychické napětí. Pravidelná sportovní činnost má tedy pro rozvoj osobnosti pozitivní přínos, a to nejen ve zdokonalování dovedností intelektových předpokladů, ale i při řešení situací, které sportovní činnosti obvykle přinášejí. Při vykonávání pohybových aktivit, které vyžadují sílu, musí být u chlapců a dívek odlišné.

Období adolescence (15-20 let)

Jedná se o období po překonání puberty, které bývá příznivé pro rozvoj motorických schopností a dovedností. V této fázi se začínají projevovat zásadní rozdíly ve výkonosti u chlapců a dívek.

Pro adolescenty je typické podávat fyzické i psychické výkony na hranici svých možností a tuto hranici dále posouvat. Mají předpoklady pro systematický rozvoj techniky pohybu, vytrvalosti i vůle, což umožňuje cílenou sportovní přípravu. Získané návyky a zkušenosti obvykle ovlivňují i další oblasti života. Adolescenti často vyhledávají intenzivní zážitky, což vysvětluje oblibu u rizikových a outdoorových sportů. I v této fázi je zásadní vzhledem k pohlavním rozdílům zohlednit odlišnosti při sportovní přípravě mužů a žen.⁴⁰

⁴⁰ SLEPIČKA, Pavel Slepíčka; HÁTLOVÁ, Běla a HOŠEK, Václav. *Psychologie sportu*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1602-5.

1.5.2 Cíle školní tělesné výchovy

Cílem je rozvíjet vědomosti, zdravotní prevenci, pozitivní postoje žáků k pohybové činnosti. Dělí se do tří základních kategorií:

1. Vzdělávací cíle

A. Informativní

- osvojené postupy a metody tělesného sebezdokonalování
- zásady správné životosprávy
- základní pohybové dovednosti a návyky (chůze, běh, skok, házení...)
- osvojování činností z gymnastiky, atletiky, dvou sportovních her, plavání, atd...

B. Formativní

- rozvinuté základní pohybové schopnosti (vytrvalost, síla, rychlost...)
- kvalitní pohybový projev (správné držení těla, rytmus pohybu...)
- senzomotorické a intelektové schopnosti.

2. Výchovné cíle

A. Všeobecné

- pozitivní charakterové a mravní vlastnosti (kolektivní cítění...)
- estetické prožívání a hodnocení
- láska k přírodě a ochrana životní prostředí.

B. Specifické

- trvale kladný postoj k pohybové aktivitě
- zájem o tělovýchovnou činnost
- tělesná zdatnost a funkční rozvoj
- snaha o přiměřený výkon v tělovýchovné a sportovní činnosti.

3. Zdravotní cíle

A. Kompenzační

- kompenzace jednostranné zátěže ve škole (protahovací a relaxační cvičení)
- regenerace duševních sil.

B. Hygienické

- hygienické návyky (sprcha po zátěži, cvičební úbor)
- potřeba zdravého životního stylu (dostatečný spánek, zdravá výživa...)⁴¹

⁴¹ RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7., s35

1.5.3 Didaktika školní tělesné výchovy

Pojem didaktika tělesné výchovy je užíván ve dvojitým smyslu: akademické vědní disciplíny i jako studijní předmět v kurikulu pregraduální přípravy učitelů tělesné výchovy.

Předmětem didaktiky tělesné výchovy je: „zkoumání a interpretace zákonitostí procesu vzdělávání a výchovy, všech jeho vnitřních i vnějších činitelů i vztahů mezi nimi.“⁴²

Základními prvky v didaktickém procesu tělesné výchovy jsou:

- projekt výchovy a vzdělání
- činnosti žáka
- činnosti učitele
- podmínky.⁴³

1.5.4 Vyučovací jednotka

Předmět tělesná výchova je určen všem žákům ve všech ročnících a také žákům se zdravotním oslabením pak s příslušným omezením nebo úpravou činností. Je součástí povinných předmětů v rámci základního vzdělávání. Základní organizační formou povinného předmětu je vyučovací jednotka a ta má standartní rozsah 45 minut. V rámci vzdělávacího plánu všech ročníků jsou zařazeny klasicky vždy dvě vyučovací jednotky povinného předmětu tělesné výchovy.⁴⁴

„Vyučovací jednotka je relativně stabilně uspořádaný systém hlavních faktorů výchovně-vzdělávacího procesu a jejich vzájemných vztahů, determinovaný obsahem a cílem učiva, prostorem, kde je uskutečňován, časem, v němž je realizován, psychickou i fyzickou úrovní žáků, zkušenostmi a předpoklady učitele a řadou dalších didaktických skutečností“
(RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7., s.139).

⁴² RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7., s23

⁴³ VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. 2. vydání. Brno, 2009. ISBN 978-80-210-4936-9., s14

⁴⁴ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2., s. 65

Tato organizační forma je *přímo řízena učitelem*, který má v tomto procesu dominantní postavení a nese plnou odpovědnost za výsledky výchovně vzdělávacího procesu.

Vyučovací jednotky probíhají zpravidla podle předem připraveného plánu žáků (rozvrh hodin) a je pro ně charakteristická povinná účast a podřízenost školským normám a předpisům. Každá vyučovací jednotka je relativně uzavřeným a samostatným celkem, který vždy úzce navazuje na předcházející i následující jednotky.⁴⁵

1.5.5 Žák ve výchovně vzdělávacím procesu tělesné výchovy

Cílem tělovýchovného procesu je nejen zlepšení tělesné zdatnosti a pohybových schopností žáka, ale také podpora jeho duševního a morálního vývoje. Tento proces se zaměřuje na celkový rozvoj žáka, který ho připravuje na život a práci ve společnosti. Žák se v tělovýchovném procesu nestává pouze objektem výchovy a vzdělávání, ale aktivním účastníkem, jehož růst je podporován jak v tělesné, tak i v osobní rovině.⁴⁶

Rozvoj osobnosti žáka je hlavním cílem výchovně-vzdělávacího procesu ve školní tělesné výchově. Žák je během tohoto procesu objektem působení učitele, výchovného a vzdělávacího plánu, a dalších podmínek, které ovlivňují jeho vývoj.

Každý žák vnímá výuku subjektivně, přičemž rozdíly v motivaci, zájmech a preferovaných hodnotách ovlivňují, jak racionálně i emocionálně hodnotí podněty (například učivo, pokyny učitele aj.) a jak si k nim vytváří osobní vztahy a postoje. Tímto způsobem se žák stává aktivním subjektem ve vyučovacím procesu, nikoli jen pasivním přijímačem informací a vykonavatelem pokynů, ale i tvůrcem celého procesu.

Ve výuce tedy nestačí pouze zadávat žákovi úkoly, příkazy nebo rady a očekávat automatické výsledky v jeho chování. Je nezbytné žáka motivovat k učební činnosti, aktivizovat jeho kognitivní, emocionální a volní procesy, čímž se zvýší efektivita jeho učení.

Připravenost žáka k učební činnosti, ať už se jedná o splnění pohybového úkolu, rozvoji schopností, dovedností či postojů, závisí na několika faktorech:

- pohlaví
- ontogenetickém vývoji tělesném a psychickém

⁴⁵ RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7., s.139

⁴⁶ SÝKORA, František a KOSTKOVÁ, Jarmila. *Didaktika tělesné výchovy*. Učebnice pro vysoké školy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

- předchozích zkušenostech
- individuální motivaci.⁴⁷

Obecně je žák v roli vyučovaného subjektu s vymezením určitého věkového rozpětí, např. 6-15 let na základní škole nebo 15-19 let jako středoškolák atd. Toto určení stanovuje jeho roli vůči vzdělávací instituci.

V rámci povinné nebo rozšířené tělesné výchovy se stává žák cvičencem, stejně tak v občanském sdružení, spolkových a zájmových organizací, jež následují výkonnostní cíle. Současně se však na vybraných základních školách zařazují sporty, které žáci provozují zpravidla mimo sféru školy jako trénink v rámci tzv. Sportovního střediska nebo centra. V tomto pojetí se žáci stávají souběžně cvičencem a sportovcem.⁴⁸

1.5.6 Učitel tělesné výchovy

Základem efektivního působení učitele tělesné výchovy je kombinace přímých a nepřímých vyučovacích činností. Účinnost výchovně-vzdělávacího procesu, a to jak v krátkodobém, tak i dlouhodobém horizontu, však do značné míry závisí na faktorech, jako jsou motivace žáků, jejich hodnotová orientace, tělesný rozvoj, psychické vlastnosti a další individuální charakteristiky. Kromě toho hraje důležitou roli i učivo a vliv různých podmínek, jako jsou materiální, sociální nebo právní faktory.

Každý učitel, ať už ve výchovně-vzdělávacím procesu nebo mimo něj, působí jako objekt prostřednictvím své profesionality, která zahrnuje kvalifikaci, odpovědnost za výsledky výuky, využívání formalizovaných a verifikovaných postupů, zobecněné principy, zkušenosti, vědomosti a dovednosti. Současně však působí i jako subjekt, ovlivněn svou osobností, psychickými vlastnostmi, hodnotovou orientací, vlastními zkušenostmi a psychickými stavy. Objektivní a subjektivní složky působení učitele jsou neoddělitelné, vzájemně se ovlivňují a prolínají.⁴⁹

⁴⁷ RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7.

⁴⁸ JANSÁ A KOL., Petr. *Pedagogika sportu*. Druhé vydání. Praha: Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3986-4.

⁴⁹ RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7.

1.5.7 Typologie vyučovací jednotky

Z hlediska hlavních složek výchovně-vzdělávacího procesu rozlišujeme čtyři typy vyučovacích jednotek:

1. **diagnostické** – zahrnují hodnocení a následnou kontrolu výkonu cvičenců.
2. **motivační** – slouží k probuzení a prohloubení zájmu cvičenců o danou činnost.
3. **expoziční** – zaměřují se na seznámení se s novým učivem a umožňují nácvik dovedností.
4. **fixační** – mají za cíl upevnit a zdokonalit techniku cvičení.⁵⁰

Každá typologie vyučovacích jednotek je výsledkem kompromisu mezi přijatými kritérii, jejich počtem a účelem.

Zvláštní pozornost je nezbytné věnovat diagnostickým jednotkám, které se obvykle zařazují na začátek a na závěr větších tematických celků. Slouží k objektivnímu zhodnocení pokroku cvičenců a umožňují přizpůsobení výuky jejich individuálním potřebám.⁵¹

1.5.8 Rozdělení vyučovacích jednotek dle zařazených sportů

Vyučovací jednotky dělíme podle obsahu zařazených sportů na:

- gymnastické;
- atletické;
- herní;
- úpolové;
- plavecké a další.

Tyto základní formy výuky lze dále specifikovat například jako hodiny kondiční gymnastiky, cvičení s hudbou, sportovní nebo moderní gymnastiky, v závislosti na tematickém zaměření a rozmanitosti sportů zařazených do výuky.

Podle tematické náplně zařazených sportů rozlišujeme:

⁵⁰ RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7., S.141

⁵¹ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2.

- **monotematické** = vyučovací jednotky zaměřené na rozvoj dovedností či schopností v rámci jednoho sportu, který pokrývá celou výuku.
- **smíšené** = vyučovací jednotky, ve kterých je obsahem kombinace dvou nebo více sportů, které nemusí být vzájemně přímo propojené. Tento typ hodin se často využívá zejména v nižších ročnících základních škol, kdy se kombinuje například gymnastika s herními a soutěžními aktivitami.

Dalším hlediskem rozdělení vyučovacích jednotek je pohlaví, kdy se rozlišují:

- **dívčí**
- **chlapecké**
- **koedukované**

Pohlavní diferenciaci je běžně aplikována v hodinách tělesné výchovy od 2. stupně základní školy.⁵²

1.5.9 Struktura vyučovací jednotky

Vyučovací jednotka má specifickou strukturu, která představuje souhrn jednotlivých částí a jejich vzájemné propojení. V didaktické teorii je vyučovací jednotka obvykle rozdělena na tři nebo více částí. Stavba vyučovací jednotky je ovlivněna mnoha faktory, a proto není vhodné rigidně lpět na jediné stanovené podobě. Je nezbytné, aby každý učitel, s ohledem na svou odbornou erudici, přizpůsobil strukturu vyučovací jednotky aktuálním podmínkám a specifickým potřebám výuky. Doporučená struktura vyučovací jednotky a její členění (úvodní, hlavní a závěrečná část) je navržena s ohledem na tato hlediska a vypadá následujícím způsobem:

Struktura vyučovací jednotky označuje souhrn jednotlivých částí a jejich vzájemné vztahy. Nejčastěji se vyučovací jednotka dělí na čtyři hlavní částí:

1. úvodní část – zahrnuje organizaci vyučovací jednotky, seznámení s obsahem a cíli hodiny a přípravu organismu na zvýšenou tělesnou zátěž.

2. průpravná část – kvalitní rozcvičení a příprava organismu cvičence na hlavní část výuky.

⁵² RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7., S.142

3. hlavní část – nejdelší část vyučovací jednotky, ve které se zaměřujeme na učení nových dovedností, jejich rozvíjení a zdokonalování.

4. závěrečná část – bývá na konci vyučovací jednotky a zahrnuje závěrečný strečink a zařazení relaxačních a kompenzačních cvičení, které pomáhají předejít vzniku mikrotraumat a svalových dysbalancí.

Tato struktura zajišťuje plynulý a efektivní průběh výuky a optimálně připravuje tělo cvičenců na fyzickou aktivitu i regeneraci.⁵³

1.5.10 Zásady školní tělesné výchovy

Didaktické zásady lze definovat jako obecné požadavky, které určují charakter vyučování a přímo i nepřímo ovlivňují jeho efektivitu. Tyto zásady jsou v souladu s cíli výchovy a jejich zákonitostmi, a to jak ve výběru cílů, tak v metodách a organizaci vyučování.

Při dodržování didaktických zásad tělesné výchovy lze efektivně řídit výuku, což vede k dosažení stanovených cílů. Pomocí správného výběru prostředků, metod a forem výuky se tak pedagogové mohou zaměřit na úspěšnou a cílevědomou činnost.

Mezi základní didaktické zásady patří:

- **zásada uvědomělosti a aktivity** – žáci by měli být aktivními účastníky výuky a mít jasné povědomí o svých cílech.
- **zásada názornosti** – učení by mělo být co nejvíce konkrétní a názorné, aby žáci lépe pochopili danou problematiku.
- **zásada soustavnosti** – výuka by měla být systematická a pokračující, s důrazem na pravidelný rozvoj dovedností.
- **zásada přiměřenosti** – obsah i rozsah učiva a způsob vyučování by měly odpovídat stupni psychického rozvoje, tělesným schopnostem a potřebám žáků, aniž by byly přehnaně náročné nebo jednoduché.
- **zásada trvalosti** – znalosti a dovednosti by měli být udržovány a rozvíjeny v dlouhodobém horizontu.

⁵³ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2.

- **zásada posloupnosti** – výuka by měla být logicky uspořádána a jednotlivé kroky by měly na sebe navazovat.⁵⁴

1.5.11 Organizační formy ve školní tělesné výchově

Organizační formy se zaměřují na uspořádání podmínek a obsah vyučovací hodiny, která je tvořena herními činnostmi. Cílem těchto her je umožnit realizaci specifických požadavků dané herní úlohy. Organizační formy lze chápat jako: „vnější uspořádání organizačních a didaktických podmínek vyučování, v nichž se realizuje výchovně-vzdělávací proces.“

V tělesné výchově, zejména při výuce sportovních her, se zaměřujeme na nácvik a zdokonalování herních činností jednotlivce, herních kombinací a herních systémů v různých variantách. K tomu je nezbytné využívat metodicko-organizační formy, které zahrnují průpravná cvičení, průpravné hry a herní cvičení. Při výuce se rovněž uplatňují sociální neinterakční formy, kde je hlavní interakce mezi učitelem (subjekt) a žákem (objekt). Mezi sociálně-interakční formy patří hromadná forma, skupinová forma a individuální forma výuky.⁵⁵

Organizační formu tedy můžeme chápat jako vnější uspořádání organizačních a didaktických podmínek vyučování, ve kterých se realizuje výchovně-vzdělávací proces.

Všechny organizační formy lze rozčlenit do následujících kategorií pohybových činností:

- **povinné** (vyučovací jednotka, výchova v přírodě, zdravotně zaměřené jednotky, sportovní kurzy, plavecký výcvik)
- **nepovinné** (nepovinné předměty, volitelné předměty)
- **doplňkové** (cvičení v hodinách jiných předmětů, pohybové rekreační přestávky, rekreační cvičení)
- **zájmové** (školní soutěže, jednorázové akce, zájmové kroužky, zájezdy, výlety).⁵⁶

⁵⁴ VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-033-6.

⁵⁵ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2.

⁵⁶ BĚLKA, Jan; HŮLKA, Karel; DUDOVÁ, Katarína; HÁP, Pavel; HRUBÝ, Michal et al. *Teorie a didaktika sportovních her 1*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. ISBN 978-80-244-5892-2.

Hlavní organizační formou povinného předmětu tělesná výchova je vyučovací jednotka. Organizační formy v tělesné výchově na školách lze rozdělit do čtyř kategorií pohybových činností: povinné, nepovinné, doplňkové a zájmové.

Školní soutěže a turnaje v tělesné výchově

Obvykle bývají organizovány na úrovni školy (mezitřídní turnaje), ale mohou být i na vyšších úrovních (okresní, krajské, celorepublikové). Na těchto turnajích školu reprezentují vybraní nejlepší žáci z daných tříd.⁵⁷

V rámci školních fotbalových soutěží bývají zprostředkovány turnaje pro základní a střední školy, které bývají organizovány různými institucemi. Nejčastěji to bývají například FAČR, nebo AŠSK.

Na školách se obvykle konají tyto turnaje:

- McDonald's Cup (fotbalový turnaj pro 1.-5. třídy ZŠ)
- Pohár Josefa Masopusta (fotbalový turnaj určený pro žáky střeňích škol).⁵⁸

1.6 Systematika ve fotbale

Herní činnosti, které tvoří obsah hry, lze rozdělit do dvou základních skupin a to na: útočné a obranné činnosti.

- **Útočné činnosti** – hráči je provádějí, když mají míč pod kontrolou a útočí na branku soupeře.
- **Obranné činnosti** – hráči je provádějí, když se brání útočícímu týmu, tedy když soupeř kontroluje míč.

U vyspělejších hráčů jsou součástí herních činností také klamné pohyby, které slouží ke zmatení protivníka.

Herní činnosti lze dále dělit podle toho, zda je vykonávají jednotliví hráči nebo skupina hráčů. Tyto činnosti se nazývají **herní kombinace**. Činnosti, které provádí všichni hráči týmu

⁵⁷ FIALOVÁ, Ludmila. *Aktuální témata didaktiky Školní tělesná výchova*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1854-8.

⁵⁸ *Školní soutěže*. Online. Dostupné z: <https://www.fotbal.cz/nasfotbal/skolni-souteze/p518>. [cit. 2025-03-29].

současně, označujeme jako **systém hry**. Důležitou součástí hry jsou také **standardní situace**, které nastávají po každém přerušení.⁵⁹

1.6.1 Didaktika fotbalu

Hlavním článkem didaktiky tělesné výchovy je didaktický proces, ve kterém se realizují cíle všech systémů tělesné kultury.

Didaktický proces fotbalu chápeme jako sociální systém, ve kterém je zahrnuta činnost učitele-trenéra a činnost žáků-hráčů. Použití obsahu cvičení, forem, metod a prostředků by mělo vést k vyvolání žádoucích změn v herním výkonu družstva a probuzení společensky pozitivních změn v osobnosti člověka.

Osvojování techniky individuálních útočných herních činností může být podpořeno předchozím cvičením základních manipulačních činností s míčem, jako jsou: a) posouvání míče, b) válení míče, c) rolování míče různými částmi nohy, d) zašlapování míče

Je důležité klást důraz na správné vedení míče. Prvním krokem je osvojování základních technik, například vedení míče vnitřní stranou nohy v přímém směru a se změnami směru. Pokročilejší techniky, jako obcházení soupeře v situaci 1 proti 1 lze považovat za nadstavbu.

K technikám změny směru vedení míče patří:

- zaseknutí míče vnitřním nártem
- zaseknutí míče vnější stranou nohy
- zastavení míče zašlápnutím a následné posunutí míče vnitřní stranou nohy do nového směru.⁶⁰

1.6.2 Základní rozestavení hráčů ve fotbale

Realizace herních systémů vychází ze základního rozestavení hráčů, které je ovlivněno různými faktory, například typem soupeře, jeho herním stylem, taktikou, dovednostmi jednotlivých hráčů, i zvolenou herní filozofií trenéra.

Z hlediska postavení hráčů rozlišujeme tyto základní pozice:

⁵⁹ ONDŘEJ, Oldřich. *Malá škola fotbalu*. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-001-5., S. 23

⁶⁰ NAVARA, Milan; BUZEK, Mario a ONDŘEJ, Oldřich. *Kopaná (teorie a didaktika)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-330-86.

- Brankář, krajní obránce (levý, pravý), střední obránce, krajní záložník (levý, pravý), střední záložník, křídelní útočník, střední útočník.

Mezi hlavní požadavky na efektivní rozestavení hráčů patří:

- zajištění rovnováhy mezi obranou a útokem
- rovnoměrné obsazení celé plochy hřiště a rovnoměrné zatížení hráčů
- umožnění plynulého přechodu z útoku do obrany a naopak.⁶¹

1.6.3 Herní činnosti jednotlivce

Prvním důležitým rysem herních činností jednotlivce je jejich neoddělitelné spojení technické a taktické stránky ve všech utkáních. V tréninku, zejména u začátečníků, je nezbytné nacvičovat techniku odděleně od taktiky. Nicméně, pro její zdokonalení je důležité techniku a taktiku spojovat a procvičovat je společně.

Dalším rysem herních činností je jejich kolektivní povaha. Hráči vykonávají různé, ale i stejné herní činnosti současně. Například jeden hráč vede míč, zatímco ostatní spoluhráči nabíhají, protihráči se snaží obsadit prostor. Hráči každého týmu musí efektivně spolupracovat, pokud chtějí dosáhnout co nejlepších výsledků.

Nabíhající hráči sledují nejen hráče s míčem, ale i sebe navzájem, aby se vyhnuli nabíhání do stejného prostoru a co nejlépe využívali celou plochu hřiště. Každý hráč, ať už útočící, nebo bránící má ve svém družstvu svou specifickou roli, která přispívá k celkovému úspěchu týmu.

Herní činnosti jednotlivce jsou pohybové úkoly, které se nacvičují a jsou ovlivněny, jak technickou a taktickou stránkou provedení, tak i biopsychosociálními vlastnostmi jedince. Rozdělují se do dvou hlavních skupin, na útočné a obranné činnosti.⁶²

1.6.3.1 Útočné herní činnosti jednotlivce:

Útočné herní činnosti jednotlivce zahrnují širokou škálu dovedností, které jsou klíčové pro efektivní útočení na soupeře.

⁶¹ VOTÍK, Jaromír a ZALABÁK, Jiří. *Fotbalový trenér Základní průvodce tréninkem*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3982-3.

⁶² ONDŘEJ, Oldřich. *Malá škola fotbalu*. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-001-5.

Mezi ně patří: hra bez míče, vedení míče, obcházení soupeře, přihrávání, zpracování míče a střelba.

Hra bez míče

Neustálý pohyb hráče po hřišti, který se zaměřuje na vytváření prostoru pro spoluhráče.

Charakteristickým rysem pohybové činnosti bývá kombinace chůze, poklusu a běhu různého směru a rychlosti. Výběr místa by měl být veden nejen do šířky, ale i do hloubky hřiště.⁶³

Vedení míče

Schopnost kontrolovat míč plynulým, nebo přerušovaným pohybem hráče směrem, který si sám zvolí. Vedení míče je možné realizovat posouváním míče vpřed opakovanými doteky libovolnou částí nohy. V této činnosti se obvykle rozlišují dva základní způsoby, a to přímým směrem a se změnou směru.

Jedním ze základních požadavků při této činnosti je vedení míče vzdálenější nohou od soupeře a následné krytí míče nakloněním těla vpřed.

Podle způsobu techniky vedení míče je možné rozeznat vedení míče:

- vnitřní stranou nohy (pomalý, ale bezpečný způsob, používá se ve zhuštěném prostoru)
- vnějším nártem (rychlý způsob s možností krýt míč a provést i prudkou změnou směru)
- vnitřním nártem (způsob totožný s technikou přihrávky vnitřním nártem)
- přímým nártem (nejrychlejší způsob, který se používá ve volném prostoru).

⁶³ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

Obrázek 11: Vedení míče vnějším nártem Zdroj: <https://fk-vodnany.webnode.cz/fotbalova-cviceni/>

Další důležitou technikou, která úzce souvisí s vedením míče a provádí se současně s ní je schopnost zastavit míč zašlápnutím chodidlem jedné nohy, nebo pomocí změny směru zaseknutím.⁶⁴

Obcházení soupeře

Herní činnost, která hráči umožňuje hráči překonat obránce pomocí různých kliček, změn směru nebo rychlosti, čímž se vytváří prostor pro útok.

Podle toho, v jakém postavení je hráč s míčem vzhledem k soupeři je možné ho obejít několika způsoby, například:

- soupeř v bočním postavení – od soupeře je možné se odpoutat změnou rychlosti či směru při vedení míče. Další varianta je zašlápnutí nebo zaseknutí míče.
- soupeř v čelném postavení – hráč se od soupeře odpoutává krátkou, nebo dlouhou kličkou, prohozením mezi nohama, obhozením, či stahovačkou.
- zády k soupeři – v tomto postavení je možné se soupeře zbavit rychlým obratem s krytím míče, po provedení klamného pohybu, nebo překročení míče na opačnou stranu.⁶⁵

⁶⁴ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

⁶⁵ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

Přihrávání

Záměrné předání míče nohou, hlavou nebo jinou částí těla spoluhráči tak, aby ho mohl zpracovat. Při této dovednosti je zásadní, aby přihrávka byla přesná, včasná a dobře zpracovatelná.

Je hned několik hledisek pro dělení přihrávek, může to být například podle:

- vzdálenosti -> krátké, střední, dlouhé
- výšky -> přízemní, polovysoké, vysoké
- směru -> kolmé, vpřed, vzad, zpětně
- rychlosti -> pomalé, střílené...
- rotace -> přímé, rotované, obloukem
- předcházející činnosti -> prvním dotykem, ze vzduchu, těsně po odrazu míče

Přihrávky lze dále dělit podle toho, kterou částí nohy, nebo těla přihráváme, například:

- přihrávání vnitřní stranou nohy (placírkou), vnitřním nártem, vnějším nártem, hlavou (čelem), rukama (vhazování).⁶⁶

Obrázek 12: Přihrávání rukama – vhazování míče Zdroj: <https://www.ilmisterone.com/en>

⁶⁶ NYKODÝM, Jiří a kol. *Teorie a didaktika sportovních her*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4042-4.

Zpracování míče

Tato dovednost patří k nejdůležitějším herním činnostem na hřišti. V okamžiku zpracování se hráč zmocňuje míče a dostává ho pod kontrolu.

Existují tři základní způsoby zpracování míče:

1. převzetí – zpracování míče, který se pohybuje po zemi. Tuto činnost lze provést vnitřní, nebo vnější stranou nohy, nártem (špičkou nohy) nebo chodidlem.
2. tlumení – zpracování míče, který právě dopadl na zem. Tlumení se provádí chodidlem, vnitřní stranou nohy, nebo také vnější stranou nohy.
3. stahování – zpracování míče přímo ze vzduchu. Stahování lze provést opět několika způsoby, například vnitřní, nebo vnější stranou nohy, nártem, stehnem, hrudníkem nebo také hlavou.

Obrázek 13: Převzetí míče špičkou nohy

Zdroj: <https://isport.blesk.cz/clanek/fotbal>

Výše zmíněné způsoby zpracování lze nacvičovat a zdokonalovat souběžně s přihráváním, nabíháním a uvolňováním v jiných herních činnostech, jako jsou například zpracování a vedení míče, střelba apod.⁶⁷

⁶⁷ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

Střelba

Jde o herní činnost jednotlivce, která může rozhodnout nejen o úspěchu útočné fáze, ale také o výsledku celého utkání. Je to schopnost usměrnit míč do soupeřovi branky tak, aby ho soupeř nedokázal zachytit.

Střelbu můžeme rozlišovat podle různých kritérií. Jednou z variant je podle toho, jakou částí těla míč do branky soupeře usměřňujeme, může to být například:

- střelba nohou (vnitřní stranou nohy, tzv. placírkou, vnitřním nártem, přímým nártem, vnějším nártem, tzv. šajtlí, patou, špičkou, tzv. bodlem apod.)
- střelba hlavou (středem čela, stranou, temenem – ve výskoku, v pádu apod.).⁶⁸

1.6.3.2 Obranné herní činnosti jednotlivce:

K hlavním cílům obranných herních činností jednotlivce patří odebrání míče soupeři, respektive nedovolit mu založit útočnou akci nebo ohrozit branku. Tyto herní činnosti patří k povinnosti každého hráče.

Mezi hlavní obranné činnosti patří: obsazování prostoru, obsazování hráče bez míče, obsazování hráče s míčem, odebírání míče a herní činnosti brankáře.

Obsazování prostoru

Jde o jednu ze základních činností obranné hry týmu, který platí pouze do chvíle, než od soupeře s míčem hrozí přímé ohrožení branky.

Pokud nastane například situace, při které jsou útočící hráči v přečíslení, musí ji bránící hráč řešit obsazením prostoru takovým způsobem, aby akci soupeře zpomalil a získal tak čas pro vracející se spoluhráče. Zároveň by se měl pokusit vytlačit útočící hráče do méně nebezpečných prostorů a zachovat si správné postavení mezi soupeřem s míčem a vlastní brankou.⁶⁹

⁶⁸ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

⁶⁹ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

Obsazování hráče bez míče

Je obranná činnost jednotlivce, která nastává v okamžiku ztráty míče, tedy v přechodu z útočné do obranné fáze. Jednou z povinností každého bránícího hráče je obsadit konkrétního hráče soupeře a zabránit mu v převzetí přihrávky nebo zapojení se do útočné akce. Hráč by měl být neustále v pohybu a přizpůsobovat své postavení podle situace na hřišti.

Způsob obsazování hráče bez míče závisí na několika faktorech, například na:

- vzdálenosti a postavení bránícího hráče
- rychlosti soupeře a bránícího hráče (v situaci, kdy je útočící hráč rychlejší, obsazujeme volněji)
- technické vyspělosti soupeře a bránícího hráče (pokud je soupeř technicky vyspělejší, musí být obsazován těsněji)
- kvalitě terénu (pokud je terén kluzký, bránící hráč obsazuje volněji).⁷⁰

Obsazování hráče s míčem

Hlavním cílem této herní činnosti jednotlivce je znesnadnit nebo znemožnit soupeři pokračování ve hře s míčem. Bránící hráč se snaží dostat soupeře do prostorů, které nejsou nebezpečné pro vstřelení branky, ale naopak jsou výhodné pro odebrání míče soupeři a následný přechod z obrany do útoku.

Hráč, který brání musí neustále aktivní a snažit se svým pohybem ovlivňovat vývoj hry, v případě pasivního přístupu by tak dal prostor útočícímu hráči, který by mohl situaci využít ve prospěch svého týmu.⁷¹

Odebírání míče

Při herní činnosti odebírání míče se bránící hráč snaží aktivně zmocnit míče od soupeře, dostat ho pod svoji kontrolu a pokusit se zahájit protiútok na branku soupeře. Klíčovým předpokladem pro tuto činnost je správný způsob obsazování protihráčů. Důležitou roli ve fotbalovém utkání hraje také schopnost předvídání a znalost hráčů soupeře v různých situacích.

⁷⁰ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

⁷¹ NAVARA, Milan; BUZEK, Mario a ONDŘEJ, Oldřich. *Kopaná (teorie a didaktika)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-330-86.

Odebrání míče je možné provést například:

- před zpracováním míče (předskočením, vypíchnutím – nejčastější způsob odebrání)
- při zpracování míče (vypíchnutím, skluzem)
- po zpracování míče (vypíchnutím, skluzem – jde o nejobtížnější způsob).⁷²

Herní činnosti brankáře

Brankář má na hřišti velkou zodpovědnost, protože jeho post a s ním spojená role má rozhodující vliv na průběh zápasu, jedna chyba může rozhodnout o výsledku utkání.

Stejně jako ostatní hráči v poli, tak i brankář má obrannou i útočnou fázi hry.

Obranné herní činnosti brankáře

V této fázi je jsou pro brankáře zásadní dvě činnosti: hra bez míče a hra s míčem.

Hra bez míče

- řízení hry
- komunikace
- premisťování se do optimálního postavení (při přímém a nepřímém ohrožení branky)

Hra s míčem

- chytání míče (spodní, vrchní)
- vyrážení míče (pěstí, dlaní)
- odebírání míče (nohou, hlavou)

Útočné herní činnosti brankáře

I v této se zaměříme na hru bez míče a hru s míčem.

Hra bez míče

- řízení hry
- výběr místa

⁷² NYKODÝM, Jiří a kol. *Teorie a didaktika sportovních her*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4042-4.

Hra s míčem

- vykopávání míče
- vyhazování
- přihrávání míče
- zpracování míče
- vedení míče
- obcházení soupeře.⁷³

1.6.4 Herní kombinace

Herní kombinace ve fotbale je možné definovat jako záměrné jednání dvou a více hráčů v prostoru a čase, přičemž jejich cílem je spolupráce při řešení společného herního úkolu. Rozdělují se podle počtu zúčastněných hráčů, velikosti prostoru, kde se uskutečňují herní úkoly a podle fáze hry.⁷⁴

Tyto kombinace se dále dělí na: útočné a obranné herní kombinace.

1.6.4.1 Útočné herní kombinace:

Podle obsahu dané činnosti rozlišujeme tři základní útočné kombinace: založené na přihrávce, na přihrávce a nabíhání (přihraj a běž) a na výměně místa.

Založené na přihrávce

Z hlediska technické stránky jde o osvojení určitých způsobů přihrávání jedním hráčem a způsobů zpracování míče druhým hráčem. Z hlediska taktické stránky závisí především na volbě způsobu, místa a času přihrávání a stejně tak i na volbě způsobu zpracování míče.

⁷³ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

⁷⁴ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2.,

Založené na přihrávce a nabíhání (přihraj a běž)

Kombinaci těchto činností, jak už vyplívá z názvu se ve fotbale zjednodušeně říká „přihraj a běž“ nebo také „narážečka“. Je založena na spojení dvou na sebe navazujících přihrávek mezi dvěma hráči.

Hlavním cílem těchto kombinací je dostat se za obranu soupeře a vytvořit si tak prostor a pozici pro střelbu nebo přihrávku.

Založené na výměně místa

Podstatou těchto herních kombinací je spolupráce hráčů s různou funkcí, která je založená na výměně herních prostorů. Hlavním cílem obou hráčů je získat výhodné postavení pro zpracování míče nebo pro následné řešení situace.

K výměně míst dochází formou křížováním a přebíháním, jedná se o:

- spolupráci hráčů bez míče
- spolupráci hráčů, z nichž jeden vede míč.

Z prostorového hlediska je možné rozlišovat kombinace založené na výměně místa do šířky nebo do hloubky hřiště.⁷⁵

1.6.4.2 Obranné herní kombinace:

Podle obsahu dané činnosti rozlišujeme čtyři základní obranné kombinace: založené na vzájemném zajišťování, na přebírání hráčů, na zesíleném obsazování hráčů a na vystavení soupeře do postavení mimo hru.

Založené na vzájemném zajišťování

Jde o formu spolupráce mezi obráncem, který obsazuje útočníka s míčem a nejbližším spoluhráčem, který ho zajišťuje. Tato forma je založena na stupňovitém rozestavení hráčů v obraně, které obránci dává možnost pomoci spoluhráči v případě, že ho soupeř obejde.

⁷⁵ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

Vzájemné zajišťování může být jednostranné nebo oboustranné (výjimečným případem je zajišťování volným obráncem).

Založené na přebírání hráčů

V této činnosti jde o obrannou kombinaci, při které si dva hráči přebírají soupeře přebíhajícího z prostoru jednoho hráče do prostoru druhého. Další variantou je výměna obsazování soupeřů, kteří se objevují v jiných postaveních.

Při přebírání hráčů je zásadní komunikace, hráči se musejí mezi sebou slovně domlouvat.

Založené na zesíleném obsazování hráčů

Při této činnosti jde o obsazování hráčů soupeře dvěma, ale i třemi bránícími hráči, který mají za cíl odebrat míč a přejít do útočné fáze.

Založené na vystavení soupeře do postavení mimo hru

Nejčastěji se uplatňuje bránícími hráči při řešení standartních situací nebo v průběhu utkání, například při hře soupeře, která je založena na dlouhých přihrávkách. V případě standartních situacích, například v momentě, kdy soupeř zahrává volný kop, obránci vybíhají směrem dopředu, aby soupeře vystavili do postavení mimo hru.⁷⁶

1.6.5 Herní systémy

Systémy hry chápeme, jako způsob organizace hry, která je charakterizována spoluprací mezi jednotlivými hráči ve společném prostoru a čase. Herní systémy lze rozdělit stejně jako u herních kombinací na útočné a obranné.⁷⁷

⁷⁶ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

⁷⁷ HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2., s 249

1.6.5.1 Útočné herní systémy:

Útočné herní systémy obsahují tři fáze (základní, vedení, zakončení), které se uskutečňují v různých částech hřiště, například kolem pomeznic čar nebo ve středu hřiště.

Tyto útočné systémy se dělí na: systém postupného útoku, systém rychlého protiútoku a systém kombinovaného útoku.

Systém postupného útoku

Je založen na kombinační hře většího počtu hráčů proti zorganizované obraně soupeře.

Systém rychlého protiútoku

Je založen na co nejrychlejším proniknutí k soupeřově brance, obvykle na 2 až 3 přihrávky do nezorganizované obrany.

Systém kombinovaného útoku

Tento systém je založen na spojení postupného útoku a rychlého protiútoku.

V tomto systému hry může dojít k různým variantám prolínání, například soupeř založí posupný útok, ale dopustí se chyby, která umožňuje založit rychlý protiútok.⁷⁸

1.6.5.2 Obranné herní systémy:

Pro dosažení úspěšné obranné hry je klíčová dobrá organizovanost a cílevědomost všech bránících hráčů, kvalitně připravených po technické, taktické, kondiční i psychické stránce.

Tyto obranné systémy je možné dělit na: systém zónové obrany, systém osobní obrany a systém kombinované obrany.

⁷⁸ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

Systém zónové obrany

V tomto systému jde o zodpovědnost každého hráče za určitý prostor. Důležitá je i spolupráce všech hráčů v obranné fázi hry.

Systém osobní obrany

Jde o systém, ve kterém každý hráč osobně obsazuje daného hráče soupeře. V současném fotbale se téměř nevyužívá.

Systém kombinované obrany

Jde o kombinaci obou předchozích systémů. Někteří hráči v poli jsou obsazováni osobně a někteří zónově.⁷⁹

1.7 Aktuální stav poznatků

1.7.1 Didaktické metody ve výuce fotbalu

Jednou z dominantních metod v současné didaktice fotbalu je herně orientovaný přístup (Game-Based Approach, GBA). Tento přístup se zaměřuje na učení skrze reálné herní situace, čímž podporuje taktické chápání a rozhodovací schopnosti studentů. Tento přístup je v kontrastu s tradičními metodami, které často kladou důraz na dril a technické dovednosti izolovaně od kontextu hry.⁸⁰

Učitel přistupuje k rozčlenění složitých herních dovedností na jednotlivé části, které se nacvičují izolovaně s možností jejich následného spojení v celek. V tomto členění musí být učitel velmi opatrný, neboť účinnost učení po částech hodně závisí na povaze pohybové dovednosti. Sériové dovednosti jsou pro fotbal typické. Jejich provedení spoluurčuje vazba jednotlivých částí herních činností.

⁷⁹ VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.

⁸⁰ RINK, Judith. *Teaching Physical Education for Learning*. 6th Edition. New York: McGraw-Hill, 2010. ISBN 0073376523.

Při tréninku déletrvajících sériových fotbalových dovedností je vhodné se učit nejobtížnější částí odděleně a pak je spojit v celistvou dovednost metodou progresivního spojení částí v celek. Vybere-li si učitel např. trénink zpracování míče po dlouhé přihrávce, může vytvořit dvojice žáků v rámci PC, které si v určené vzdálenosti od sebe bez pohybu přihrávají.⁸¹

1.7.2 Psychologické aspekty výuky fotbalu

Dobře vyvinuté fyzické, technické a taktické kompetence jsou nezbytným předpokladem úspěchu v moderním fotbale. Výzkumy ukazují, že nejúspěšnější sportovci neustále vyžadují a využívají psychologické dovednosti ke zvýšení výkonu (např. relaxace, představivost, stanovování cílů, sebekritika). Trénink psychologických dovedností by tedy měl být součástí tréninku a praxe ve fotbale.

Navzdory rostoucímu uznání důležitosti psychologických dovedností pro úspěch ve fotbale, systematická integrace sportovně psychologických služeb do fotbalu stále naráží na odpor. Část tohoto odporu je způsobena nedostatkem znalostí fotbalového personálu a trenérů.

Pro zajištění sdílitelné struktury psychologické podpory byl navržen tříúrovňový model sportovní psychologické podpory. Tento model rozlišuje mezi:

- základním tréninkem (relaxace)
- tréninkem psychologických dovedností
- zvládání konfliktů.

Základním požadavkem je psychologické hodnocení integrováno do modelu pro přizpůsobení tréninku psychologických dovedností potřebám jednotlivých hráčů. Psychologické dovednosti lze kombinovat a integrovat do tréninkových rutin, což může zahrnovat techniky specifické pro fotbal.⁸²

⁸¹ PSOTTA, Rudolf a VELENSKÝ, Michael. *Základy didaktiky sportovních her*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1694-0.

⁸² KONTER, Erkut; BECKMANN, Jürgen a MALLETT, Clifford J. *Psychological skills for football players*. Routledge, 2019. ISBN 9781315268248.

1.7.3 Fyzické přínosy výuky fotbalu

Fotbal je vysoce aerobní aktivita, která přispívá k rozvoji kardiovaskulární kondice, síly a vytrvalosti. Pravidelná fyzická aktivita má zásadní význam pro prevenci chronických onemocnění a podporu celkového zdraví.⁸³

1.7.4 Bezpečnost a prevence úrazů

Bezpečnost studentů je klíčovým aspektem výuky fotbalu, proto je kladen důraz na potřebu systematického přístupu k prevenci úrazů, který zahrnuje správné zahřátí, používání vhodného vybavení a učení technik, které minimalizují riziko zranění. Výzkumy také ukazují, že zranění ve fotbale jsou často způsobena kontaktem mezi hráči a nedostatečnou fyzickou přípravou.⁸⁴

1.8 Rešerše tématu

Během psaní mé diplomové práce jsme objevili práce s podobnou problematikou s tématem fotbalu ve výuce. V prvním případě se jednalo o bakalářskou práci na téma *Průpravná fotbalová cvičení na základních a středních školách z roku 2022* od autora Petra Blaho. V druhém případě krátce analyzujeme diplomovou práci od autorky Barbory Noskové, která napsala práci s názvem *Fotbal jako mimoškolní aktivita na 1. stupni ZŠ z roku 2011*.

Ve své práci si autor klade za primární cíl zjistit, jak zařazení několikátýdenních intervencí v podobě fotbalových tréninkových jednotek, ovlivní zlepšení fotbalových dovedností u skupiny žáků dvou věkových kategorií (konkrétně 6. třída ZŠ a čtyřleté gymnázium). Mimo jiné se snaží také zjistit, kolik hodin je potřebný pro zlepšení fotbalových dovedností a zda daná průpravná cvičení jsou zapojena do výuky správně. Pro účely své práce zvolil skupinu skládající se z žáků 6. třídy ZŠ (11–12 let) a druhá skupina byla složena ze studentů 1. ročníku gymnázia (15–16 let). Ačkoliv se výzkumu zúčastnilo celkově 41 žáků, do

⁸³ PEDERSEN, B. K. a SALTIN, B. Evidence for prescribing exercise as therapy in chronic disease. Online. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 2006, roč. 16, č. S1, s. 3-63. ISSN 0905-7188. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2006.00520.x>. [cit. 2024-07-09].

⁸⁴ MEEUWISSE, W. H a LOVE, E. J. Athletic injury reporting: Development of universal systems. Online. *Sports medicine (Auckland)*. 1997, roč. 24, č. 3, s. 184-204. ISSN 0112-1642. Dostupné z: <https://doi.org/10.2165/00007256-199724030-00008>. [cit. 2024-07-09].

konečného výstupu je z důvodu časté absence a narušení plynulého chodu výuky kvůli pandemii Covid-19 zařazeno pouze 12 žáků ze ZŠ a 12 studentů střední školy.

Výsledek vstupního i závěrečného testu je tvořen průměrem obou pokusů. Hodnoceno bylo provedení přihrávky, slalomu a střelby. Při špatném provedení byla studentům připsána penalizace. Při testování se měřil čas. K získanému času byla následně připočtena penalizace. Při sečtení času a penalizace byl dosažen celkový výsledek.

Při vstupním testu byla u žáků základní školy zaznamenána nejvyšší penalizace u počtu shozených kuželů, tedy při provádění slalomu. Nejlepších výsledků naopak žáci dosáhli při provádění přihrávek na přesnost. Technické fotbalové dovednosti jednotlivých žáků se značně liší, což dokazuje průměr celkové penalizace po provedení testování. Nejlepší žák získal pouze 5 penalizačních bodů. Nejvyšší penalizace činila 19 bodů. Různorodost výsledků dokazuje finální čas, tedy čas potřebný na provedení testu a následně přičtená penalizace. Nejlepšího výsledku dosáhl 7. žák s finálním časem 1:10. Nejméně úspěšný byl naopak 10. žák, jehož finální čas činil 1:51. Rozdíl výsledků mezi prvním a posledním hráčem byl 41 sekund. Stejný rozdíl výsledků mezi hráči byl zjištěn u studentů střední školy.

Z výsledků lze usoudit, že žáci základní školy, během tréninkových jednotek získali větší jistotu při práci s míčem, která se projevila především na jejich výsledném čase. Při hodnocení u studentů středních škol lze říct, že středoškoláci dosáhli lepších výsledků z hlediska věcné významnosti. U středoškoláků bylo možné pozorovat také větší soustředěnost a koncentraci při vykonávání jednotlivých cviků.⁸⁵

Kromě Petra Blaho se problematikou fotbalu zabývala i Barbora Nosková, která mapovala využívání fotbalu jako mimoškolní aktivity na 1. stupni ZŠ a fotbalového tréninku nejen z pohledu dětí, jejichž názor je pro vykonávání mimoškolní aktivity ten nejdůležitější, ale i z pohledu rodičů a trenérů.

Ke splnění těchto cílů v práci využila dvě metody výzkumu. Jednalo se o dotazníkovou metodu a řízený rozhovor. V rámci dotazníkové metody autorka zaslala formuláře trenérům, jež měli vyhodnotit celkovou úroveň tréninků. Další forma dotazníků byla koncipována pro rodiče malých hráčů, ve kterých měli specifikovat jejich motivaci a důvody rozhodnutí, proč jejich dítě hraje fotbal apod. Pomocí řízeného rozhovoru autorka zjišťovala, jaký postoj a vztah mají

⁸⁵ BLAHO, Petr. *Průpravná fotbalová cvičení na základních a středních školách*. Online. 2022. Dostupné z: file:///C:/Users/PetrG/Downloads/Prupravna_fotbalova_cviceni_Archive.pdf. [cit. 2024-08-08].

ke svému trenérovi a fotbalu obecně. Při druhé formě řízeného rozhovoru byla zjišťována obliba fotbalu jako mimoškolní aktivity na 1. stupni.

Z tohoto zkoumání, které proběhlo na základní škole ve Zbraslavi, vyplynulo několik zásadních informací. Jako nejdůležitější můžeme zmínit například, že pouze 20 % trenérů pravidelně zapojuje kompenzační cvičení do tréninkových jednotek. Z rozhovorů dále vyplývá, že fotbal je bezesporu nejoblíbenějším sportem u dětí na 1. stupni, přičemž 16 % ho provozuje jako mimoškolní aktivitu. Zásadní je také pro rodiče a děti vzdálenost fotbalového klubu od bydliště. 80 % rodin, jejich děti hrají fotbal, bydlí do 5 km od hřiště, víc než polovina dokonce pouze do 1 km od hřiště. Téměř pro všechny dotazované rodiče není fotbal finančně náročné, ale polovina z nich ho považuje spíše za časově náročný. Stěžejní je také informace, že 80 % trenérů využívá při trénincích praktický didaktický styl.⁸⁶

⁸⁶ NOSKOVÁ, Barbora. *Fotbal jako mimoškolní aktivita na 1. stupni ZŠ*. Online. 2011. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/48603/DPTX_2010_2_0_85274_0_104666.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [cit. 2024-08-08].

2 Cíle a úkoly práce

2.1 Cíle práce

Hlavní cíl:

Zjistit způsob výuky fotbalu v rámci tělesné výchovy na 2. stupni základních škol a na středních školách a porovnat přístupy obou typů škol.

Dílčí cíle:

1. Zjistit a porovnat prostorové možnosti a materiální vybavení škol na 2. stupni základních a středních škol pro výuku fotbalu.
2. Na základě získaných informací zjistit zájem žáků základních a středních škol o zařazování fotbalu do výuky školní tělesné výchovy.
3. Zjistit a porovnat frekvenci zařazování fotbalu do výuky tělesné výchovy na středních a základních školách.
4. Zjistit a porovnat zařazování samotné hry fotbalu do vyučovacích jednotek 2. stupně základních a středních škol.
5. Zjistit názory žáků na výuku fotbalu a jejich vztah k této aktivitě.
6. Zjistit, jak často se konají školní turnaje ve fotbale na základních a středních školách.

2.2 Úkoly práce

- shromáždit a stručně shrnout pravidla fotbalu,
- charakterizovat specifika fotbalu ve školní tělesné výchově,
- vytvořit dotazníky pro učitele a žáky základních a středních škol a následně je distribuovat respondentům,
- vyhodnotit a interpretovat výsledky dotazníkového šetření,
- na základě dotazníků a rešerše vyvodit závěry a porovnat je se stanovenými výzkumnými otázkami.

3 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly formulovány na základě teoretických východisek a cílů výzkumu a byly využity jako podklad pro tvorbu dotazníků zaměřených na zjištění významu fotbalu ve výuce tělesné výchovy na 2. stupni základních a středních škol.

1. Jaké jsou prostorové možnosti a materiální vybavení školy na 2. stupni základních a středních škol pro výuku fotbalu?
2. Jak často je fotbal zařazován do výuky tělesné výchovy na základních a středních školách?
3. Jak často je zařazována samotná hra fotbalu do vyučovacích jednotek na 2. stupni základní a středních škol?
4. Pořádají se na základních a středních školách turnaje ve fotbale?
5. Jaký je zájem žáků základních a středních škol o zařazování fotbalu do školní tělesné výchovy?
6. Jaký mají děti názor na výuku fotbalu a vztah k fotbalu?

4 Praktická část

4.1 Metodika

Cílem této studie bylo zjistit a porovnat význam a přístupy k výuce fotbalu v tělesné výchově na 2. stupni základních škol a na středních školách v České republice. K dosažení tohoto cíle byl využit kombinovaný přístup, který zahrnoval kvalitativní i kvantitativní výzkum. Tento výzkum byl zaměřen na analýzu dostupné literatury a dotazníkového šetření zaměřené na žáky základních a středních škol a na učitele tělesné výchovy těchto škol.

Využité výzkumné metody

Analýza literatury

V této fázi výzkumu byla provedena analýza dostupné odborné literatury zaměřené na výuku fotbalu na základních a středních školách. Bylo zkoumáno, jaké metodické přístupy a teoretické základy jsou dostupné v odborných knihách, člancích, učebních plánech, metodických příručkách a dalších relevantních materiálech. Tato analýza byla zaměřena na rozdíly v přístupech výuky fotbalu na různých typech škol.

Dotazníkové šetření u žáků

V rámci kvantitativního výzkumu byl proveden dotazníkový průzkum mezi žáky základních a středních škol. Dotazníky byly zaměřeny na následující témata, která sledují názory a postoje žáků k fotbalu v tělesné výchově:

- spokojenost žáků s výukou fotbalu
- míru motivace k fotbalovým aktivitám
- vztah k fotbalu a názor na význam fotbalu v tělesné výchově
- frekvence školních turnajů ve fotbale a účast žáků na nich.

Tento dotazníkový průzkum poskytl informace o tom, jak žáci vnímají fotbal ve výuce tělesné výchovy, a jaký mají zájem o tento sport.

Dotazníkové šetření u učitelů tělesné výchovy

Další částí výzkumu bylo dotazníkové šetření zaměřené na učitele tělesné výchovy. Cílem bylo zjistit, jaké materiální a prostorové podmínky učitelé mají pro výuku fotbalu, jak často je fotbal zařazován do výuky tělesné výchovy a jaké metodické přístupy jsou v této oblasti využívány. Dotazníky obsahovaly otázky, které se týkaly:

- materiálních a prostorových podmínek pro výuku fotbalu
- frekvence zařazování fotbalu do výuky
- integrace samotné hry fotbalu do výukových jednotek
- problémů a výzev, které se mohou vyskytovat při výuce fotbalu (např. prostorové, materiální, časové, motivace žáků).

Toto šetření poskytlo cenné poznatky o přístupech učitelů a o problémech, se kterými se mohou setkávat při výuce fotbalu.

Kvalitativní a kvantitativní analýza dat

Data získaná prostřednictvím dotazníků byla analyzována pomocí kvalitativních a kvantitativních metod:

- Kvalitativní analýza byla zaměřena na vnímání fotbalu žáky, na způsob vedení hodin fotbalu a na porovnání těchto metod mezi základními a středními školami.
- Kvantitativní analýza zahrnovala vyhodnocení odpovědí z dotazníků s cílem zmapovat frekvenci zařazování fotbalu do výuky tělesné výchovy a další aspekty výuky fotbalu.

Komparativní analýza

Na základě získaných dat byla provedena komparativní analýza mezi základními a středními školami. Cílem bylo porovnat metodické a didaktické přístupy k výuce fotbalu na těchto dvou typech škol. Byly analyzovány:

- rozdíly v materiálních a prostorových podmínkách pro výuku fotbalu
- rozdíly ve frekvenci zařazování fotbalu do výuky
- způsoby výuky fotbalu a zapojení žáků do samotné hry.

4.1.1 Metody zpracování dat

Pro analýzu kvantitativních dat byly použity statistické nástroje v programu Excel, které umožnily vyhodnocení frekvence výskytu jednotlivých odpovědí a následné zobrazení výsledků ve formě grafů. Tato analýza poskytla přehled o tom, jak často je fotbal zařazován do výuky tělesné výchovy a jaké materiální podmínky jsou i dispozici.

Pro kvalitativní data, která byla získána otevřenými otázkami z dotazníků, byla použita tematická analýza, která pomohla z odpovědí respondentů zjistit nejzásadnější témata. Data byla rozdělena do tematických kategorií, což umožnilo hlubší pochopení názorů žáků a učitelů na zařazování fotbalu do výuky tělesné výchovy.

4.1.2 Postup práce

Příprava této diplomové práce zahrnovala několik fází. Nejprve bylo nutné vyhledat a kontaktovat učitele a žáky škol, které byly pro tento výzkum vybrány. Po získání souhlasu škol s účastí na výzkumu byly připraveny strukturované dotazníky. Tyto dotazníky byly následně distribuovány žákům a učitelům prostřednictvím školních e-mailů. Distribuce probíhala v období od 24. 6. 2024 do 12. 3. 2025.

Dotazníky obsahovaly jak uzavřené (s výběrem odpovědí), tak otevřené otázky (respondenti měli možnost napsat vlastní názor), které umožnily sběr kvantitativních (např. frekvence výuky fotbalu, počet míčů, apod.) a kvalitativních dat (např. vztah dětí fotbalu, typy pro zlepšení, apod.). Dotazníky byly rozděleny do dvou skupin:

- žáci základních a středních škol – otázky se týkaly jejich zkušeností, preferencí a názoru na fotbal ve výuce tělesné výchovy
- učitelé tělesné výchovy – otázky byly zaměřeny na metodiku výuky fotbalu, frekvenci zařazování fotbalu a materiální vybavení pro výuku.

Po sběru vyplněných dotazníků následovalo zpracování a analýza získaných dat. Výsledky ze základních a středních škol byly mezi sebou porovnány, a to jak z hlediska frekvence zařazování fotbalu do výuky, tak i z pohledu postojů a názorů žáků na tuto aktivitu.

4.1.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor zahrnoval 162 žáků a 105 učitelů tělesné výchovy z různých školních prostředí. Celkem bylo osloveno 56 žáků 2. stupně základních škol (ve věkovém rozpětí 11 – 15 let a průměrným věkem 13 let) a 106 žáků středních škol (ve věkovém rozpětí 15 – 19 let a průměrným věkem 17 let). Do výběru byly zahrnuty školy z regionů Praha a Středočeský kraj a pozornost byla zaměřena na prostorové možnosti škol, včetně venkovního hřiště.

Data byla zpracována pomocí procentuálních analýz, které minimalizovaly vliv rozdílné velikosti vzorků (56 vs. 106 u žáků a 82 vs 23 u učitelů) a umožnily objektivní srovnání mezi základními a středními školami. Tento přístup zajistil reprezentativní a porovnatelné výsledky.

5 Výsledky

5.1 Výsledky dotazníkového šetření – pohled učitelů

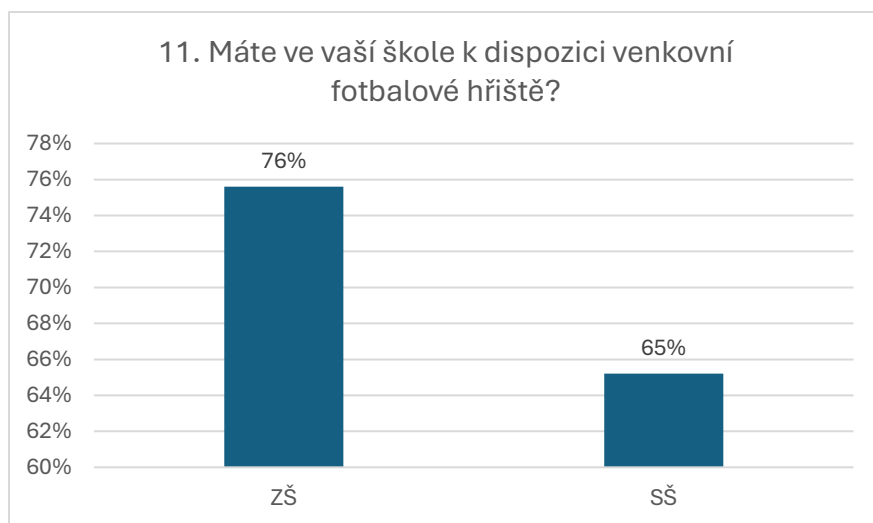
V této kapitole se zaměříme na výsledky dotazníkového šetření, které bylo provedeno mezi učiteli 2. stupně základních a středních škol. Na základě získaných dat byly analyzovány jednotlivé odpovědi na otázky.

Zde si představíme několik vybraných dotazníkových otázek, které byly součástí dotazníkového šetření. Dotazník, který byl vytvořen na základě výzkumných otázek obsahoval 26 otázek zaměřených na různé aspekty výuky fotbalu ve školní výchově, jako jsou prostorové a materiální vybavení, zařazení fotbalu do výuky, pořádání turnajů a další faktory. Výzkumné otázky z pohledu učitelů jsou číslovány 1) – 4).

1) Prostorové možnosti a materiální vybavení

V otázce č. 11 se autor ptal, zda mají učitelé na základních a středních školách k dispozici venkovní fotbalové hřiště.

- Základní škola: 76 % respondentů na základních školách uvedlo, že mají k dispozici venkovní fotbalové hřiště, zatímco 24 % odpovědělo, že hřiště není k dispozici.
- Střední škola: 65 % respondentů na středních školách uvedlo, že mají venkovní fotbalové hřiště, zatímco 35 % odpovědělo, že hřiště není k dispozici.

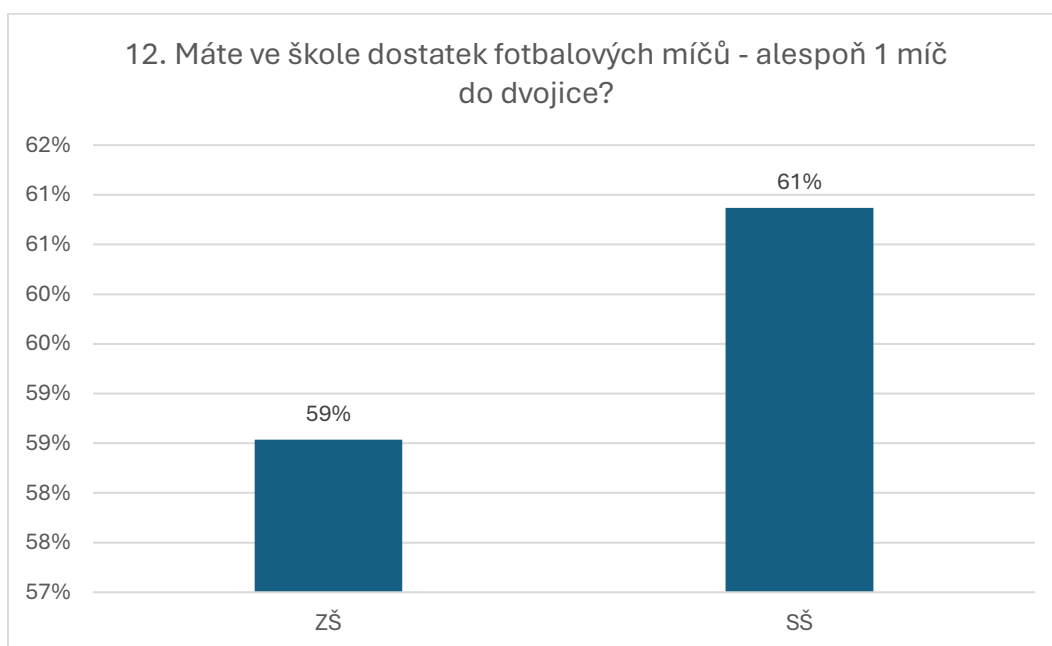

Graf 1: Venkovní fotbalové hřiště

Zdroj: vlastní

Otázka č. 12 se týkala počtu fotbalových míčů, které učitelé na základních a středních školách mají, či nemají k dispozici.

- Základní škola: 59 % respondentů na základních školách má dostatek fotbalových míčů, zatímco 41 % uvedlo, že míče nejsou k dispozici.
- Střední škola: 61 % respondentů na středních školách má dostatek fotbalových míčů, zatímco 39 % uvedlo, že míče nejsou k dispozici.

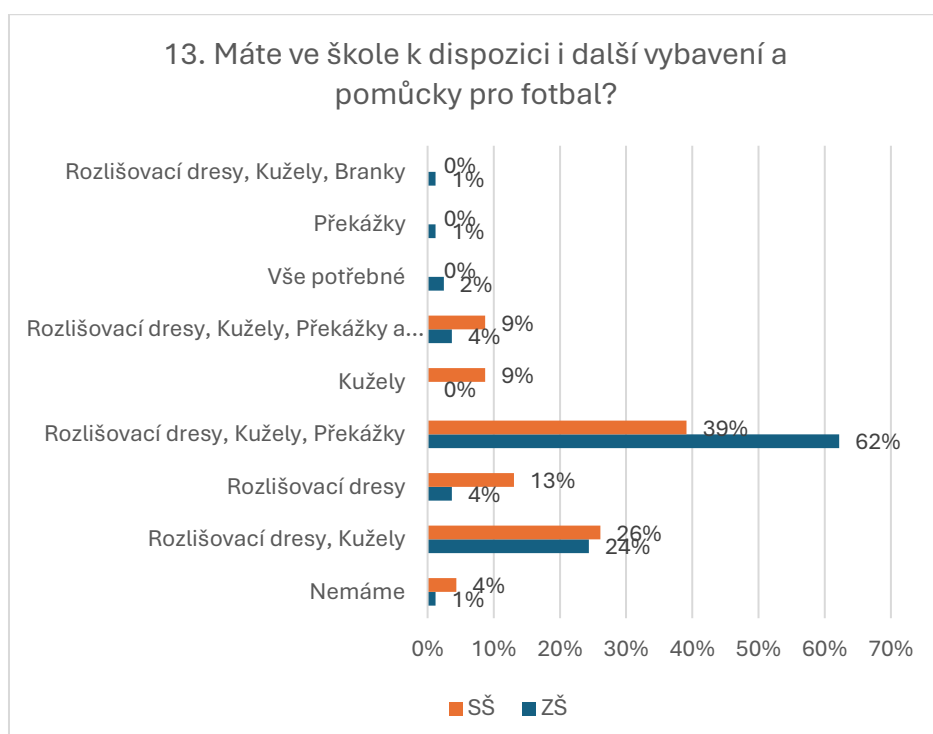

Graf 2: Vybavenost fotbalových míčů na školách

Zdroj: vlastní

V otázce č. 13 bylo obsahem dotazování, zda mají pedagogové na základních a středních školách k dispozici i další vybavení a pomůcky pro fotbal.

- Základní škola: Nejčastější kombinací vybavení jsou rozlišovací dresy, kužely a překážky (62 %), následně rozlišovací dresy a kužely (24 %). Pouze 1 % škol uvedlo, že nemají žádné vybavení, což naznačuje, že většina škol má alespoň základní pomůcky pro fotbalovou výuku.
- Střední škola: Nejčastější kombinací vybavení jsou rovněž rozlišovací dresy, kužely a překážky (39 %). Dále pak rozlišovací dresy a kužely (26 %). 4 % středních škol uvedly, že nemají žádné vybavení. Zde je vidět, že materiální vybavení není tak rozmanité jako na základních školách.

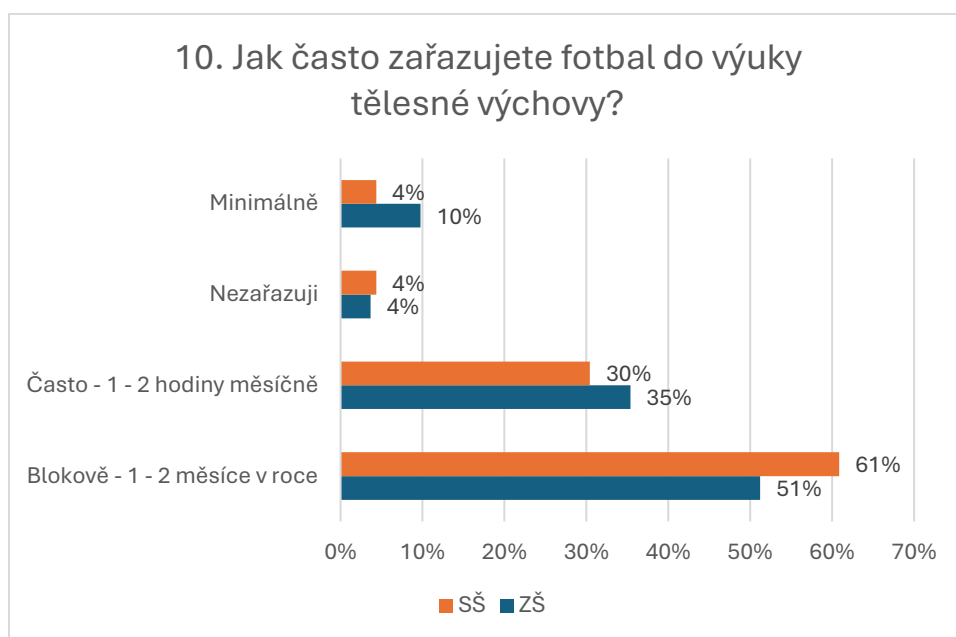
Graf 3: Další vybavení a pomůcky pro fotbal

Zdroj: vlastní

2) Zařazení fotbalu do výuky tělesné výchovy

V otázce č. 10 se autor dotazoval na zařazování fotbalu do výuky tělesné výchovy u pedagogů základních a středních škol.

- Základní škola: 51 % respondentů na základních školách zařazuje fotbal blokově, tedy 1–2 měsíce v roce. 35 % učitelů uvedlo, že fotbal zařazují často, tedy 1–2 hodiny měsíčně. 4 % odpovědělo, že fotbal nezařazují do výuky vůbec a 10 % uvedlo, že ho zařazují minimálně.
- Střední škola: 61 % respondentů na středních školách zařazuje fotbal blokově, 1–2 měsíce v roce. 30 % učitelů zařazuje fotbal často, tedy 1–2 hodiny měsíčně. Pouze 4 % uvedlo, že fotbal nezařazují do výuky vůbec a 4 % ho zařazují minimálně.

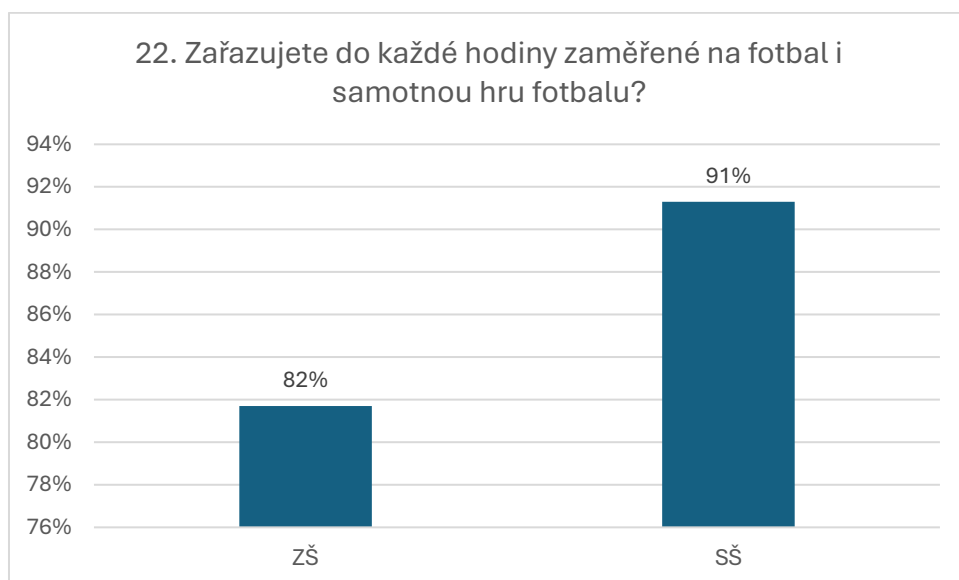
Graf 4: Zařazení fotbalu do výuky tělesné výchovy

Zdroj: vlastní

3) Zařazování samotné hry fotbalu do vyučovací hodiny

Otázka č. 22 byla zaměřena na to, zda pedagogové základních a středních škol zařazují do každé hodiny zaměřené na fotbal i samotnou hru fotbalu.

- Základní škola: 82 % učitelů na základních školách uvedlo, že do každé hodiny zaměřené na fotbal zařazují i samotnou hru fotbalu, zatímco 18 % odpovědělo, že ne.
- Střední škola: 91 % učitelů na středních školách zařazuje do hodin zaměřených na fotbal i samotnou hru fotbalu, zatímco 9 % odpovědělo, že ne.

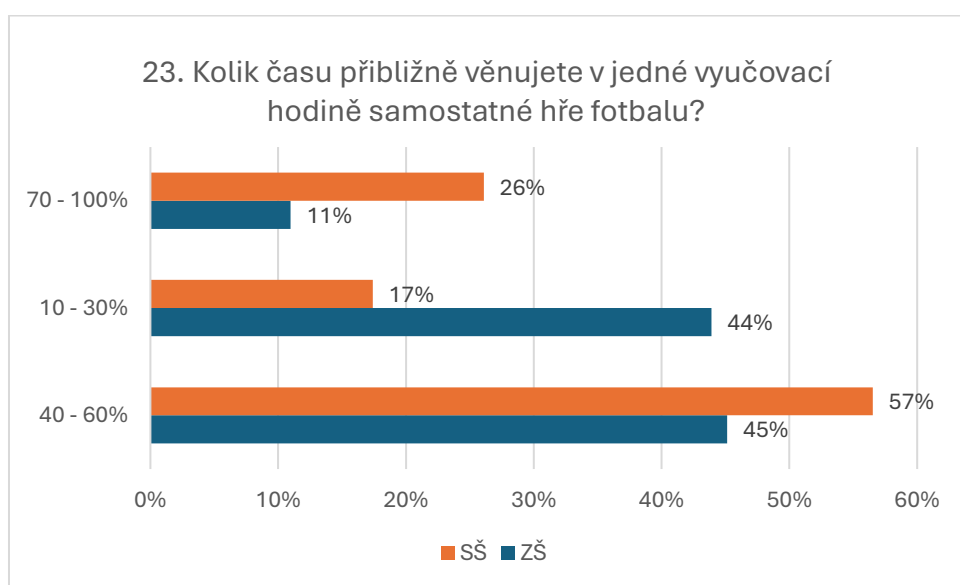

Graf 5: Zařazování samotné hry fotbalu

Zdroj: vlastní

V otázce č. 23 se autor dotazoval pedagogů základních a středních škol, kolik času přibližně věnují v jedné vyučovací hodině samotné hře fotbalu.

- Základní škola: 45 % učitelů na základních školách věnuje 40–60 % času ve vyučovací hodině samostatné hře fotbalu. 44 % učitelů věnuje 10–30 % času hře a 11 % věnuje 70–100 % času.
- Střední škola: 57 % učitelů na středních školách věnuje 40–60 % času samostatné hře fotbalu, 17 % věnuje 10–30 % času hře a 26 % věnuje 70–100 % času.

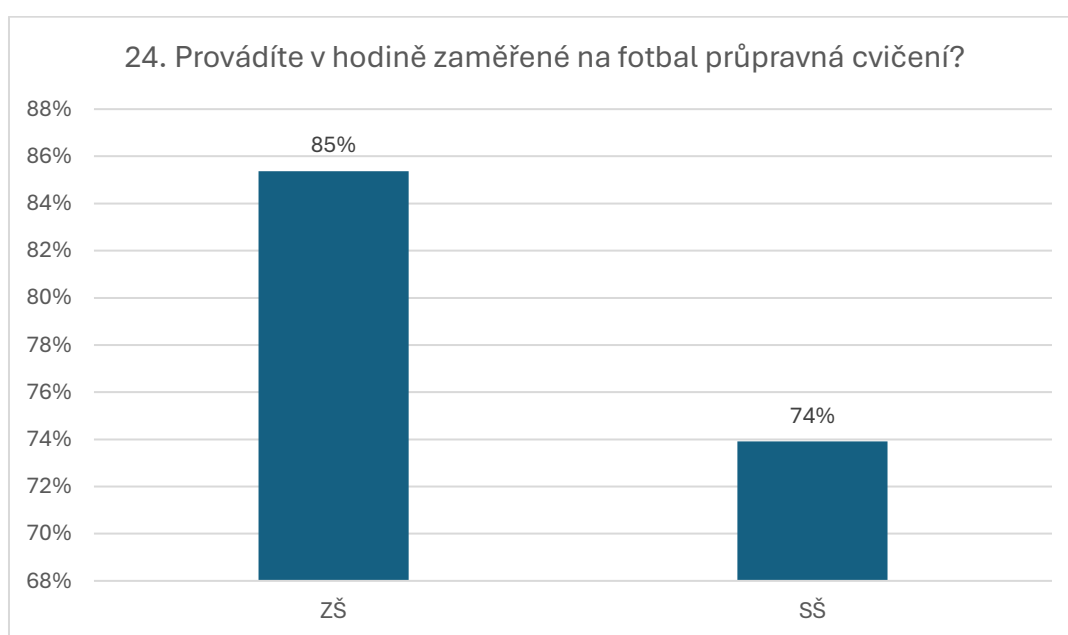

Graf 6: Čas věnovaný samotné hře fotbalu

Zdroj: vlastní

Otázka č. 24 měla zjistit, zda pedagogové na základních a středních školách provádí v hodině zaměřené na fotbal průpravná cvičení.

- Základní škola: 85 % učitelů na základních školách provádí průpravná cvičení v hodinách zaměřených na fotbal, zatímco 15 % uvedlo, že ne.
- Střední škola: 74 % učitelů na středních školách provádí průpravná cvičení v hodinách zaměřených na fotbal, zatímco 26 % uvedlo, že ne.

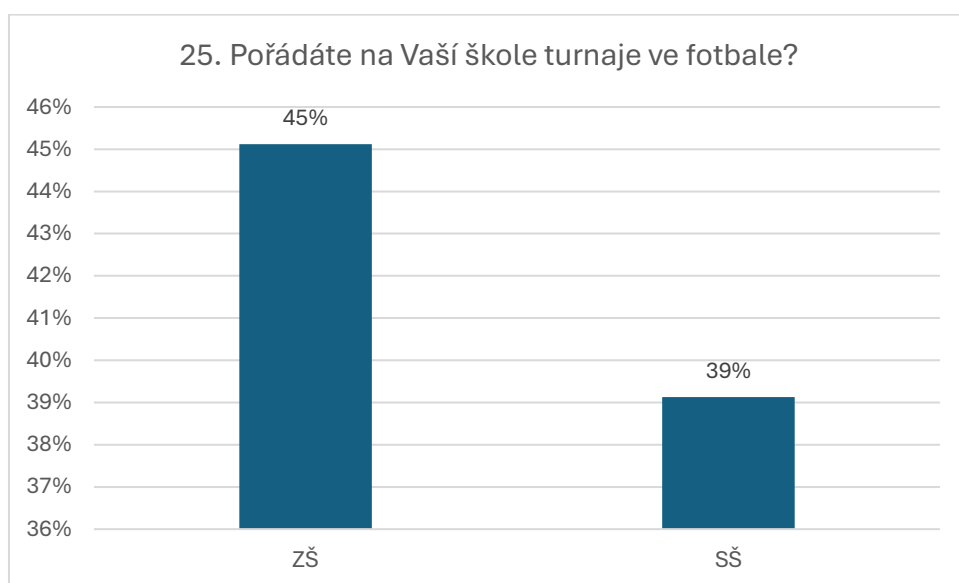
Graf 7: Průpravná cvičení v hodině zaměřené na fotbal

Zdroj: vlastní

4) Pořádání školních turnajů

Poslední 25. otázka určená pedagogům základních a středních škol byla formulovaná s cílem zjistit, zda se na dotazované škole pořádají školní turnaje ve fotbale.

- Základní škola: 45 % učitelů na základních školách pořádá turnaje ve fotbale, zatímco 55 % odpovědělo, že turnaje nepořádají.
- Střední škola: 39 % učitelů na středních školách pořádá turnaje ve fotbale, zatímco 61 % uvedlo, že turnaje nepořádají.

Graf 8: Pořádání školních turnajů ve fotbale

Zdroj: vlastní

5.2 Výsledky dotazníkového šetření – pohled žáků

Zde se také zaměříme na výsledky dotazníkového šetření, s tím rozdílem, že tentokrát se nebudou týkat učitelů základních a středních škol, ale žáků.

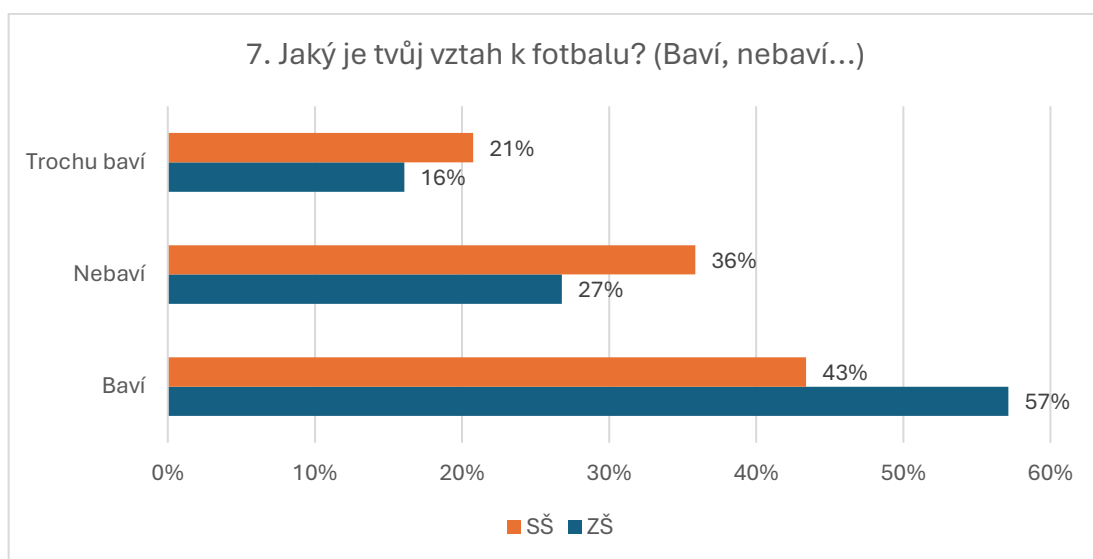
Tato část se zaměřuje na to, jaký vztah mají žáci k fotbalu a jaký mají názor na jeho zařazování do výuky tělesné výchovy.

V této části si opět představíme několik vybraných dotazníkových otázek, z celkového počtu 12 otázek, které byly také vytvořeny na základě výzkumných otázek. Otázky byly zaměřeny na aspekty, jako je vztah žáků k fotbalu, zájem o zařazování fotbalu do výuky a další podobně směřované otázky. Výzkumné otázky z pohledu žáků jsou číslovány 5) – 6).

5) Vztah žáků k fotbalu

Otázka č. 7 věnována žákům základních a středních škol se týkala jejich vztahu k fotbalu.

- Základní škola: 57 % žáků na základních školách uvedlo, že fotbal je baví. To ukazuje, že většina žáků má pozitivní vztah k fotbalu. 27 % žáků uvedlo, že je fotbal nebaví a 16 % žáků uvedlo, že je fotbal baví jen částečně.
- Střední škola: 43 % žáků na středních školách uvedlo, že je fotbal baví, což je méně než na základních školách, dalších 36 % žáků na středních školách fotbal nebaví, což je vyšší procento než na základních školách a 21 % žáků uvedlo, že je fotbal baví pouze částečně.

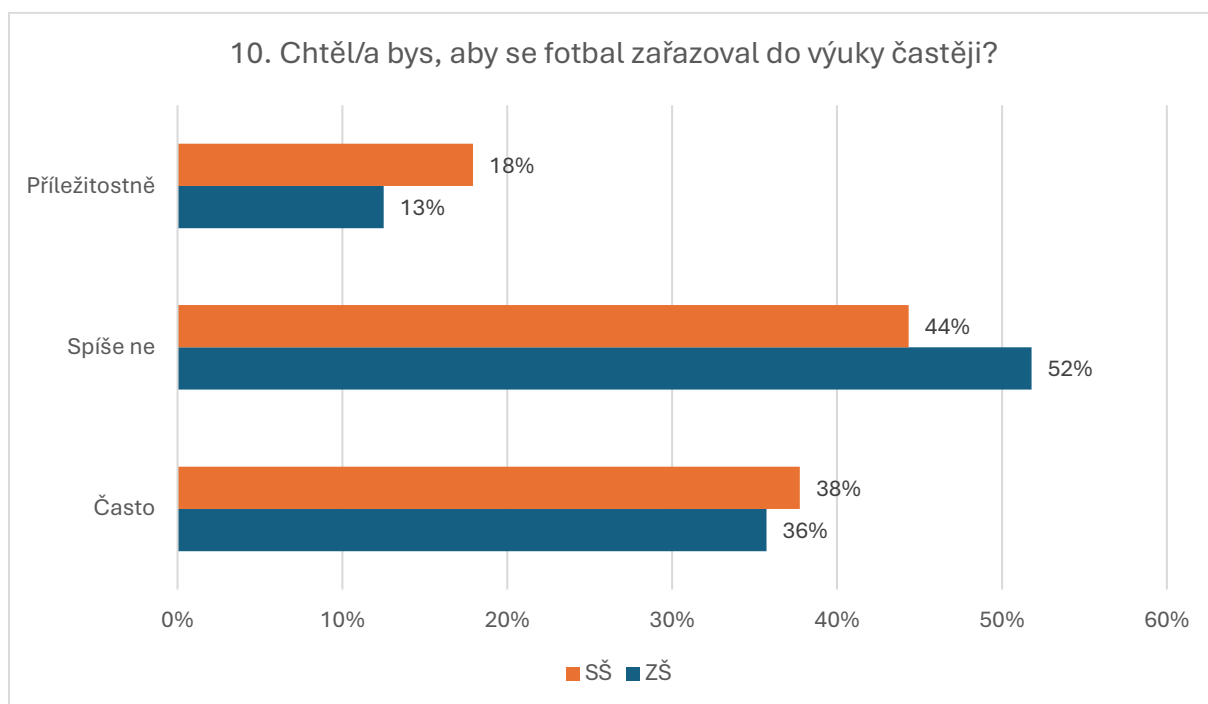
Graf 9: Vztah žáků k fotbalu

Zdroj: vlastní

6) Zájem o zařazování fotbalu do výuky

V otázce č. 10 se autor dotazoval žáků základních a středních škol, zda by chtěli, aby se fotbal zařazoval do výuky častěji.

- Základní škola: 36 % žáků by si přálo, aby se fotbal zařazoval do výuky častěji. 52 % žáků uvedlo, že by fotbal nechtěli zařazovat častěji a 13 % žáků by bylo spokojeno s příležitostným zařazením fotbalu do výuky.
- Střední škola: 38 % žáků na středních školách by si přálo častější zařazování fotbalu a 44 % žáků spíše ne. 18 % žáků by souhlasilo s příležitostným zařazením fotbalu.

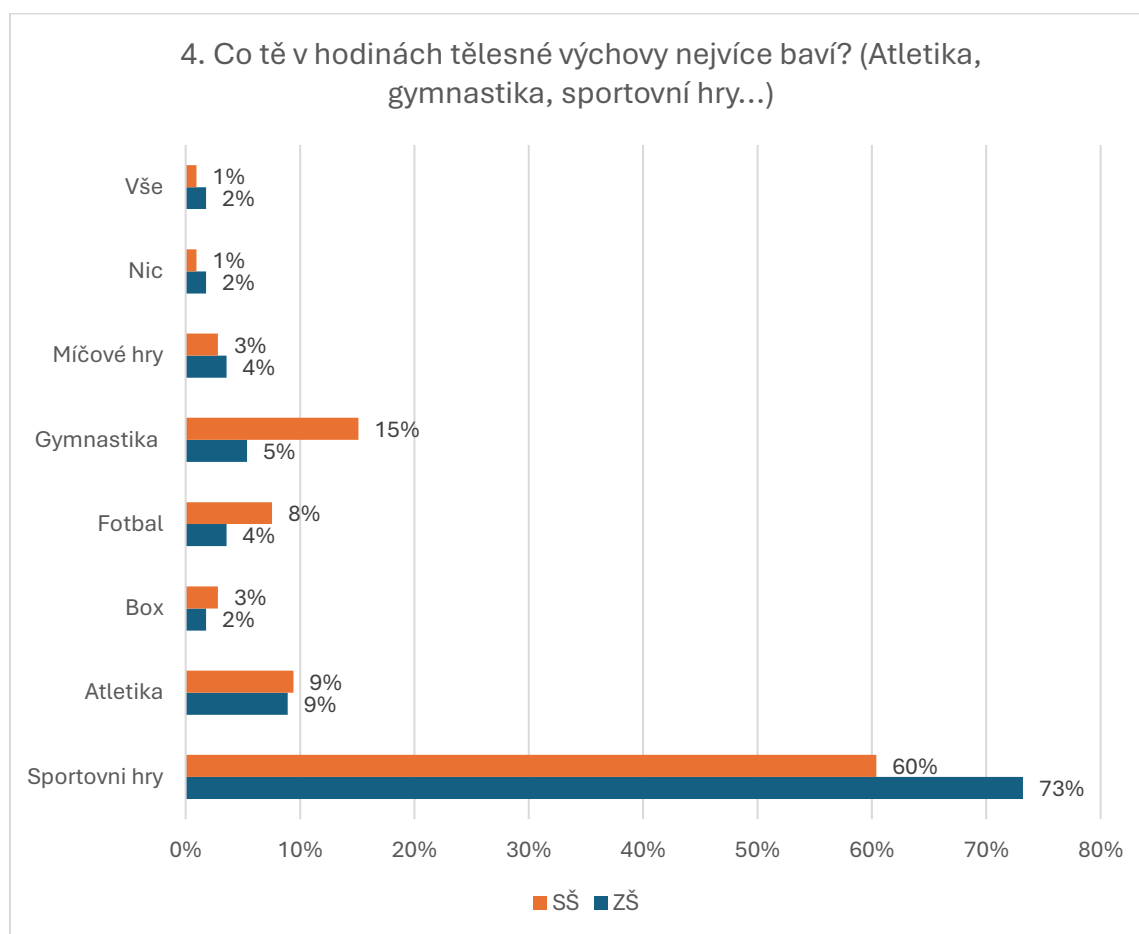
Graf 10: Častější zařazení fotbalu do výuky

Zdroj: vlastní

Tato část se zaměřuje na to, co děti v hodinách tělesné výchovy nejvíce baví a jaké jsou jejich nejoblíbenější sportovní hry.

Ve 4. otázce bylo zjišťováno, co žáky základních a středních škol nejvíce baví v hodinách tělesné výchovy.

- Základní škola: 73 % žáků uvedlo, že je nejvíce baví sportovní hry, což ukazuje na vysoký zájem o kolektivní sporty a aktivní činnosti. 9 % žáků má v oblíbě atletiku, což je druhý nejvíce oblíbený sport. Box, gymnastika, míčové hry, fotbal: tyto aktivity mají menší podíl zájmu. 2 % žáků uvedla, že je v tělesné výchově nic nebaví.
- Střední škola: 60 % žáků na středních školách označilo sportovní hry jako svou nejoblíbenější aktivitu. 9 % žáků má zájem o atletiku, podobně jako na základních školách. 15 % žáků na středních školách uvedlo, že je baví gymnastika a 8 % žáků uvedlo, že je baví fotbal. Tento podíl je nižší než na základní škole, což ukazuje na rozdíl ve vztahu k fotbalu mezi žáky základních a středních škol.

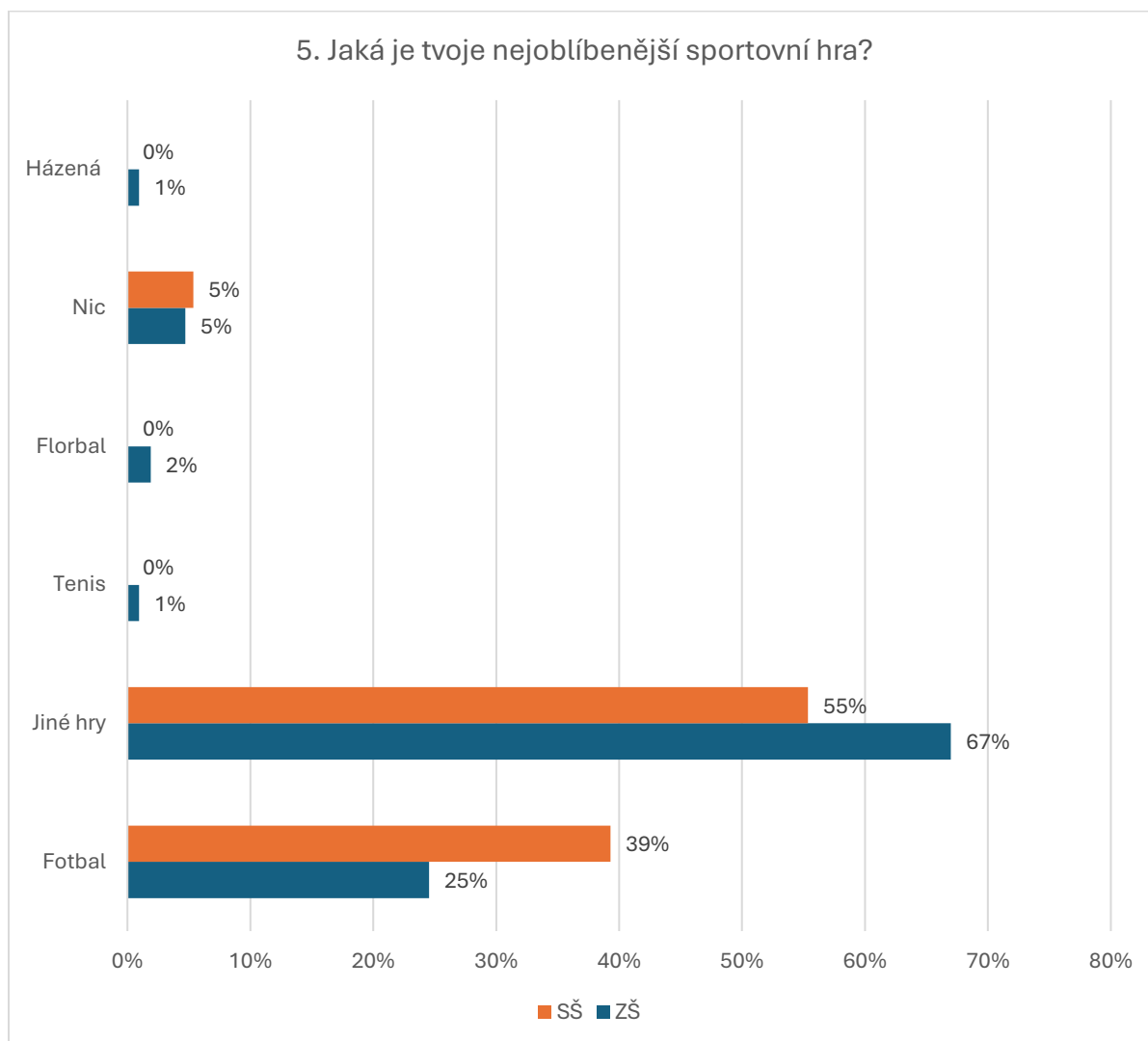

Graf 11: Oblíbená činnost v hodinách tělesné výchovy

Zdroj: vlastní

Poslední 5. otázka určená žákům navštěvujících základní a střední školy se týkala oblíbenosti sportovních her.

- Základní škola: 67 % žáků na základních školách uvedlo, že jejich nejoblíbenější sportovní hra není fotbal, ale jiné hry, což může zahrnovat například florbal, basketbal, volejbal nebo další týmové sporty. 25 % žáků označilo fotbal za svou nejoblíbenější sportovní hru.
- Střední škola: Jiné hry: 55 % žáků na středních školách uvedlo, že jejich nejoblíbenější sportovní hra není fotbal, ale jiné hry. 39 % žáků na středních školách označilo fotbal za svou nejoblíbenější sportovní hru, což je významně vyšší podíl než na základní škole.

Graf 12: Oblíbenost sportovních her

Zdroj: vlastní

6 Diskuze

Tato část práce se zaměřuje na analýzu dotazníkového šetření získaného z vlastního výzkumu. Cílem bylo zjistit, jakým způsobem je fotbal integrován do školní výuky, a jaký zájem mají žáci o tento sport. Výsledky byly porovnány s jinými studiemi, přičemž jsem se zaměřil především na výzkum Blaho (2022) a Noskové (2011).

Můj výzkum se soustředil na způsoby, jakými je fotbal zařazován do výuky na základních a středních školách, a na faktory, které ovlivňují zájem žáků o tento sport. Na základě těchto zjištění se domnívám, že zlepšení metodiky a organizace výuky, jak doporučují Blaho a Nosková, by mohlo podpořit angažovanost žáků a zvýšit kvalitu výuky fotbalu na školách.

Z výsledků mého výzkumu vyplývá, že fotbal je na školách součástí výuky tělesné výchovy, a to zejména na základních školách, kde je častěji zařazován do výuky než na středních školách, kde je často součástí výuky pouze jako příležitostná aktivita nebo ve formě turnajů. Tato zjištění potvrzují také Blaho (2022) a Nosková (2011). Jejich výzkum rovněž ukázal, že vzdálenost škol od sportovních zařízení může ovlivnit možnost pravidelnějšího zapojení do fotbalových aktivit, což je problém i na školách, které mají omezený přístup k těmto zařízením.

Vybavení škol pro výuku fotbalu je obecně dostatečné, přesto existují školy, kde materiální podmínky nejsou ideální. Výzkum se soustředil na dvě hlavní oblasti: četnost a způsoby zařazování fotbalu do výuky a zájem žáků o tento sport a jeho vliv na motivaci k pohybovým aktivitám.

Výuka fotbalu na základních a středních školách se liší v mnoha ohledech, včetně intenzity, metodiky a cílů. Na základních školách je výuka často zaměřena na rozvoj základních dovedností a pozitivního vztahu k pohybu, což je v souladu s mým výzkumem, který ukazuje, že fotbal je častěji zařazován do výuky právě na základních školách. Na středních školách je důraz kladen na pokročilejší taktické a technické dovednosti, což odráží vyšší úroveň fyzické zdatnosti a mentální vyspělosti studentů.⁸⁷

⁸⁷ Vaeyens, R., Lenoir, M., Williams, A. M., & Philippaerts, R. M. (2008). Talent identification and development programmes in sport. *Sports Medicine*, 38(9), 703-714.

Studie provedené v různých zemích uvádějí, že přístupy k výuce fotbalu se mohou výrazně lišit. Například ve Spojeném království je fotbal nedílnou součástí školního kurikula, kde je kladen důraz na inkluzi a zábavu.⁸⁸ V USA se upřednostňuje soutěžní aspekt a identifikace talentů, což se odráží ve specifických tréninkových programech a školních soutěžích (National Association for Sport and Physical Education, 2004). Tyto rozdílné přístupy mohou vysvětlit některé odlišnosti v metodice výuky fotbalu v různých zemích.

Blaho (2022) ve své bakalářské práci na téma Průpravná fotbalová cvičení na základních a středních školách zdůrazňuje význam fotbalových tréninkových jednotek pro zlepšení dovedností žáků. Jeho výzkum ukázal, že efektivní výuka fotbalu vyžaduje nejen pravidelný trénink, ale i odpovídající materiální a prostorové podmínky. Tento názor je v souladu s mým výzkumem, který ukázal, že některé školy mají problém s nedostatečným vybavením, což může negativně ovlivnit kvalitu výuky.

Výzkum Noskové (2011) o fotbalu jako mimoškolní aktivitě na 1. stupni ZŠ zjistil, že fotbal je nejpopulárnějším sportem mezi dětmi na 1. stupni, přičemž 16 % dětí se účastní fotbalových aktivit mimo školu. Stejně jako Blaho, i Nosková upozorňuje na význam kompenzačních cvičení a správnou metodiku tréninkového procesu. Také zdůrazňuje roli rodičů a trenérů, jako hlavních faktorů pro zajištění kvalitního tréninkového prostředí.

Pokud jde o metodické a organizační aspekty výuky fotbalu, Blaho a Nosková doporučují zaměřit se na rozvoj fotbalových dovedností a organizování pravidelných soutěží. Tento přístup potvrzují i ve svém výzkumu, který ukázal, že by se školy měly více zaměřovat na organizování fotbalových turnajů a soutěží. To by mohlo podpořit motivaci žáků a jejich větší zapojení do sportovních aktivit.

Při porovnání výsledků tohoto výzkumu s výzkumem Blaho a Noskové je patrné, že obě studie vykazují podobné trendy, pokud jde o zájem žáků o fotbal a materiální podmínky pro jeho výuku. Blaho a Nosková se však více zaměřili na metodické a organizační aspekty výuky, zejména na rozvoj fotbalových dovedností a organizování soutěží, což podle jejich názoru výrazně přispívá k lepší motivaci žáků a vyšší kvalitě výuky.

⁸⁸ Department for Education. (2014). National Curriculum in England: Physical Education Programmes of Study.

Z výzkumu vyplývá, že fotbal má na základních školách vysokou popularitu, ale na středních školách zájem o fotbal klesá, což souvisí s věkem žáků a jejich různými zájmy. I přesto je důležité pokračovat v investicích do kvalitního vybavení, metodiky výuky a organizování soutěží, které mohou pomoci udržet zájem o fotbal a zlepšit kvalitu výuky na všech typech škol.

Odpovědi na výzkumné otázky

V rámci mého výzkumu bylo stanoveno celkem 6 výzkumných otázek:

VO1: Jaké jsou prostorové možnosti a materiální vybavení školy na 2. stupni základních a středních školách?

Tato výzkumná otázka byla rozdělena na tři části.

První část otázky byla zaměřena na prostorové možnosti: zda má daná škola k dispozici venkovní fotbalové hřiště. Z grafu č. 11 vyplívá, že 76 % učitelů základních škol, tedy více než polovina respondentů má fotbalové hřiště na své škole k dispozici, zatímco 24 % hřiště nemá. Na středních školách existenci fotbalového hřiště uvedlo o něco méně respondentů, konkrétně 65 %. Zbývajících 35 % se vyjádřilo negativně.

Další část otázky se týkala materiálního vybavení. Bylo zjišťováno, zda mají učitelé obou typů škol dostatek fotbalových míčů – alespoň 1 míč do dvojice. Jak respondenti ze základních, tak i respondenti ze středních škol z větší části odpověděli, že mají dostatek míčů. Při podrobnější analýze vyplynulo, že respondenti středních škol s 61 % měli o něco lepší vybavení míči než respondenti základních škol, kteří uvedli existenci míčů z 59 %. Dalších 39 % respondentů středních škol uvedlo, že nemají dostatek míčů. Na základních školách to bylo 41 %.

Třetí část otázky se také týkala materiálního vybavení. Zajímalo nás i další vybavení a pomůcky pro výuku fotbalu. Na obou typech škol byla nejčastější kombinace vybavení rozlišovací dresy, kužely a překážky. Na základních školách odpovědělo ohledně této kombinace vybavení 62 % respondentů, zatímco na středních školách jich bylo méně než polovina, 39 %.

Z těchto výsledků lze vyvodit, že základní školy jsou na výuku fotbalu o něco lépe vybaveny základními pomůckami pro výuku fotbalu než střední školy.

VO2: Jaký je zájem žáků základních a středních škol o zařazování fotbalu do školní tělesné výchovy?

57 % žáků základních škol uvedlo, že je fotbal baví, zatím co na středních školách to bylo jen 43 %. Na otázku, zda by si přáli častější zařazování fotbalu do hodin tělesné výchovy odpovědělo kladně 36 % žáků základních škol. Na středních školách to bylo 38 %. Většina žáků základních i středních škol zároveň uvedla, že nemají zájem tuto aktivitu zařazovat častěji. Z tohoto zjištění vyplývá, že fotbal má mezi žáky určitou oblibu, ale není nejpreferovanějším sportem, zejména na středních školách, kde žáci upřednostňují i jiné sportovní aktivity.

VO3: Jak často se fotbal zařazuje do výuky tělesné výchovy na základních a středních školách?

Nejčastěji je fotbal zařazován formou blokové výuky (1–2 měsíce v roce). Na středních školách v 61 %, na základních v 51 %. Nicméně na základních školách je fotbal do výuky zařazován častěji v rámci jednoho měsíce, stejně tak jako pořádání turnajů ve fotbale v porovnání se středními školami, což může souviset se snahou rozvíjet fyzickou kondici, sociální dovednosti a v neposlední řadě i týmovou spolupráci.

VO4: Jak často se zařazuje samotná hra fotbalu do vyučovacích jednotek 2. stupně základních a středních škol?

Učitelé středních škol zařazují do výuky tělesné výchovy častěji samotnou hru fotbalu než učitelé základních škol. Je tomu na základních školách (91 % oproti 82 % u základním školám). Dále bylo zjištěno, že 26 % učitelů středních škol věnuje ve vyučovací jednotce 70 – 100 % času samotné hře fotbalu. Na základních školách to je 11 % učitelů.

Z těchto výsledků je zřejmé, že na obou typech škol jsou odlišné metodické přístupy. Domnívám se, že důvod je ve snaze více rozvíjet sportovní dovednosti žáků základních škol.

VO5: Jaký mají děti názor na výuku fotbalu a vztah k fotbalu?

Na základě výsledků je zřejmé, že žáci základních škol mají k fotbalu pozitivnější vztah než studenti středních škol. 57 % žáků základních škol uvedlo, že je fotbal baví, zatímco na středních školách to bylo 43 %. Na otázku o častějším zařazování fotbalu do výuky tělesné výchovy se ukázalo, že velká část žáků by si častější výuku této aktivity nepřála. Tuto skutečnost potvrzují další výsledky, které ukázaly, že žáci mají i jiné oblíbené sportovní aktivity kromě fotbalu, např. florbal nebo basketbal. Zajímavým zjištěním však bylo, že 39 % studentů středních škol vnímá fotbal jako nejoblíbenější sportovní hru ve výuce tělesné výchovy, oproti

25 % žáků základních škol, a to i přes nižší zájem zařazovat fotbal do výuky tělesné výchovy. Z tohoto lze usuzovat, že fotbal je v hodinách tělesné výchovy významnou sportovní aktivitou.

VO6: Pořádají se na základních a středních školách turnaje ve fotbale?

V rámci pořádání školních turnajů ve fotbale 45 % respondentů, kteří učí na základní škole odpovědělo, že turnaje pořádají, zatímco větší část (55 %) respondentů uvedlo, že nikoliv.

Co se týče respondentů, kteří učí na střední škole, méně než polovina, tedy 39 % uvedla, že turnaje ve fotbale na své škole pořádají. 61 % uvedlo, že turnaje nepořádají.

I když rozdíl v pořádání turnajů na základních a středních školách není výrazný, je vidět, že základní školy mají větší zájem o organizování turnajů ve fotbale. Nižší zapojení středních škol může souviset s větší vytižeností studentů nebo s menším zájmem účastnit se týmových soutěží.

Limity práce

Tento výzkum zahrnoval 162 žáků a 105 učitelů tělesné výchovy z různých základních a středních škol, což lze považovat za dostatečnou velikost vzorku pro analýzu. I přesto je však třeba zdůraznit, že vzorek není zcela reprezentativní pro všechny školy v České republice. Výběr škol byl zaměřen pouze na regiony Praha a Středočeský kraj, to znamená, že ve vzorku chybí školy z dalších geografických oblastí, včetně venkovských a odlehlejších regionů. V těchto zmíněných oblastech mohou být podmínky pro výuku fotbalu odlišné, a to jak z hlediska materiálního vybavení, tak i přístupu k tělesné výchově. Pro výzkum by bylo vhodné zahrnout školy z širších geografických oblastí, což by umožnilo získat reprezentativní výsledky, a tím přesnější závěry, které by zahrnovaly i regionální rozdíly.

Dalším omezením bylo použití kvalitativní analýzy otevřených otázek z dotazníků, která byla analyzována pomocí tematické analýzy. Tato metoda se používá zejména ve výzkumu humanitních a sociálních věd a je založena na subjektivní interpretaci odpovědí respondentů. I když tato metoda umožňuje zkoumání hlavních témat, různí dotazovaní mohli odpovědi interpretovat různě, což mohlo vést k určitému zkreslení výsledků.

Výzkum byl omezen časovým rámcem, který neumožňoval dlouhodobé sledování změn vnímání fotbalu mezi žáky. V této studii byla data shromažďována v relativně krátkém časovém období, a tím byla omezena možnost sledovat, jak se v průběhu času mění postoje a motivace žáků k fotbalu. Pro získání relevantnějších závěrů by bylo vhodné provést analýzu během

delšího časového období, a tím by se zjistil dlouhodobý vliv výuky fotbalu na vnímání a zájem žáků o tento sport.

Dále je potřeba zmínit, že v rámci této studie nebyly zohledněny všechny možné faktory, které mohou ovlivňovat vnímání fotbalu žáky. Například socioekonomický status žáků nebo vliv rodinného prostředí by mohly působit na jejich vztah k fotbalu a na jejich motivaci k účasti na fotbalových aktivitách.

7 Závěr

Diplomová práce se zaměřila na porovnání výuky fotbalu na 2. stupni základních škol a středních školách. Hlavním cílem této práce bylo zjistit způsob výuky fotbalu v rámci tělesné výchovy na těchto školách. Na základě shromážděných dat z dotazníkového šetření byly zjišťovány hlavní rozdíly a podobnosti v přístupu k výuce fotbalu mezi těmito dvěma typy škol. Výsledky ukázaly, že fotbal je na základních školách oblíbenější a častěji zařazován do výuky, než na středních školách. Základní školy disponují lepšími prostorovými podmínkami pro fotbalové aktivity, častěji pořádají školní turnaje a větší počet žáků má o fotbal zájem. Na středních školách je zájem o fotbal menší, což souvisí s preferencí žáků o jiné sportovní aktivity. Přesto je fotbal i na středních školách součástí výuky tělesné výchovy.

Tato práce přispěla k lepšímu pochopení rozdílů v přístupu k výuce fotbalu na různých typech škol a může sloužit jako podklad pro zlepšení metodiky výuky fotbalu ve školách, zejména s ohledem na motivaci a zájem žáků.

Výsledky výzkumu naznačují, že efektivnější využívání prostorových a materiálních podmínek, a také častější zařazování fotbalu do výuky, by mohly podpořit zvýšení zájmu žáků o tento sport, a to jak na základních, tak na středních školách:

1) Z hlediska prostorových možností a materiálního vybavení školy

- **76 % respondentů ze základních škol uvedlo, že má k dispozici venkovní fotbalové hřiště. U středních škol je to 65 % respondentů.**
- **61 % vyučujících na středních škol uvedlo, že mají k dispozici dostatek fotbalových míčů (alespoň jeden míč na dvojici), zatímco na základních školách to bylo 59 %.**
- **Na základních i středních školách mají učitelé k dispozici i další pomůcky pro výuku fotbalu. Nejčastější kombinací vybavení byly rozlišovací dresy, kužely a překážky. Toto vybavení má k dispozici 62 % učitelů ze základních a 39 % učitelů ze středních škol.**

2) Z hlediska zařazování fotbalu do výuky

- Většina respondentů zařazuje fotbal do výuky tělesné výchovy blokově, tedy v rámci 1–2 měsíců v průběhu školního roku. U respondentů ze středních škol to uvedlo 61 %, zatímco u respondentů ze základních škol 51 %.

3) Z hlediska zařazování samotné hry fotbalu

- Učitelé na středních školách zařazují samotou hru fotbalu do každé hodiny zaměřené na fotbal častěji než učitelé na základních školách (91 % vs. 82 %).

4) Z hlediska pořádání turnajů

- 45 % učitelů základních škol pořádá na své škole turnaje ve fotbale, zatímco na středních školách tuto aktivitu uvádí 39 % učitelů.

5) Z hlediska zájmu žáků o fotbal

- Na základních školách uvedlo 57 % žáků, že je fotbal baví, což naznačuje, že většina z nich má k tomuto sportu pozitivní vztah.
- Na středních školách se k této otázce vyjádřilo kladně 43 % studentů, což je méně než na základních školách.

6) Z hlediska zařazování fotbalu do školní tělesné výchovy

- Na středních školách by si častější zařazování fotbalu do výuky přálo 38 % žáků. Větší část studentů (44 %) uvedla, že si častější zařazování nepřeje, a zbývajících 18 % je spokojeno s příležitostným zařazováním.
- U žáků základních škol byly výsledky velmi podobné: 36 % by uvítalo častější zařazení fotbalu, 52 % se vyjádřilo proti a 13 % požaduje pouze občasné zařazování tohoto sportu.

Další využití práce

Tato práce přináší komplexní pohled na rozdíly v přístupu k výuce fotbalu mezi 2. stupněm základních škol a škol středních. Bylo zjištěno, že rozdílná je nejen metodika, ale také prostorové možnosti, materiální vybavení a obliba žáků o tento sport. Získaná data mohou sloužit jako podnět pro učitele tělesné výchovy při plánování výuky a výběru aktivit, které lépe odpovídají zájmům žáků. Výsledky zároveň ukazují, že prostřednictvím fotbalu lze u žáků rozvíjet pozitivní vztah ke sportu, a to zejména u žáků 2. stupně základních škol.

Na základě zjištěných informací lze doporučit také zlepšení prostorových a materiálních podmínek výuky, především na středních školách, s cílem zvýšit zájem žáků o sportovní aktivity. Tato diplomová práce může rovněž sloužit jako výchozí materiál pro další podobné výzkumy, které by mohly zahrnout širší geografické oblasti nebo se zaměřit na dlouhodobé sledování postojů žáků ke sportu během školní docházky.

Seznam literatury

- 1) BĚLKA, Jan; HŮLKA, Karel; DUDOVÁ, Katarína; HÁP, Pavel; HRUBÝ, Michal et al. *Teorie a didaktika sportovních her 1*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. ISBN 978-80-244-5892-2.
- 2) BRÎNDESCU, Sorin a DATCU, Remus. Improving motor skills of children in secondary school by using means specific to football game. Online. *Timisoara Physical Education and Rehabilitation Journal*. 2014, roč. 7, č. 13, s. 32-38. ISSN 2065-0574.
- 3) HORA, Jan et al. *Pravidla fotbalu platná od 1.1.1999*. Praha: Olympia, a. s., 1999. ISBN 80-7033-571-8.
- 4) HRABINEC, Jiří. *Tělesná výchova na 2. stupni základní školy*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3625-2.
- 5) JANSÁ A KOL., Petr. *Pedagogika sportu*. Druhé vydání. Praha: Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3986-4.
- 6) KONTER, Erkut; BECKMANN, Jürgen a MALLETT, Clifford J. *Psychological skills for football players*. Routledge, 2019. ISBN 9781315268248.
- 7) KUREŠ, Jiří et al. *Pravidla fotbalu: platná od 1.7.2009*. Praha: Olympia, a. s., 2009. ISBN 8073761750.
- 8) NAVARA, Milan; BUZEK, Mario a ONDŘEJ, Oldřich. *Kopaná (teorie a didaktika)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-330-86.
- 9) NYKODÝM, Jiří a kol. *Teorie a didaktika sportovních her*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4042-4.
- 10) ONDŘEJ, Oldřich. *Malá škola fotbalu*. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-001-5.
- 11) *Pravidla fotbalu platná od 1.7.2022*. České Budějovice: Olympia, 2022. ISBN 978-80-7376-647-4.
- 12) PSOTTA, Rudolf a VELENSKÝ, Michael. *Základy didaktiky sportovních her*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1694-0.
- 13) RINK, Judith. *Teaching Physical Education for Learning*. 6th Edition. New York: McGraw-Hill, 2010. ISBN 0073376523.
- 14) RYCHTECKÝ, Antonín a FIALOVÁ, Ludmila. *Didaktika školní tělesné výchovy*. 2. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1998. ISBN 80-7184-659-7.
- 15) SCHUBER, Rudolf; BARÁNKOVÁ, Naděžda a DUŠEK, Antonín. *Evropský pedagogický tezaurus (EET): Anglická a česká verze = European Education*

Thesaurus (EET): English and Czech version. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1993. ISBN 80-211-0156-3.

- 16) SLEPIČKA, Pavel Slepíčka; HÁTLOVÁ, Běla a HOŠEK, Václav. *Psychologie sportu*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1602-5.
- 17) SÝKORA, František a KOSTKOVÁ, Jarmila. *Didaktika tělesné výchovy*. Učebnice pro vysoké školy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.
- 18) ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. 2. vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5511-3.
- 19) TÁBORSKÝ, František. *Sportovní hry*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0875-2.
- 20) VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. 2. vydání. Brno, 2009. ISBN 978-80-210-4936-9.
- 21) VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-033-6.
- 22) VOTÍK, Jaromír a ZALABÁK, Jiří. *Fotbalový trenér Základní průvodce tréninkem*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3982-3.
- 23) VOTÍK, Jaromír. *Fotbal – trénink budoucích hvězd*. Druhé, doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0029-3.
- 24) VOTÍK, Jaromír. *Trenér fotbalu "B" UEFA licence*. Druhé vydání. Praha: Olympia, a. s., 2005. ISBN 80-7033-921-7.

Internetové zdroje

- 25) Department for Education. (2014). National Curriculum in England: Physical Education Programmes of Study.
- 26) FAČR. Online. Dostupné z: <https://www.fotbal.cz/search/hledej?q=charakteristika+fotbalu>. [cit. 2024-06-07].
- 27) HARDMAN, Ken, et al. World-wide survey of school physical education. 2013.
- 28) JEŘÁBEK, Jaroslav a TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program*. Online. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>. [cit. 2024-07-10].
- 29) *Laws of the Game*. Online. Dostupné z: <https://downloads.theifab.com/downloads/laws-of-the-game-2022-23?!=en>. [cit. 2024-07-04].

- 30) MEEUWISSE, W. H a LOVE, E. J. Athletic injury reporting: Development of universal systems. Online. *Sports medicine (Auckland)*. 1997, roč. 24, č. 3, s. 184-204. ISSN 0112-1642. Dostupné z: <https://doi.org/10.2165/00007256-199724030-00008>. [cit. 2024-07-09].
- 31) PEDERSEN, B. K. a SALTIN, B. Evidence for prescribing exercise as therapy in chronic disease. Online. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*. 2006, roč. 16, č. S1, s. 3-63. ISSN 0905-7188. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2006.00520.x>. [cit. 2024-07-09].
- 32) *Pravidla fotbalu*. Online. Dostupné z: <https://www.sporteo.cz/micove-sporty/podrobny-pruvodce-zakladnimi-pravidly-fotbalu/#top%209>. [cit. 2024-07-02].
- 33) *RVP – Rámcové vzdělávací programy*. Online. Dostupné z: <https://edu.gov.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>. [cit. 2025-03-22].
- 34) *Školní soutěže*. Online. Dostupné z: <https://www.fotbal.cz/nasfotbal/skolni-souteze/p518>. [cit. 2025-03-29].
- 35) Vaeyens, R., Lenoir, M., Williams, A. M., & Philippaerts, R. M. (2008). Talent identification and development programmes in sport. *Sports Medicine*, 38(9), 703-714.

Akademické práce

- 36) BLAHO, Petr. *Průpravná fotbalová cvičení na základních a středních školách*. Online. 2022. Dostupné z: file:///C:/Users/PetrG/Downloads/Prupravna_fotbalova_cviceni_Archive.pdf. [cit. 2024-08-08]. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita. Fakulta sportovních studií
- 37) NOSKOVÁ, Barbora. *Fotbal jako mimoškolní aktivita na 1. stupni ZŠ*. Online. 2011. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/48603/DPTX_2010_2_0_85_274_0_104666.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [cit. 2024-08-08]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra tělesné výchovy

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Pro účely této diplomové práce nebyly využity žádné nástroje umělé inteligence.

Seznam zkratk

FIFA – Mezinárodní federace fotbalových asociací

UEFA – Unie evropských fotbalových asociací

ZoU – Zápis o utkání

PC – Průpravná cvičení

ČSAF – Československá asociace fotbalu

ČMFS – Českomoravský fotbalový svaz

FAČR – Fotbalová asociace České republiky

AŠSK – Asociace školních sportovních klubů České republiky

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vyznačení hrací plochy	13
Obrázek 2: Rohové území	15
Obrázek 3: Rozměry fotbalové branky	16
Obrázek 4: Fotbalový míč	18
Obrázek 5: Signály rozhodčího	24
Obrázek 6: Míč ve hře a míč ze hry	26
Obrázek 7: Dosažení branky	27
Obrázek 8: obr. 3 není ofsajd, obr. 4 je ofsajd	28
Obrázek 9: Hraní míče rukou	29
Obrázek 10: Systém kurikulárních dokumentů	36
Obrázek 11: Vedení míče vnějším nártem	51
Obrázek 12: Přihrávání rukama – vhazování míče	52
Obrázek 13: Převzetí míče špičkou nohy	53

Seznam grafů

Graf 1: Venkovní fotbalové hřiště	72
Graf 2: Vybavenost fotbalových míčů na školách	73
Graf 3: Další vybavení a pomůcky pro fotbal	74
Graf 4: Zařazení fotbalu do výuky tělesné výchovy	75
Graf 5: Zařazování samotné hry fotbalu	76
Graf 6: Čas věnovaný samotné hře fotbalu	77
Graf 7: Průpravná cvičení v hodině zaměřené na fotbal	78
Graf 8: Pořádání školních turnajů ve fotbale	79
Graf 9: Vztah žáků k fotbalu	80
Graf 10: Častější zařazení fotbalu do výuky	81
Graf 11: Oblíbená činnost v hodinách tělesné výchovy	82
Graf 12: Oblíbenost sportovních her	83

Seznam příloh

Příloha 1: Informovaný souhlas	99
Příloha 2: Dotazník pro učitele	100
Příloha 3: Dotazník pro žáky	110

Přílohy

Příloha 1: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Informace o účastníkovi

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Adresa trvalého bydliště:

.....

Doručovací adresa (pokud se liší od adresy trvalého bydliště):

.....

Telefon:

Email:

V případě, že je účastník nezletilý, jméno a příjmení zákonného zástupce:

Informace o výzkumu:

Zde bude účastník seznámen s přesným průběhem výzkumu, s jeho cíli a s existujícími riziky s výzkumem spojenými. Budou zde napsány metody a techniky popisující průběh výzkumu. Popřípadě zde bude vypsána výše odměny pro účastníka.

Prohlášení:

Já níže podepsaný/podepsaná souhlasím s mou účastí ve studii (popřípadě svého dítěte). Byl/a jsem seznámen/a s cíli daného výzkumu. Jsem si vědom/a, že kdykoliv v průběhu studie můžu svou účast přerušit, či ukončit. Moje účast ve studii je dobrovolná.

Byl/a jsem srozuměn/a s tím, že veškerá mnou poskytnutá data poskytnu nenárokově, není-li uvedeno jinak.

Souhlasím se zveřejněním anonymních dat a s jejich dalším využitím. Jsem seznámen/a se svými právy, týkajícími se přístupu k informacím o výzkumu a o ochraně osobních údajů. Dále jsem seznámen/a že se mé jméno nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii.

Výše uvedená svolení a souhlasy poskytnu dobrovolně na dobu neurčitou až do odvolání a zavazuji se je neodvolat bez závažného důvodu.

V dne

Podpis účastníka (zákonného zástupce)

.....

Podpis autora výzkumu

.....

Fotbal ve výuce tělesné výchovy na 2. stupni základních škol v porovnání s výukou na středních školách

Dobrý den,
jsem studentem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a tímto bych Vás chtěl požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který slouží k výzkumným účelům mé diplomové práce.

Dotazník, ve kterém bude zachována veškerá anonymita respondentů je určen pro učitele základních a středních škola a zabere přibližně 5 - 10 minut Vašeho času.

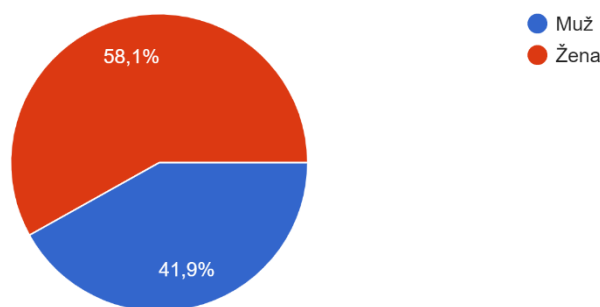
Předem děkuji za vyplnění.
Bc. Petr Gyárfás

Na které základní, nebo střední škole učíte?

Text stručné odpovědi

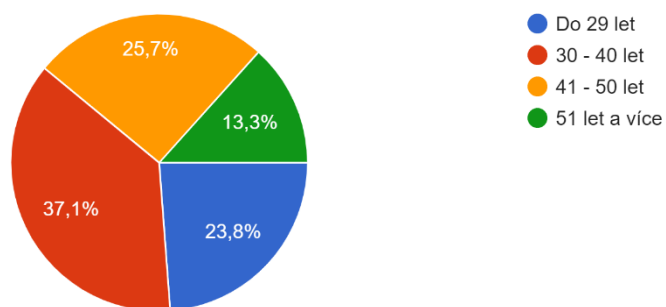
1. Jaké je Vaše pohlaví?

105 odpovědí

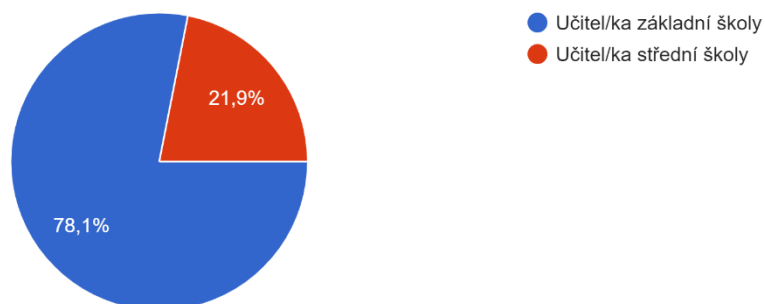
2. Jaký je Váš věk?

105 odpovědí

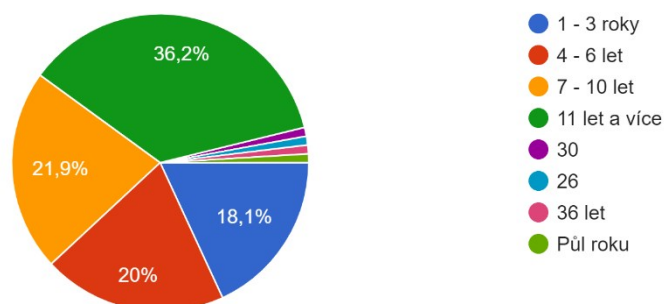
3. Jsem

105 odpovědí

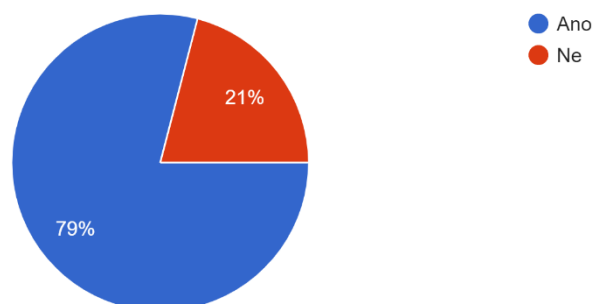
4. Kolik let učitelské praxe máte?

105 odpovědí

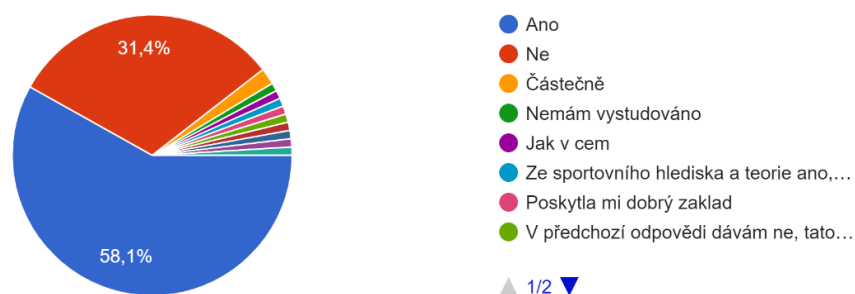
5. Jste aprobovaným učitelem tělesné výchovy?

105 odpovědí

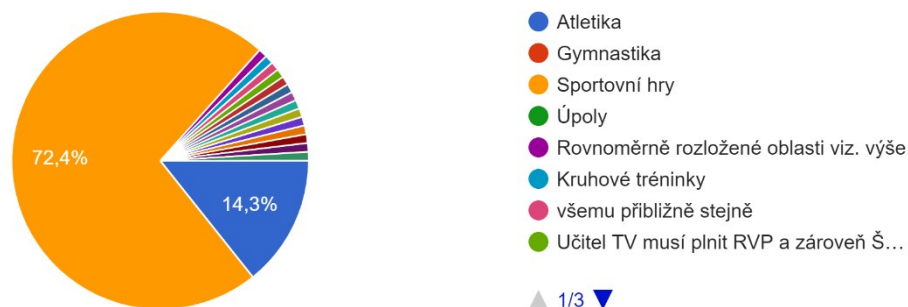
6. Myslíte si, že Vás vysoká škola dostatečně připravila pro výuku tělesné výchovy?

105 odpovědí

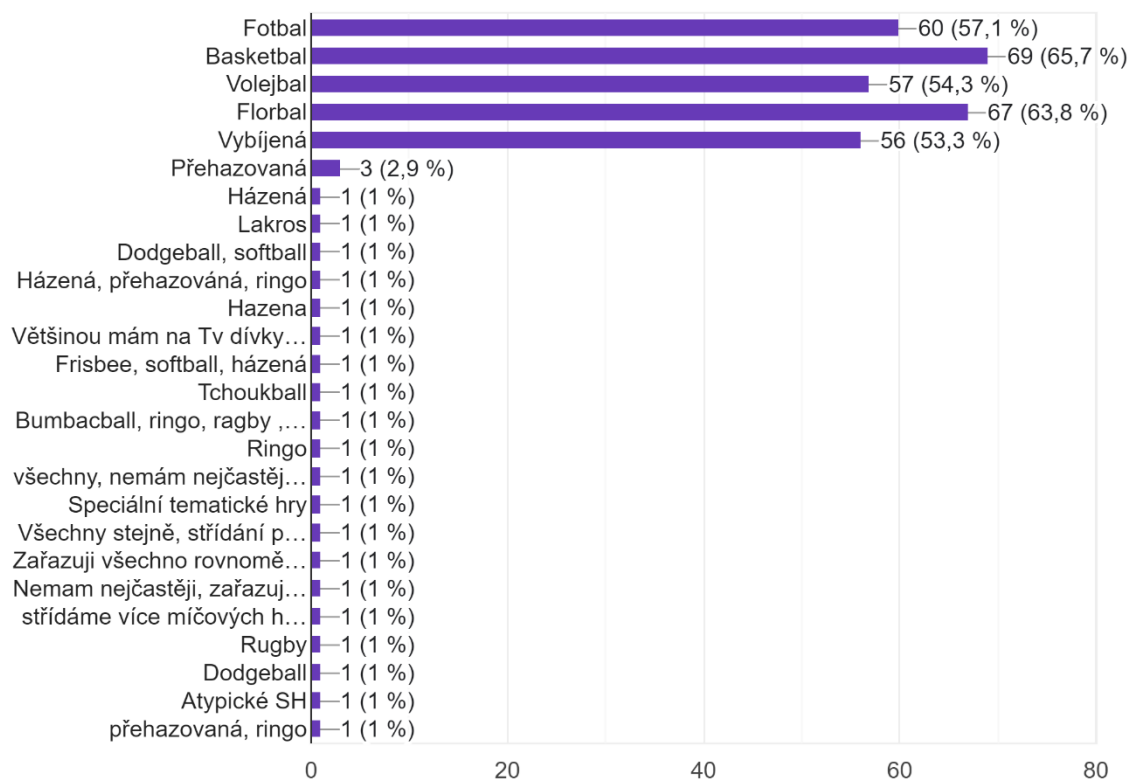
7. Čemu se v hodinách tělesné výchovy nejčastěji věnujete?

105 odpovědí

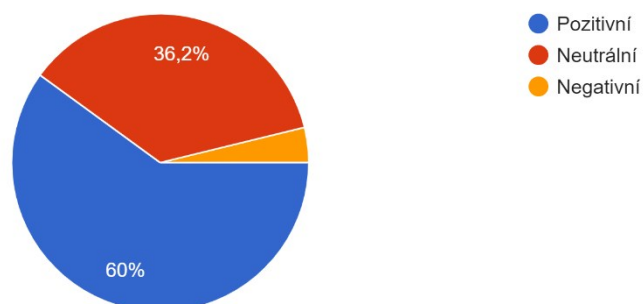
8. Které sportovní hry nejčastěji zařazujete do výuky?

105 odpovědí

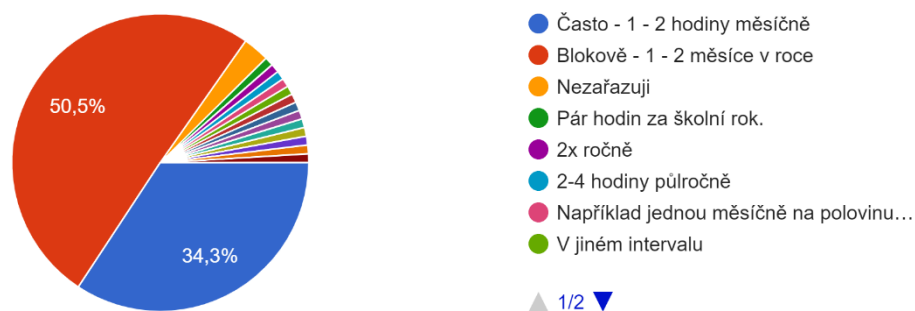
9. Jaký máte vztah k fotbalu?

105 odpovědí

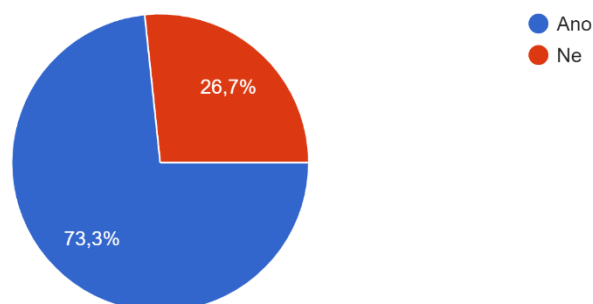
10. Jak často zařazujete fotbal do výuky tělesné výchovy?

105 odpovědí

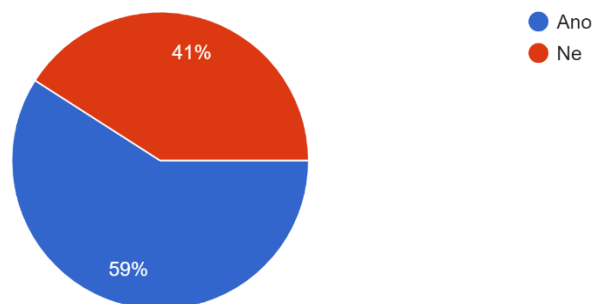
11. Máte ve vaší škole k dispozici venkovní fotbalové hřiště? (Případně umělý trávník?)

105 odpovědí

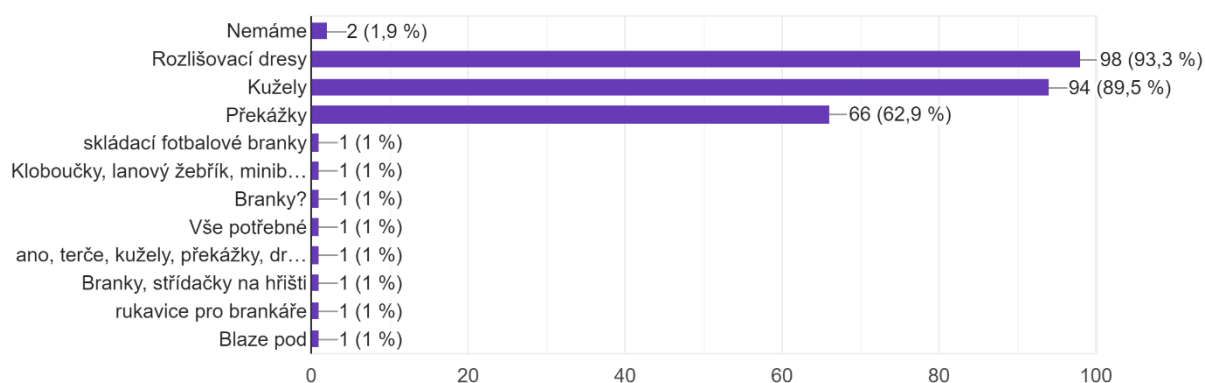
12. Máte ve škole dostatek fotbalových míčů - alespoň 1 míč do dvojice?

105 odpovědí

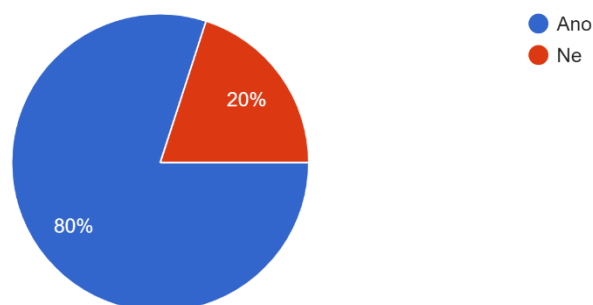
13. Máte ve škole k dispozici i další vybavení a pomůcky pro fotbal?

105 odpovědí

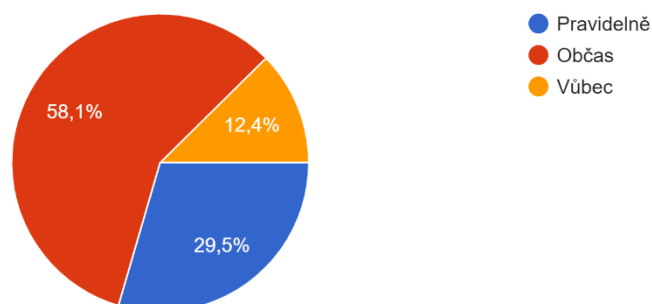
14. Zařazujete do výuky fotbalu průpravné, nebo závodivé hry vhodné pro fotbal?

105 odpovědí

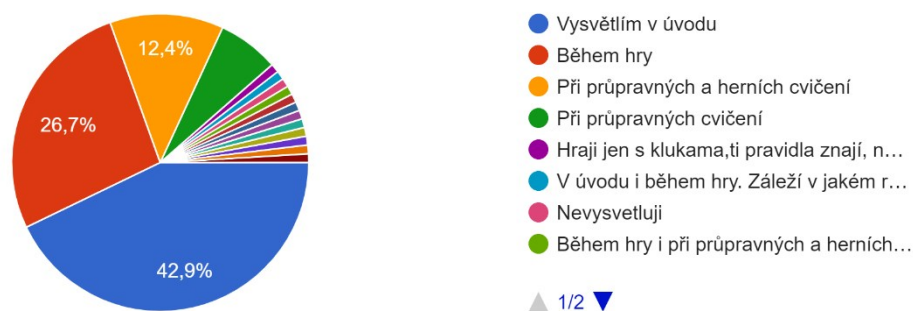
15. Jak často u žáků rozvíjíte herní činnosti? (Přihrávky, vedení míče, zpracování míče...)

105 odpovědí

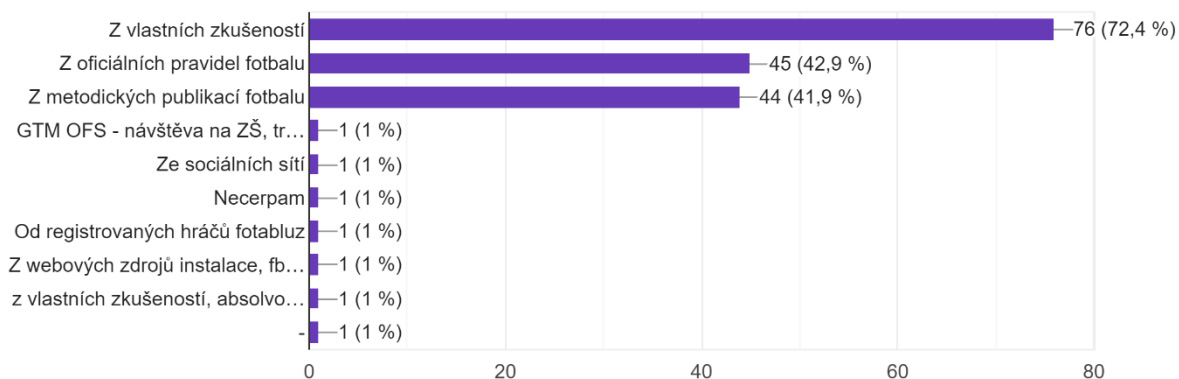
16. Jakým způsobem vysvětľujete pravidla fotbalu?

105 odpovědí

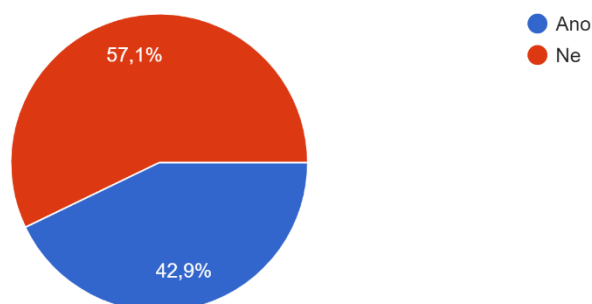
17. Z jakých pramenů při přípravě na výuku fotbalu čerpáte?

105 odpovědí

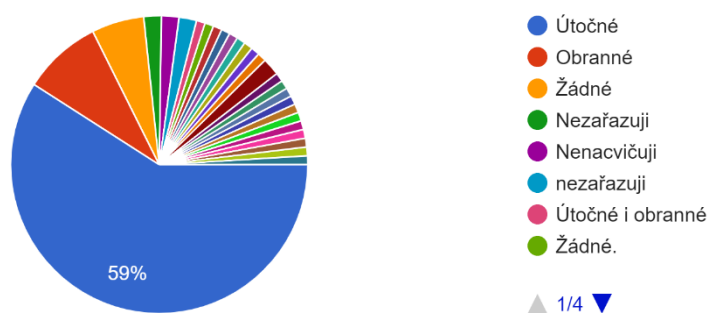
18. Nacvičujete s žáky v rámci výuky fotbalu herní kombinace?

105 odpovědí

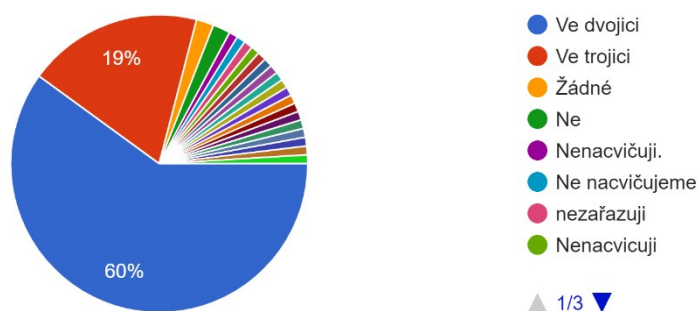
19. Jaké herní kombinace a systémy v rámci výuky fotbalu zařazujete nejčastěji?

105 odpovědí

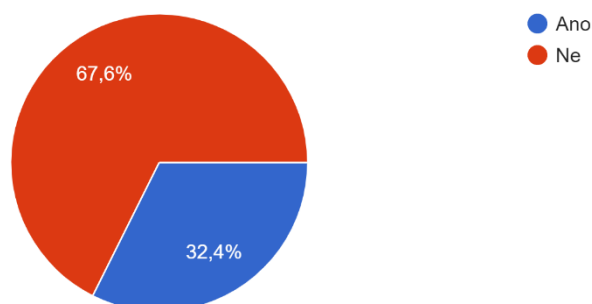
20. Jakým způsobem nacvičujete jednotlivé herní kombinace při výuce fotbalu nejčastěji?

105 odpovědí

21. Věnujete se ve výuce tělesné výchovy nácviku útoku 2 na 1?

105 odpovědí

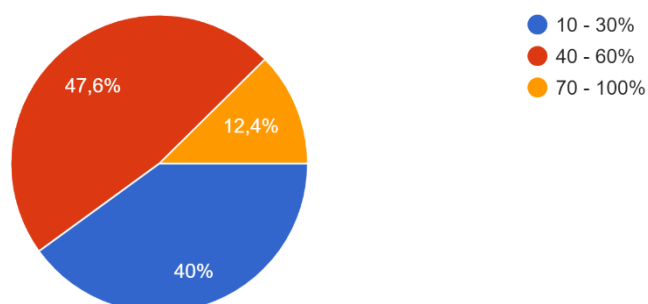
22. Zařazujete do každé hodiny zaměřené na fotbal i samotnou hru fotbalu? Pokud ne, proč?

105 odpovědí

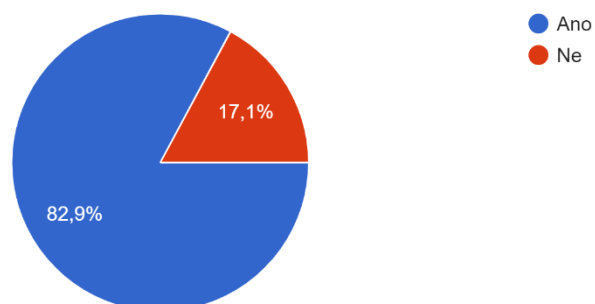
23. Kolik času přibližně věnujete v jedné vyučovací hodině samostatné hře fotbalu?

105 odpovědí

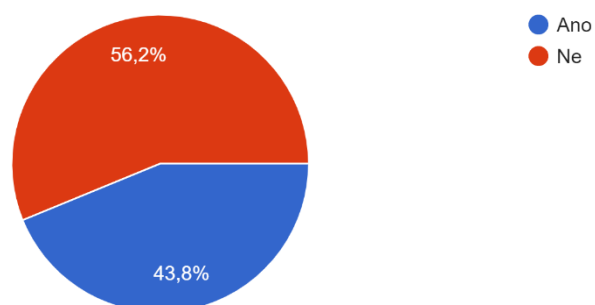
24. Provádíte v hodině zaměřené na fotbal průpravná cvičení?

105 odpovědí

25. Pořádáte na Vaší škole turnaje ve fotbale?

105 odpovědí

26. Účastní se vaši žáci školních turnajů ve fotbale? Pokud ano, jak často?

105 odpovědí

Ne
Ano, jednou ročně
Ano jednou za rok
1x ročně
Ano 4x ročně
Ano
1x za rok
Ano, často. Každý měsíc.
Ano 1-2x ročně

Fotbal ve výuce tělesné výchovy na 2. stupni základních škol v porovnání s výukou na středních školách

B *I* U

Dobrý den,

tímto bych vás chtěl požádat o vyplnění následujícího dotazníku, který slouží k výzkumným účelům mé diplomové práce a je určen studentům základních a středních škol.

Dotazník, ve kterém bude zachována veškerá anonymita respondentů, zabere zhruba 5 minut vašeho času.

Předem děkuji za vyplnění.

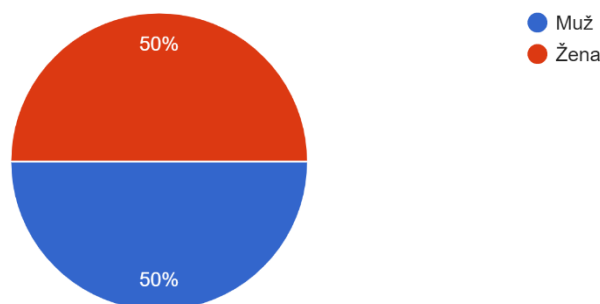
Bc. Petr Gyárfás

Na kterou ZŠ, nebo SŠ chodíš?

Text stručné odpovědi

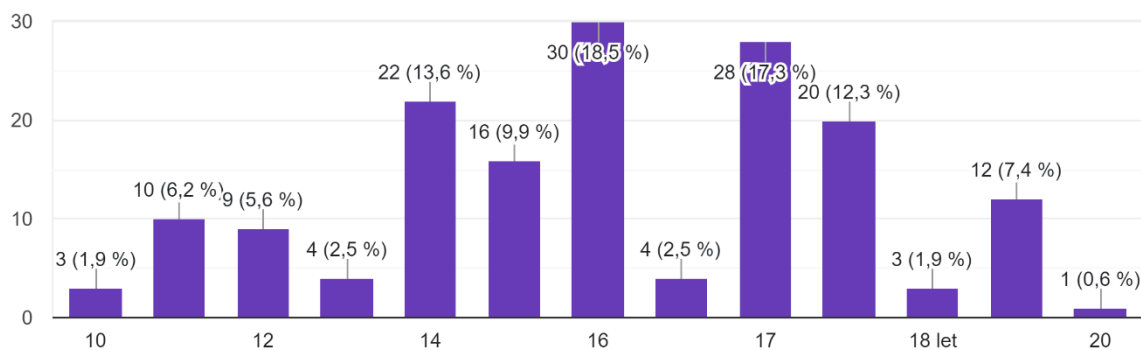
1. Jsem:

162 odpovědí

2. Jaký je tvůj věk?

162 odpovědí

3. Jaký je tvůj vztah k tělesné výchově? (Baví, nebaví) *

Text stručné odpovědi

4. Co tě v hodinách tělesné výchovy nejvíce baví? (Atletika, gymnastika, sportovní hry...) *

Text stručné odpovědi

5. Jaká je tvoje nejoblíbenější sportovní hra? (Fotbal, volejbal, basketbal...) *

Text stručné odpovědi

6. Vyučuje se na vaší škole v hodinách tělesné výchovy fotbal? *

Text stručné odpovědi

7. Jaký je tvůj vztah k fotbalu? (Baví, nebaví...) *

Text stručné odpovědi

8. Máš nějakou oblíbenou herní činnost ve fotbale? (Přihrávky, střelba, penalty...) *

Text stručné odpovědi

9. Jsi při hře fotbalu v hodině TV aktivní? (Aktivně se zapojuji, snažím se, ale nejde mi to, nejsem aktivní...) *

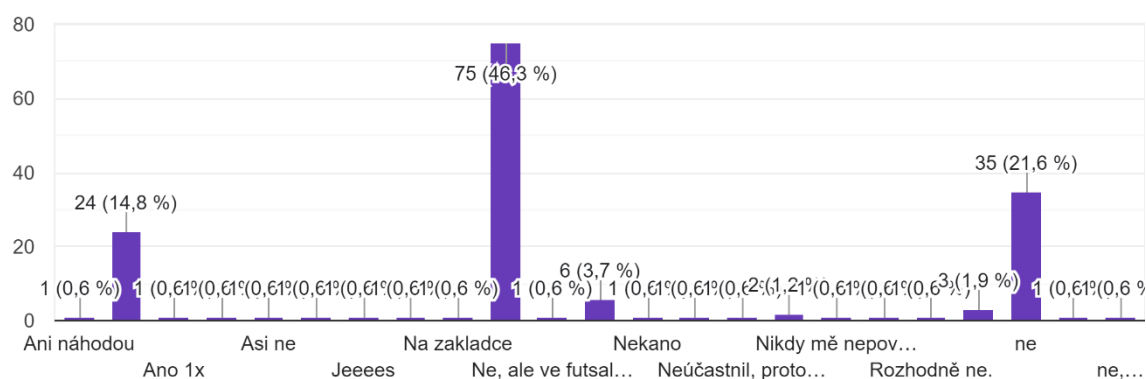
Text stručné odpovědi

10. Chtěl/a bys, aby se fotbal zařazoval do výuky častěji? *

Text stručné odpovědi

11. Účastnil/a jsi se někdy meziškolního turnaje ve fotbale?

162 odpovědí

12. Věnuješ se aktivně nějakému sportu? Pokud ano, jakému? *

Text stručné odpovědi